

DOKTORZY HONORIS CAUSA UNIwersYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

TOM II

1951-1979

WYDAWNICTWO NAUKOWE UAM

DOKTORZY HONORIS CAUSA
UNIwersYTETU
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

POZNAŃ 2015

DOKTORZY HONORIS CAUSA UNIwersYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

TOM II

1951-1979

Opracowali

Stanisław Sierpowski, Józef Malinowski

ABSTRACT. Sierpowski Stanisław, Malinowski Józef, *Doktorzy honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, tom II: 1951–1979 [Holders of the Doctor Honoris Causa Degree at Adam Mickiewicz University in Poznań, Volume II: 1951–1979]. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (Adam Mickiewicz University Press). Poznań 2015. Pp. 196. ISBN 978-83-232-2905-6. Text in Polish.

This is the second volume of an extensive publication that is devoted to the doctor honoris causa degree holders at Adam Mickiewicz University in Poznań. The authors tried to faithfully recreate one important and very special period in the university's history by using diverse sources. During the period of 1951–1979, forty-one Polish and foreign scholars were awarded the honorary degree of doctor honoris causa. In this book they are characterized in a chronological order. In each case the chronology of the process of conferring the title is presented (an application filed by the Faculty Board, the University Senate's resolution and the ceremony conferring the title). The book also presents the texts of the speeches given at the ceremonies by the representatives of the university authorities, supervisors or honorary doctorate holders themselves; these texts have retained their value to the present day. This volume is illustrated by iconographic material and it also contains the autographs of those who were awarded this honorary degree.

Stanisław Sierpowski – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Historyczny, ul. Umultowska 89 D, 61-614 Poznań – Poland.

Józef Malinowski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Biblioteka Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej, ul. A. Fredry 10, 61-701 Poznań – Poland.

Recenzent: dr hab. Miron Urbaniak, prof. UW

© Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2015

Publikacja sfinansowana
przez Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ISBN 978-83-232-2905-6

Projekt okładki i stron tytułowych: Ewa Wąsowska

Na okładce: pieczęć Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ze zbiorów Archiwum UAM,
fot. Piotr Namiota

Redaktor: Halina Oszmiańska

Redaktor techniczny: Dorota Borowiak

Łamanie komputerowe: Eugeniusz Strykowski

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIWERSYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

61-701 POZNAŃ, UL. A. FREDRY 10

www.press.amu.edu.pl

Sekretariat: tel. 61 829 46 46, faks 61 829 46 47, e-mail: wyd nauk@amu.edu.pl

Dział sprzedaży: tel. 61 829 46 40, e-mail: press@amu.edu.pl

Wydanie I. Ark. wyd. 11,0. Ark. druk. 12,25

DRUK I OPRAWA: EXPOL, WŁOCŁAWEK, UL. BRZESKA 4

Spis treści

Wstęp	/ 7
Adolf Chybiński (1880–1952)	/ 19
Józef Kostrzewski (1885–1969)	/ 23
Kazimierz Tymieniecki (1887–1968)	/ 29
Ambroise Jobert (1904–1988)	/ 35
Jan Czekanowski (1882–1965)	/ 39
Kazimierz Ajdukiewicz (1890–1963)	/ 45
Hugo Steinhaus (1887–1972)	/ 47
Alfred Ohanowicz (1888–1984)	/ 53
Jean Fabre (1904–1975)	/ 57
Knut Olof Falk (1906–1990)	/ 59
Stefan Rozmaryn (1908–1969)	/ 63
Czesław Znamierowski (1888–1967)	/ 65
Witold Trąpczyński (1909–1982)	/ 69
Henryk Łowmiański (1898–1984)	/ 71
Friedrich Wolf (1920–1986)	/ 77
Léo Marion (1899–1979)	/ 79
Maurice Bouvier-Ajam (1914–1984)	/ 81
Hermann Buddensieg (1893–1976)	/ 85
Władimir Ignatiewicz Chotkiewicz (1913–1982)	/ 89
Roman Pollak (1886–1972)	/ 91
Jerzy Suszko (1889–1972)	/ 97
Heinz Tillmann (1917–1991)	/ 101
Georges Castellan (ur. 1920 r.)	/ 105

Aleksander Charitonowicz Machnienko (1925–1972)	/ 109
Richard Norman Jones (1913–2001)	/ 111
Borislav Blagojević (1911–1985)	/ 113
Szczepan Szczeniowski (1898–1979)	/ 117
Mikołaj Rudnicki (1881–1978)	/ 123
Angus McIntosh (1914–2005)	/ 127
Michaił Pawłowicz Aleksiejew (1896–1981)	/ 129
Reinhold Olesch (1910–1990)	/ 133
Valentin Kiparsky (1904–1983)	/ 137
Margot Honecker (ur. 1927 r.)	/ 141
Aleksiej Pawłowicz Okładnikow (1908–1981)	/ 143
Ljubomir Durković-Jakšić (1907–1997)	/ 147
Gunnar Hoppe (1914–2005)	/ 153
Janusz Pajewski (1907–2003)	/ 159
Roger Asselineau (1915–2002)	/ 165
Harry Hall Sisler (1917–2006)	/ 169
Jean-Pierre Ebel (1920–1992)	/ 173
Nelson Jordan Leonard (1916–2006)	/ 177
Aneks I. <i>Spis doktoratów honoris causa UAM z lat 1968–1972, których procedura została przerwana</i>	/ 179
Aneks II. <i>Obwieszczenie promocji prof. Alfreda Ohanowicza</i>	/ 181
Aneks III. <i>Ramowy program nadania doktoratu honoris causa z 1965 roku</i>	/ 183
Aneks IV. <i>Dyplom doktora honoris causa prof. Mikołaja Rudnickiego</i> – tekst łaciński i polski	/ 184
Bibliografia	/ 187
Indeks nazwisk	/ 192

Wstęp

W pierwszym dwudziestoleciu istnienia Uniwersytet w Poznaniu przyznał 24 tytuły doktora honoris causa. Gdy w czerwcu 1939 roku Senat nadał ten tytuł Karolowi Malsburgowi, profesorowi Politechniki Lwowskiej, do promocji już nie doszło. Przeszkodziła temu wojna i śmierć profesora w 1942 roku. O kolejnym doktoracie honorowym Senat Uniwersytetu Poznańskiego zdecydował dopiero po dwunastu latach. W 1951 roku doktorat przyznano Adolfowi Chybińskiemu. Rok ten otwiera II tom *Doktorów honoris causa*. Zamyka zaś jubileuszowy dla UAM rok 1979.

Dziesięciolecia obejmujące chronologię tego tomu charakteryzuje się zwięźle jako „zimnowojenne”. Szkoły wyższe były jednym z frontów tej walki, tak samo jak Polska była elementem rywalizacji wrogich względem siebie obozów. Pryncypia naukowe i nieobce im sentymenty raz po raz ustępowały pola wymogom „racji stanu”, pojmowanej nierzadko z naruszeniem tradycji, nieraz akademickich obyczajów. W sukurs polityce pospieszało prawo. Przedwojenne uregulowania określone w ustawie z 15 marca 1933 r. precyzowały, że honorowy doktorat nadaje senat uczelni na wniosek rady wydziału. „Rada wydziałowa może nadawać honorowe stopnie naukowe, przy czym nadanie honorowego stopnia naukowego za zasługi na polu nauki i sztuki podlega zatwierdzeniu przez senat, za zasługi zaś państwowe lub społeczne podlega zatwierdzeniu przez Ministra WRiOP na wniosek senatu”¹.

Akceptacji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wymagały doktoraty nadawane osobom zasłużonym w działalności politycznej lub społecznej. Tę regulację dekret z 28 października 1947 r. rozciągał na wszystkie nadawane przez uczelnie doktoraty honorowe. Nowością było to, że decyzję Ministra Oświaty powiązano ze zgodą Rady Główn-

¹ Dz. U. nr 29, poz. 247: Ustawa z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich, art. 41 (4).

nej, jeśli doktorat przyznawano wyłącznie za zasługi naukowe. Natomiast wobec „honorowych stopni naukowych przyznawanych za zasługi państwowe lub społeczne” minister podejmował decyzję samodzielnie².

Zmiany te nie zostały dobrze przyjęte w środowisku akademickim. W Poznaniu w oparciu o powyższe uregulowania nadano tylko jeden doktorat 30 stycznia 1951 r. profesorowi Adolfowi Chybińskiemu – muzykologowi o światowej sławie. Przez kilka kolejnych lat w Poznaniu nie nadano żadnego doktoratu. Zadecydowały o tym głównie postanowienia ustawy z 15 grudnia 1951 r. Do „honorowego stopnia naukowego” mogły aspirować osoby szczególnie zasłużone dla rozwoju kultury i gospodarki narodowej oraz wybitni uczeni zagraniczni; krajowych pominięto. Pojawiły się zarazem wątpliwości interpretacyjne. Prawo nadawania honorowych doktoratów zarezerwowano dla uczelni posiadających uprawnienia do nadawania stopnia doktora nauk. Problem w tym, że tytuły naukowe w Polsce nadawała Centralna Komisja Kwalifikacyjna, a uczelnie były jednym ze szczebli, bardziej osadzonym w tradycji niż ówczesnej rzeczywistości prawnoustrojowej. Wspomniane wyżej pominięcie zostało naprawione w ustawie o szkolnictwie wyższym z 5 listopada 1958 r. Do kręgu kandydatów włączyła ona zasłużonych dla rozwoju nauki, kultury i gospodarki narodowej oraz wybitnych uczonych zagranicznych i „mężów stanu”. Ustawa zachowała wymóg zgody resortowego ministra, który – od 1973 r. – oczekiwał od wnioskodawcy recenzji, z 2–3 zewnętrznych ośrodków akademickich.

Powyższe zmiany należy łączyć z wszechobecną parcelacją politycznej odpowiedzialności za honorowanie osób zagranicznych przez uczelnie, zwłaszcza najsilniejsze, wykazujące większą odporność na sugestie czy zalecenia władzy ministerialnej. Także ona chciała być „kryta” zwłaszcza kiedy rozważano kandydatury uczonych z nauk społecznych i humanistycznych, gdzie związki z bieżącą polityką bywają nagminne. To wówczas, w połowie lat 70., w korespondencji między uczelniami a ministerstwem pojawia się sformułowanie, że

² Dz. U. nr 66, poz. 415, Dekret z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego. W dekreście przyjęto przedwojenne nazewnictwo „honorowy stopień naukowy”, co dopiero ustawa z 1958 r. zmieniła na tytuł „doktora honoris causa”.

dana kandydatura „została wstępnie zaaprobowana przez Obywatela Ministra i skierowana do dalszych uzgodnień”³. W praktyce chodziło o stanowisko Ministerstwa Spraw Zagranicznych, które kanałami dyplomatycznymi weryfikowało możliwość nadania wyróżnienia o międzynarodowym znaczeniu, nierzadko dyskutowanego w stosunkach wewnętrznych. Główne pytania tam zadawane wpisywały się w stan stosunków międzypaństwowych, w tym ewentualnej aktywności politycznej kandydata, jego stosunku do powojennej rzeczywistości, zwłaszcza granicy zachodniej Polski, korzystnej dla uczelni współpracy naukowej i organizacyjnej, stosunku do Polonii itp. To jeden z powodów, że spora część wniosków zgłaszanych przez uczelnie, które zostały „wstępnie zaaprobowane” przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, nie znajdowała pozytywnego finału⁴.

Na kilkanaście przypadków odmowy ze strony Ministerstwa najczęściej przypada na czas przygotowań do jubileuszu półwiecza Uczelni. Resortowej akceptacji nie uzyskały kandydatury kilku uczonych – nie tylko polskich, ale także z zaprzyjaźnionych państw: Czechosłowacji, NRD, Węgier i ZSRR. Do kandydatów ze Związku Radzieckiego było w całym omawianym czasie najwięcej pozanaukowych zastrzeżeń (zob. aneks I). Z drugiej strony w stosunku do fizyka z Charkowa, prof. Władimira I. Chotkiewicza, wystarczyła zgoda ustna; formalne pismo nadeszło kilka dni po „jubileuszowej” promocji, która miała miejsce 8 maja 1969 roku. Wśród 6 uczonych wówczas wyróżnionych nie mogło zabraknąć przedstawiciela nauki radzieckiej. Dla swoistej równowagi można podać, że aż cztery lata dzielą głosowanie Senatu UAM od promocji w 1978 r. Aleksieja P. Okładnikowa, wybitnego i znanego w świecie archeologa, dwukrotnego laureata Nagrody Państwowej ZSRR, odznaczonego Orderem Lenina.

Włączenie MSZ i jego agend do procedury nadawania stopni nie tylko przedłużało ją, ale także komplikowało i dodatkowo upolityczniało. Historyk podkreśli i przypomni, że po-

³ Archiwum Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (cyt. dalej: AUAM), Rektorat, sygn. 716/18, Pismo z Ministerstwa do Rektora z 15 czerwca 1977 r.

⁴ Praktyka konsultowania wniosków kandydatów zagranicznych została usankcjonowana w ustawie o szkolnictwie wyższym z 4 maja 1982 r.

lityka towarzyszyła honorowym doktoratom od zawsze. Zauważy przy sposobności ich adekwatne miejsce do ustroju państwa, stanu relacji wewnętrznych, koniunktury międzypaństwowej, a nawet – lokalizacji uniwersytetu. Bywało, że to ze strony dyplomacji pojawiały się propozycje, którym nadawano bieg we wskazanych uczelniach. Dotyczyło to także Poznania. Przykładu dostarcza list Jana Druto, ambasadora polskiego we Francji do dyrektora Departamentu Współpracy Kulturalnej i Naukowej MSZ, który 11 stycznia 1968 r. wystąpił z inicjatywą przyznania tytułu doktora honoris causa dla prof. Maurice Bouvier-Ajama. Wnio-skodawcy uwypuklili, że pełnił on funkcję sekretarza w Centre d'Études et de Recherches Marxistes oraz uczestniczył w przygotowaniach do organizacji Międzynarodowego Trybunału do Badań Zbrodni Amerykańskich w Wietnamie. Wskazano również na jego aktywność jako przewodniczącego Stowarzyszenia Obrony Granic na Odrze i Nysie oraz stowarzyszenia France-Pologne. To ambasada sugerowała, aby procedury podjął się Uniwersytet w Poznaniu, „którego wydział prawa tyle uwagi poświęca zagadnieniom województw zachodnich, prowadzi ośrodki studiów w Szczecinie, Zielonej Górze i Koszalinie, pozostaje w personalnych nawet koneksjach z Instytutem Zachodnim”⁵.

Najdalej posuniętą inicjatywą o charakterze politycznym w UAM było wyróżnienie Margot Honecker – minister edukacji, ale przede wszystkim żony jednego z prominentnych działaczy partyjno-państwowych NRD. Była to zarazem inicjatywa zrealizowana w błyskawicznym tempie: od posiedzenia Senatu do promocji upłynęło ledwie siedem dni stycznia 1974 r. Jako druga kobieta wyniesiona do tej godności w dziejach Uniwersytetu Poznańskiego znalazła się w elitarnym towarzystwie – po Marii Skłodowskiej-Curie (1923), a przed Kazimierą Iłakowiczówną (1981), Mary Robinson (1994), Wisławą Szymborską (1995) i Julią Hartwig (2015).

W ubogiej bibliografii poświęconej doktorom honoris causa ujawnia się tendencja deprecjonowania wszystkiego, co wiąże się z czasami PRL-u. Do kategorii doktoratów politycznych zalicza się osoby, których pozycja jest niekwestionowana. Dotyczy to prof. Bohdana Winiarskiego, tuż obok ministra Adama Rapackiego, których Uniwersytet we Wrocławiu

⁵ AUAM, Rektorat, Maurice Bouvier-Ajam, sygn. 367/7/11.

uznał za swych doktorów w 1965 r.⁶. Adama Rapackiego broni i obroni historia. Bohdana Winiarskiego – profesora UAM, sędziego, okresowo prezesa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze, tak charakteryzuje prawnik prof. Jan Sandorski: „[...] był sędzią sprawiedliwym i obiektywnym, nie ulegającym żadnym wpływom [...]. Każdy, kto miał cokolwiek wspólnego z nauką prawa międzynarodowego, wiedział jak wysokie miejsce w niej zajmował prof. Bohdan Winiarski, jak nieprzeciętną był osobowością”⁷.

W omawianym okresie wystąpiły także inicjatywy nadawania tytułów doktorskich ze szczególnych powodów. Z okazji odbywającego się co pięć lat Międzynarodowego Kongresu Sławistów uniwersytety kraju gospodarza honorowały uczonych z innych krajów tytułami doktorów. Podobnie postąpiły cztery uniwersytety polskie w związku z kongresem w Warszawie, który odbył się w dniach 21–27 sierpnia 1973 r. Działając w porozumieniu z Wydziałem I PAN ze strony UAM zaproponowano trzy kandydatury: Michaiła P. Aleksiejewa (ZSRR), Valentina Kiparsky’ego (Finlandia) oraz Reinholda Olesch’a (RFN). Ich promocja odbyła się 28 sierpnia 1973 roku.

Wspomnieć należy także o niepisanym zwyczaju, o którym wzmiankuje prof. Józef Matuszewski, Dziekan Wydziału Prawa UAM. Otóż we wniosku o nadanie prof. Ambroise Jobert’owi doktoratu honoris causa wspomniał o „akcie kurtuazji uniwersyteckiej”. Nadanie tego doktoratu honorowego połączono z faktem nadania takiego tytułu przez Uniwersytet w Grenoble profesorowi Wydziału Prawa naszego Uniwersytetu w 1959 roku⁸.

Bez szczegółowych poszukiwań trudno ocenić, dlaczego niektóre propozycje uczelni na jakimś etapie procedury ulegały zahamowaniu. Najprościej stwierdzić, że w grę wchodziły inne niż naukowe racje. Pierwsze oficjalne odmowy ze strony Ministerstwa pojawiły się – jak to wspomniano wyżej – wobec wniosków przegłosowanych przez Senat UAM w związku

⁶ B. Krawiec, *Polityka nadawania doktoratów honoris causa na Uniwersytecie wrocławskim w latach 1945–1989*, „Sobótka. Śląski kwartalnik historyczny”, 1991, nr 4, s. 562.

⁷ J. Sandorski, *Bohdan Winiarski. Prawo, polityka, sprawiedliwość*, Poznań 2004, s. 131, 133.

⁸ AUAM, Doktoraty honoris causa, Ambroise Jobert, sygn. 358/18, Dziekan Wydziału Prawa UAM do Senatu Akademickiego UAM, Poznań 28 maja 1960 r.

z trwającymi przygotowaniami do obchodów półwiecza Uniwersytetu. Skoro Uniwersytet Jagielloński z okazji swojego jubileuszu w 1964 r. nadał 22 doktoraty, to i w Poznaniu podjęto podobną inicjatywę. Specjalna Komisja Senatu ds. Jubileuszu UAM, której przewodził ówczesny rektor prof. Czesław Łuczak, były rektor prof. Gerard Labuda i pierwszy sekretarz Komitetu Uczelnianego PZPR doc. Henryk Olszewski – uzyskali deklarację Ministerstwa o możliwości wyróżnienia kilkunastu osób⁹. Rozpoczęta na wydziałach dyskusja doprowadziła do wyłonienia ponad 20 kandydatów. Głosowanie Senatu odbyło się 21 grudnia 1968 r. i 10 lutego 1969 roku. Oczekiwane w Poznaniu odpowiedzi z Warszawy nadchodziły powoli. Spośród zaproponowanych przez Senat UAM kandydatów tytuł doktora honorowego w planowanym terminie 8 maja 1969 r. otrzymało 6 osób: po dwie z Niemiec i Polski oraz Francuz i Rosjanin.

Zabiegi kontynuowano. Rektor UAM 21 sierpnia 1969 r. interweniował u zaprzyjaźnionego wiceministra Wita Drapicha w sprawie pierwszej grupy wniosków przekazanych w styczniu 1969 r. Upominał się personalnie o francuskiego historyka prof. Georges'a Castellana oraz prof. Borislava Blagojevicia, inicjatora współpracy między UAM i Uniwersytetem w Belgradzie¹⁰. Przypomniano, że promocję planowano odbyć w maju podczas uroczystości jubileuszowych. Tym razem zabiegi odniosły skutek.

Większość kandydatów z „puli jubileuszowej” nie została wyróżniona w planowanych okolicznościach i terminie. Mitręga administracyjna trwała wiele miesięcy, nierzadko lat. Bywało, że nie było sprzeciwów, tylko pozytywny finał nie nadchodził. Dotyczyło to nawet osób, którym dwa uniwersytety równocześnie zamierzały nadać tytuł. Odnosiło się to np. do prof. Antoniego Zygmunta (1900–1992), matematyka, przed wojną profesora Uniwersytetu

⁹ AUAM, Rektorat, Propozycje nadania doktoratów honoris causa przez UAM, 1965–1973, sygn. 367/7/27.

¹⁰ Umowa o współpracy między UAM a Uniwersytetem w Belgradzie została podpisana w 1959 r.; następne z uniwersytetami w Liège (1959), Halle (1966) i Charkowie (1967), zob.: B. Miśkiewicz, *Dzieje Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w latach 1958/59–1968/69*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza 1919–1969*, pod. red. Z. Grota, Poznań 1972, s. 674, 676.

Stefana Batorego w Wilnie, a następnie od 1940 r. wykładowcę kilku uczelni, w tym Uniwersytetu w Chicago, gdzie zamieszkał. Był osobą w świecie matematyków dobrze znaną, m.in. jako członek Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1930 r.), PAN i Amerykańskiej Akademii Nauk (od 1961 r.), a także od 1967 r. jako honorowy członek Londyńskiego Towarzystwa Matematycznego. Wniosek Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii został przegłosowany przez Senat UAM 10 lutego 1969 r. z konkluzją, że „senat nadaje” godność doktora honorowego. Do promocji jednak nie doszło, podobnie jak nie zakończyła się podwzięciem inicjatywa Uniwersytetu we Wrocławiu. Ten ostatni zabiegał o możliwość nadania doktoratu prof. Zygmundowi także wówczas, kiedy Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego zadecydowało, że wyróżnienie przyzna Uniwersytet w Toruniu w związku z obchodami 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika¹¹. Dokonało się to 7 września 1973 roku.

Podobnej mitręgi zaznali rzecznicy doktoratu honorowego dla prof. Richarda Normana Jonesa – chemika z Kanady wypromowanego w 1972 r. Aż trzykrotnie – w latach 1969, 1970 i 1983 – stawiała na obradach Senatu UAM kandydatura prof. Rajmunda Galona z UMK, pozytywnie sfinalizowana w 1983 roku, kiedy prof. Stefan Kozarski promował 80-letniego uczonego. Naturalne w środowisku naukowym oczekiwanie na „pełną dojrzałość” kandydata do tak specjalnego wyróżnienia podzielało Ministerstwo, łącząc zgodę na nadanie tytułu „po przejściu na emeryturę, tj. po 1 października 1977 r.”. Dotyczyło to prof. Janusza Pajewskiego.

Wśród najstarszych doktorów honorowych omawianego czasu był prof. Roman Polak. Wyróżnienie liczącego 83 lata uczonego, założyciela i kilkuletniego kierownika katedry polonistycznej na Uniwersytecie w Rzymie, rektora Tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich, wiązało się także z uszanowaniem dla jednego z najpierwszych osób zatrudnionych we Wszechnicy Piastowskiej. Do Poznania przybył już w marcu 1919 r. Poświęcając mu należne miejsce jako niekwestionowanemu znawcy, odkrywcy i edytorowi poezji baroku i literatury staropolskiej, należy zwrócić uwagę na jego patriotyczną postawę i wybitną aktywność

¹¹ B. Krawiec, *Polityka nadawania doktoratów honoris causa na Uniwersytecie wrocławskim*, s. 562.

Tablica pamiątkowa w poznańskim klasztorze oo. Dominikanów

jako krzewiciela polskiej myśli zachodniej. Wątek ten uwidacznia tablica w krużgankach klasztoru oo. Dominikanów w Poznaniu. Do listy zawierającej nazwiska m.in. prof. prof. Czekanowskiego, Kostrzewskiego, Rudnickiego i Tymienieckiego dołączyć można jeszcze prof. Alfreda Ohanowicza, od września 1919 roku tworzącego Wydział Prawa Wszechnicy Piastowskiej. Szczęśliwie się składa, że wszyscy oni, w różnym czasie, zostali w sposób szczególny uhonorowani przez Uczelnię, którą współtworzyli i pozostali jej wierni. Znalazło to odpowiednie odzwierciedlenie w tym opracowaniu.

Ukształtowany przez wieki porządek uroczystości ewoluował powoli. Najsilniej trzymał się tradycji strój – togi obowiązywały główne osoby uroczystości oraz członków senatu i asy-

stujących „halabardników”. Doktora honoris causa wprowadzał rektor, który otwierał spotkanie. Po krótkiej wypowiedzi dziekana Wydziału, który inicjował formalnie procedurę nadania godności doktora honoris causa, głos zabierał promotor. Na koniec jego wypowiedzi odczytywano dyplom sporządzony po łacinie. Rektor wręczał dyplom w towarzystwie promotora i dziekana. Za kulminacyjny punkt programu uważano wystąpienie nowego członka społeczności uczelnianej. Zwykle, oprócz podziękowań i formuł grzecznościowych, wątki osobiste dominowały nad merytorycznymi. Język wypowiedzi był różny, obcokrajowcy przemawiali w ojczystym języku lub polskim, niekiedy przygotowywali polskie tłumaczenie. Niektóre wypowiedzi nadal mogą zachwycać klasą i skromnością. Prof. Czesław Znamierowski w 1966 r. wypowiedź tak kończył: „Wbrew swojemu zwyczajowi już zbyt wiele mówiłem o sobie. Jest to podobno przywilej jubilata. Przywilej niegroźny, bo jubilat jest

efemerydą entomologiczną czy też nuklearną, która zjawia się w swym indywidualnym bycie tylko na krótką, nawet nie całodzienną chwilę. Nim słońce zajdzie, z jubilatą zostanie tylko zwykły pyłek ludzki w jego codziennym środowisku. A nad jego pracą rozpostrze się znowu sklepienie milczenia”¹².

Ostatnim punktem części oficjalnej była informacja o telegramach i listach gratulacyjnych. W szczególnych przypadkach, różnie motywowanych, miały miejsce okolicznościowe koncerty kameralne. Najczęściej uroczystość trwała około 90 minut. Nikt z potencjalnych doktorów honorowych nie pobił półtoragodzinnego spóźnienia marszałka Focha w 1923 roku. Nie powtórzył się także ścisk na raucie wydanym z tej okazji przez wojewodę poznańskiego na Zamku. Po wojnie elementem zamykającym uroczystość była „lampa wina” w gabinecie rektora, nieraz dla 100 osób.

W przypadku gości zagranicznych uroczystość nadania honorowego doktoratu niejednokrotnie rozkładała się na kilka dni. Towarzyszyły jej dodatkowe wykłady w siedzibach wydziałów, zwiedzanie miasta i okolic (chętnie odwiedzany był zamek w Kórniku), okolicznościowe lunche i kolacje organizowane przez promotorów lub innych poznańskich uczonych, ale też przez władze Uniwersytetu. Często pojawiali się goście zagraniczni z małżonkami.

Statystyczne spojrzenie na nadane przez UAM doktoraty honoris causa uwypukla dominację reprezentantów nauk humanistycznych – 28 wobec 13 naukowców z nauk ścisłych. Rozumie się, że najwięcej, bo 16 było Polaków; 6 Francuzów, 5 Niemców (3 NRD, 2 NRF), 4 ze Związku Radzieckiego, 4 z Ameryki (po 2 z Kanady i USA, wszyscy chemicy), 2 Szwedów, 2 z Jugosławii oraz Fin i Brytyjczyk. Wśród najaktywniejszych wnioskodawców były Wydziały Matematyki, Fizyki i Chemii oraz Filologiczny po 10 doktorów; nieznacznie ustępował im Wydział Prawa, który promował 8 uczonych.

Większość informacji związanych nadanymi w latach 1951–1979 doktoratami honorowymi zaczerpnięto z archiwum i bibliotek naszej Uczelni oraz innych instytucji środowi-

¹² Cz. Znamierowski, *Przemówienie z okazji doktoratu honorowego (wygłoszone w auli Uniwersytetu Poznańskiego 18 IV 1966)*, [w:] tenże, *Rozważania o państwie, prawie i życiu publicznym*; wstęp i dobór tekstów M. Smolak, Poznań 2010, s. 244.

ska akademickiego, w tym zwłaszcza Archiwum Polskiej Akademii Nauk Oddział w Poznaniu. Ze zdziwieniem konstatowaliśmy zwiększone trudności – w porównaniu do czasów międzywojennych – ze znalezieniem stosownej dokumentacji, dotyczącej przecież luminary polskiej i zagranicznej nauki. Tłumaczyć to można na wiele sposobów, w tym niefrasobliwością osób odpowiedzialnych za prowadzenie kancelarii na szczeblu instytutu, wydziału, a nawet rektoratu. Materiały takie jak przemówienia wygłoszone podczas uroczystości trafiały najczęściej do archiwów osobistych, nierzadko *ad acta* jako część dokumentacji katedr, zakładów lub wydziałów. Z przekazywaniem ich do archiwum uniwersyteckiego nie spieszo się. O niektórych wszelki ślad zagał, o innych wzmiankuje się w publikacjach dotyczących historii wydziałów lub osób z nimi związanych¹³. Niejednokrotnie sporządzone teksty przemówień w formie rękopisu najzwyczajniej z czasem przepadały. Tak jest w przypadku Adolfa Chybińskiego. Jego przyjaciel profesor Tadeusz Ochlewski w liście z 19 czerwca 1951 r. napisał: „Bardzo mi się podobała cała uroczystość, a najwięcej Twoje przemówienie, które było tak mądre i szlachetne, że nie można sobie lepiej wyobrazić. Bardzo też przyjemnie było słyszeć częste akcenty patriotyczne, narodowe”¹⁴. Poszukiwania tego rękopisu nie dały rezultatu.

Ani to jedyne, ani nawet najważniejsze niepowodzenie badawcze. Pozostaje faktem, że nie dysponujemy nawet kompletem kopii dyplomów; szczątkowa jest także dokumentacja fotograficzna upamiętniająca kolejne promocje¹⁵. Z konieczności, ale i rzetelności badawczej kwerendą objęto współpracowników, uczniów, a nawet – aczkolwiek tylko w wyjątkowych przypadkach – promotorów. Za pomoc, w każdym wypadku cenną, niezależnie jak wielką, zobowiązani jesteśmy podziękować prof. prof. Jerzemu Bańcerowskiemu, Andrzejowi Burewiczowi, Andrzejowi Gulczyńskiemu, Arturowi Kijasowi, Henrykowi Koroniakowi,

¹³ Zob. np. *Zarys dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Poznaniu 1919-2004*, pod red. K. Krawskiego, Poznań 2004; Z. Radwański, *Alfred Ohanowicz: ojciec poznańskiej cywilistyki*, Poznań 2006.

¹⁴ Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Archiwum Adolfa Chybińskiego, rkp. 805, T. Ochlewski do A. Chybińskiego, Poznań 19 VI 1951 r.

¹⁵ Od 1979 r. Wydawnictwo Naukowe UAM publikuje serię „Doktorzy Honoris Causa”, która dokumentuje i upamiętnia uroczyste promocje. Dotychczas ukazało się 60 tytułów w tej serii.

Krzysztofowi Krasowskiemu, Bohdanowi Lapisowi, Wojciechowi Nawrocikowi, Jerzemu Strzelczykowi, Bogdanowi Walczakowi. W poszukiwaniu informacji – w tym źródeł ikonograficznych z epoki, korespondowaliśmy z rodzinami i potomkami doktorów honorowych, a także różnymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi. Wiele zapytań pozostawało bez odzewu lub zawierały odpowiedzi negatywne. Tym większa wdzięczność dla takich respondentów jak: Dagmar Falk z Lund, David L. Jones z Edmonton, rodzina prof. Reinholda Olescha, Mirka Bialecka z Uppsala universitetsbibliotek – Carolinabiblioteket, dyrektor Instytutu za uporedno pravo w Belgradzie dr Jovan Ćirić, Jérémie Fischer z Archives Municipales de Villefranche, Andrzej Jazdon z Biblioteki UAM, dr Monika Skibicki z Wydziału Sławistyki Uniwersytetu w Kolonii.

Najważniejsze jednak pozostaje zainteresowanie oraz wsparcie ze strony inicjatora projektu Jego Magnificencji Rektora prof. Bronisława Marciniaka.

Uroczystość wręczenia dyplomów doktora honoris causa UAM w dniu 8 maja 1969 r.

A. G. G. G. G.

Adolf Chybiński (1880–1952)

Muzykolog, historyk i etnograf muzyczny. W latach 1891–1898 w Krakowie pobierał lekcje gry na fortepianie u Jana Drozdowskiego, który rozwinął w nim zainteresowania historią muzyki i zagadnieniami teoretycznymi. Studiował prawo, germanistykę i filologię klasyczną na Uniwersytecie Jagiellońskim (1898–1904). Na Uniwersytecie w Monachium kontynuował studia filologiczne, muzykologię, historię sztuki i filozofię. Od niemieckich profesorów przyjął metody pracy, które stały się podstawą prowadzonych w następnych latach badań nad historią muzyki polskiej. W roku 1908 otrzymał stopień doktora filozofii w zakresie muzykologii. W tym okresie wyjeżdżał na koncerty młodopolskich kompozytorów do Berlina i stał się propagatorem ich twórczości; przyjaźnił się m.in. z Mieczysławem Karłowiczem i Karolem Szymanowskim. W 1912 roku habilitował się na podstawie pracy *Teoria menzuralna w polskiej literaturze muzycznej I połowy XVI wieku* (Kraków 1911) na Uniwersytecie Lwowskim. Tam też zorganizował i kierował Zakładem Muzykologii (1913–1941). W 1917 roku został profesorem nadzwyczajnym, a w 1921 roku – zwyczajnym. W roku akademickim 1928/29 sprawował funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego. Okres okupacji spędził we Lwowie. W 1945 roku został profesorem Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie kierował Zakładem Muzykologii. Był członkiem wielu towarzystw naukowych m.in. Lwowskiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Muzykologicznego, PAU i PAN. Redagował m.in. „Kwartalnik Muzyczny” i „Polski Rocznik Muzykologiczny”. W pracy badawczej skupił uwagę na historii polskiej muzyki renesansowej i barokowej. Odkrył nieznane dzieła dawnych kompozytorów polskich oraz zidentyfikował wiele nazwisk nieznanych muzyków polskich, głównie z XVII i XVIII wieku. Był inicjatorem akcji sporządzania fotokopii i odpisów XV–XVIII-wiecznych partytur. Zainicjował i redago-

wał Wydawnictwo *Dawnej Muzyki Polskiej*. Prowadził także badania polskiego folkloru muzycznego, szczególnie góralskiego. Był społecznikiem, prowadził działalność popularyzatorską. Od 1945 roku przewodniczył sekcji Teorii Komisji Programowej Szkolnictwa Muzycznego oraz Państwowej Muzycznej Radzie Wydawniczej. W Poznaniu był członkiem Wojewódzkiej Rady Kultury, Rady Artystycznej Opery, współpracował z Komisją Artystyczną Państwowej Filharmonii. Ogłosił ponad 650 publikacji zwartych i artykułów opublikowanych w czasopiśmie polskich i zagranicznych.

Kalendarium

10 stycznia 1951 r. – Wniosek Rady Wydziału Humanistycznego

30 stycznia 1951 r. – Uchwała Senatu

16 czerwca 1951 r. – Promocja

Wniosek Komisji Wydziału Humanistycznego

Profesor Adolf Chybiński jest najwybitniejszym muzykologiem w Polsce. Jest znakomitym specjalistą w zakresie dziejów muzyki polskiej. Pracuje naukowo prawie 45 lat. [...] Jako kierownik katedry muzykologicznej we Lwowie, ostatnio zaś w Poznaniu – wychował szereg aktywnie pracujących naukowo muzykologów polskich; jest właściwie twórcą „polskiej szkoły muzykologicznej”. Z jego szkoły wyszło kilkudziesięciu magistrów i doktorów muzykologii; szereg z nich pracuje na wyższych uczelniach Polski jako profesorzy i docenci, większość pozostałych – w wyższych uczelniach muzycznych jako profesorzy i wykładowcy.

[...] Przyznanie prof. Chybińskiemu doktoratu honoris causa będzie dowodem tego, że Uniwersytet Poznański jest świadom tego jak wielki uczony pracuje w jego murach.

Stanisław Urbańczyk – Dziekan Wydziału Humanistycznego UP

AUAM, Doktorat honoris causa, Adolf Chybiński, sygn. 358/14.

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM

NOS

RECTOR UNIVERSITATIS POSNANIENSIS

ET

ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS LITTERARUM DECANUS

COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN

VIRUM ILLUSTRISSIMUM

ADOLPHUM CHYBIŃSKI

PHILOSOPHIAE DOCTOREM ALMAE MATRIS POSNANIENSIS PROFESSOREM ORDINARIUM

QUOD MUSICOLOGIAE STUDIUM POLONIAE PLAGIS INSITUM PERPETI LABORE AC SUDORE TOT PER ANNOS INDEFESSUS USQUEQUAQUE
PROPAGAVIT

QUOD NUMEROSAM AUDITORUM PROPAGINEM TANTUM IPSIUS INGENIUM AEMULANTIUM EDUCAVIT, QUORUM QUIDEM MENTES IN MUSICAE
AREAM CONVERSAS INCLUTISSIMUS PHONASCORUM AC MUSICORUM ANTISTES ADEO EXERCUIT, UT IAM IPSI TANTO AUCTORE ET AUSPICE
PRIORA AEQUE AC RECENTIORA MUSICAE DOCUMENTA RIMENTUR, DENIQUE INTRA SCHOLARUM SUPERIORUM OFFICINAS ARTEM MUSICAM
PROFESSI PERENNI EIUS CULTU PRAEMONSTRATO A TANTO PRAECEPTORE ADOLESCENTIUM ALUMNORUM ANIMOS IMBUANT NUMERO
CARENTES

QUOD POLONORUM AUREOLA MONUMENTA MUSICA LABENTIUM SAECLORUM SITU IAM CANESCENTIA TOTIENS
PROMULGATURUS EX INSUPERATO IDENTIDEM IN LUCEM PROTULIT, QUIBUS EDENDIS ABHINC PLURIMOS ANNOS PALMARUM ACRIMONIA
INCUBUIT ATQUE VIGILAVIT

QUOD DENIQUE SCIENTIAM DISCIPLINAS ARTES INTRA ALMAE MATRIS PARIETES ET EXTRA MIRIFICE AMPLIFICAVIT

HONORIS CAUSA DOCTORIS PHILOSOPHIAE

NOMEN HONORES PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS
UNIVERSITATIS SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

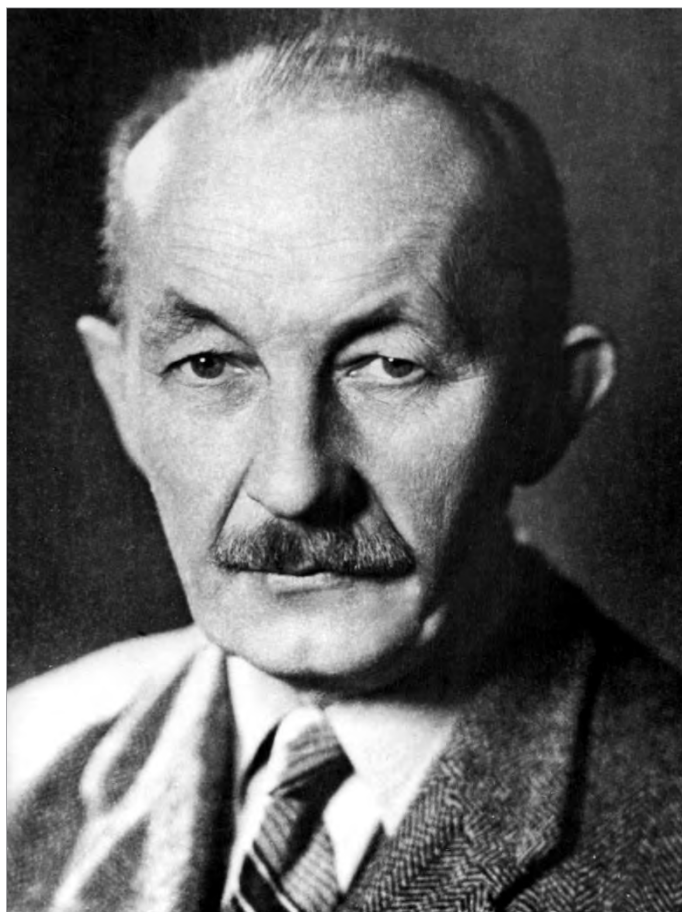
DATUM POSNANIAE DIE XVI MENSIS JUNII ANNO MCMLII

CASIMIRUS AJDUKIEWICZ
R. T. RECTOR MAGNIFICUS

STANISLAUS URBAŃCZYK
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS LITTERARUM H. T. DECANUS

TYPOGRAPHIA UNIVERSITATIS POSNANIENSIS

J. Kostrzewski

Józef Kostrzewski *(1885–1969)*

Archeolog, współzałożyciel Uniwersytetu Poznańskiego. W 1907 r. podjął studia merytoryczne na Uniwersytecie we Wrocławiu. Aresztowany w Warszawie w 1909 r. za udział w zjeździe młodzieżowych kół filomackich, po zwolnieniu rozpoczął studia humanistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, a od roku 1910 na uniwersytecie w Berlinie, gdzie pod kierunkiem prof. Gustafa Kossinny studiował prehistorię. Po obronie doktoratu (1914) podjął pracę w Muzeum PTPN w Poznaniu. Habilitował się na uniwersytecie we Lwowie w 1918 r. Jako sekretarz Komisji Uniwersyteckiej w Poznaniu był jedną z głównych postaci powstającej uczelni. W kwietniu 1919 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego i kierownika katedry prehistorii UP. W roku akademickim 1925/26 pełnił funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego. Zabiegał o połączenie niemieckich i polskich zbiorów archeologicznych, co ziściło się w 1924 r. powstaniem Działu Prehistorycznego Muzeum Wielkopolskiego w Poznaniu pod jego kierownictwem. Bardzo aktywny naukowo i organizacyjnie, założył czasopismo „Przegląd Archeologiczny” (1919) oraz „Z otchłani wieków” (1926), powołał do życia Polskie Towarzystwo Prehistoryczne (1920). Zainicjował badania terenowe, które objęły Wielkopolskę, Śląsk i Pomorze. Rewelacją stało się odkrycie w 1933 r. Biskupina, grodu z czasów kultury łużyckiej, który stał się wizytówką archeologii polskiej i jednym z największych przedsięwzięć badawczych w Europie. Dominującą tezą badawczą było dokumentowanie słowiańskiej i polskiej przeszłości Pomorza, Śląska, a przede wszystkim Wielkopolski. Podejmował twardą polemikę z nazistowską prahistorią niemiecką; z uprawianej dyscypliny uczynił naukę ważną społecznie, mającą wpływ na bieżące problemy narodowe i polityczne. Ścisłe związany z antyniemiecką opcją Narodowej Demokracji, był po agresji hitlerowskiej ścigany przez gestapo. Ukrywając się w Małopolsce, pracował fi-

zycznie; prowadził tajne nauczanie. W 1945 r. przywracał do życia Instytut Prehistoryczny UP i Muzeum Prehistoryczne (Archeologiczne od 1950 r.). Pełnił również rolę konserwatora zabytków na Wielkopolskę, a początkowo także Pomorza i Ziemi Lubuskiej. Wznowił wykopaliska w Biskupinie i kontynuował badania powierzchniowe. Przeniesiony na emeryturę (1950) pozostał dyrektorem Muzeum Archeologicznego (do 1958 r.). Wyjątkowa pozycja zajmowana przez twórcę tzw. poznańskiej szkoły prehistorycznej spowodowała powrót na katedrę w 1956 roku, którą kierował do 1960 r. Pozostawił imponujący dorobek. W bibliografii liczącej ponad 1300 pozycji dominuje epoka brązu i żelaza oraz problematyka początków Słowiańszczyzny. Działalność naukową łączył z zaangażowaniem społecznym o wydźwięku patriotycznym – wygłaszał liczne odczyty, nie stronił od publicystyki, także jako orędownik antynikotynizmu i antyalkoholizmu. Zwolennik endecji; był sygnatariuszem listu 50 profesorów w sprawie brzeskiej (1930). Należał do wielu towarzystw naukowych, m.in.: Międzynarodowego Instytutu Antropologicznego w Paryżu, PTPN, PAU, Jutlandzkiego Towarzystwa Archeologicznego w Danii, PAN oraz Instytutu Zachodniego. Za swoje zasługi otrzymał liczne odznaczenia polskie i zagraniczne, w tym Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski (1936), krzyż oficerski Legii Honorowej (1937), Krzyż komandorski łotewskiego Orderu Trzech Gwiazd (1937), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1956), Order Sztandaru Pracy I klasy (1957) i Krzyż komandorski Orderu św. Grzegorza Wielkiego (1964). W Poznaniu upamiętniony został kilkoma tablicami pamiątkowymi i ławeczką pomnikową. Jego imieniem nazwano szkoły podstawowe w Węglewie (miejscu urodzin profesora) i Poznaniu, a także ulice w kilku miastach Wielkopolski.

Doktor honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego (1947).

Kalendarium

17 grudnia 1959 r. – Wniosek Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego

4 stycznia 1960 r. – Uchwała Senatu; prof. Kazimierz Tymieniecki – promotor

25 lutego 1960 r. – Promocja

Laudacja prof. Kazimierza Tymienieckiego

[...] Prof. J. Kostrzewski rysuje się w moich oczach po pierwsze jako badacz. W archeologii są to przede wszystkim badania terenowe, nieraz mozolne, skazujące na spiekotę lub niepogodę i wyrzeczenie się wygod, do których tak łatwo się przyzwyczajamy, ale przez prof. J. Kostrzewskiego zawsze z uśmiechem i radością oraz z wyrzeczeniem się tych przyzwyczajęń wykonywane. Trud nagrodzony wielokrotnie przez wydarcie ziemi ukrytych przed oczami przeciętnego człowieka tajemnic. Największą taką nagrodą było odkrycie Biskupina. Profesor postanawia zbadać i gruntownie opracować ten pierwszorzędny zabytek przypadkowo napotkany i zgłoszony przez pierwszego odkrywcę. Lat pracy trzeba było, w warunkach nieraz bardzo ciężkich, na opracowanie wspólnie z uczniami, tego wyjątkowo zachowanego zespołu, ale za to każdy rok przynosił nowe i coraz bardziej interesujące plony. „Każde sprawozdanie z tych badań, pisze R. Jakimowicz o odkryciach biskupińskich, dorzucało po kilka ważkich cegiełek zarówno do poznania kultury prasłowiańskiej, jak i na korzyść teorii prasłowiańskiego pochodzenia kultury tzw. łużyckiej”.

Skąd jednak wiemy, że była to w istocie kultura prasłowiańska i w jaki sposób prof. J. Kostrzewski zebrał na to dowody, że odkrycia biskupińskie, pochodzące z czasów o pięć wieków wcześniejszych od początków naszej ery i cała tzw. kultura „łużycka” właśnie jest tą kulturą prasłowiańską. I tutaj poznajemy drugie z kolei oblicze prof. J. Kostrzewskiego jako uczonego i dziejopisa. Uczonego archeologa, tak w istocie, o tym wszyscy wiemy, ale i dziejopisa. O tyle bowiem odbieглиśmy od czasów Jana Długosza, wielkiego naszego dziejopisa sprzed pięciu wieków, że zabytkom kultury materialnej, w rodzaju urn przedhistorycznych, znalezionych w okolicach Śremu za Władysława Jagiełły, nie przypisujemy, że same wyrosły one z ziemi, lecz wiemy, że jako wytwór człowieka należą one do określonej epoki i są świadectwem na równi ze źródłami pisanymi minionych czasów i kultur. Rozumiał to już zresztą wielki pisarz grecki i historyk, Tukidydes i dał tego dowody we wstępie do swych dziejów wojny peloponeskiej opisaney przez niego współcześnie w V w. przed n.e., a więc w czasach nie tak bardzo odległych od tych, w których powstał Biskupin, a więc odległych od nas o dwa i pół tysiąca lat. Prof. J. Kostrzewski zabrał się do rzeczy metodycznie, a wzrok jego

był zwrócony na rzeczy, przy szczegółowych obserwacjach stwierdzone, a mianowicie na podobieństwa z przejawami kultury materialnej w czasach późniejszych na tych samych terenach spotykanych.

[...] Muszę jeszcze powiedzieć, choć krótko, o trzecim obliczu prof. J. Kostrzewskiego. [...] Jest to oblicze wielkiego nauczyciela. Nie będę tutaj wymieniać licznych nazwisk osób tu w tej chwili obecnych, gdyż są nam oni zbyt dobrze znani ze swej najlepszej strony, a w oczy zbyt wiele pochwał mówić nie należy. A za tymi znanymi i uznanymi, idą inni, od tamtych młodszy i mniej już znani i uznani, ale spośród których jak nie wątpię wielu nosi już w plecakach przyszłe buławy marszałkowskie. To jest może w tej chwili największą radością dla Czcigodnego Jubilata, że otacza go cały bór przyszłych archeologów – Czcigodny Jubilationie, przyjmij na koniec te słowa czci i uznania od jednego z najstarszych i zarazem najbar dziej oddanych Ci kolegów uniwersyteckich.

PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, Materiały K. Tymienickiego, P.III-40, j. 245, k. 11–14.

Prof. Józef Kostrzewski odbiera dyplom doktora hc od rektora UAM prof. Alfonsa Klafkowskiego

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM

NOS

UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS RECTOR MAGNIFICUS

ET

ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOSOPHIAE ET HISTORIAE DECANUS

ET

PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN

VIRUM ILLUSTRISSIMUM ATQUE HUMANISSIMUM

IOSEPHUM KOSTRZEWSKI

PHILOSOPHIAE DOCTOREM

UNIVERSITATIS POSNANIENSIS PROFESSOREM ORDINARIUM

UNIVERSITATIS JAGELLONICAE HONORIS CAUSA DOCTOREM

ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE SOCIUM ORDINARIUM

POLONARUM ATQUE EXTERNARUM SOCIETATUM MULTARUM SODALEM

QUI ARCHAEOLOGIAE POLONAE FUNDAMENTA POSUIT AC NONGENTIS FERE LIBRIS COMMENTATIONIBUSQUE HANC DISCIPLINAM INDEFESSUS PROMOVIT
ANTIQUISSIMA POLONORUM HISTORIA QUALIS FUERIT CUM MULTIS ET ALIIS LIBRIS TOMIUS POTISSIMUM QUI „WIEKOPOLSKA W CZASACH PRZEHISTORYCZNYCH“, „PRADZIEJE
POLSKI“, „KULTURA PRAPOLSKA“ SINT INSCRIPTI SAGACISSIMO ANIMO PERPENDIT
OPERIBUS PERPOLITIS „PRASOWIANISZCZYZNA“ NECNON „KULTURA ŁĘŻYCKA NA POMORZU“ INSCRIPTIS IN POLONIAE TERRIS A VETUSTISSIMIS TEMPORIBUS PER CONTINUA
SAECULA SEDES STABILES ET DOMICILIA SLAVORUM COLLOCATA ESSE EGREGIE DEMONSTRAVIT

QUI MULTOREM DISCIPULORUM INGENIA ARCHAEOLOGIAE INITIAVIT ET CLARAM ALUMNORUM HECCE STUDIIS INCUMBENTIAM EDUCAVIT PROPAGINEM

QUI DE UNIVERSITATE POSNANIENSI CREANDA ASSIDUAM EGIT CURAM ATQUE IN EA ORDINANDA MAGNAM HABUIT PARTEM

QUI IN MUSEO ARCHAEOLOGICO POSNANIENSI CONENDO TURANDOQUE CURAM ADHIBUIT ET DILIGENTIAM

QUI IN REBUS PUBLICIS VERSATUS POLONORUM IURA AD TERRAS QUAE AD OCCIDENTEM VERGUNT DOCTRINAE RATIONIBUS EST EXSECUTUS ATQUE CONTRA ORTRECTATORES
FORTISSIME DEFENDIT

QUI DE POLONORUM RE PUBLICA DE STUDIIS HUMANITATIS ATQUE ARTIBUS LIBERALISSIMIS

ARCHAEOLOGORUM POLONORUM PRINCEPS

OPTIME EST MERITUS

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS

UNIVERSITATIS SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

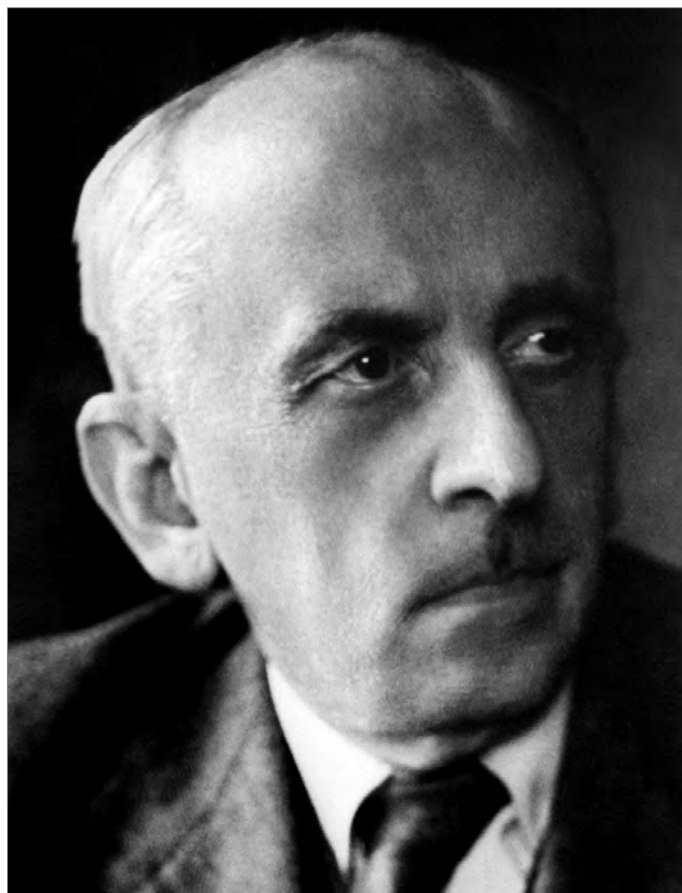
DATUM POSNANIAE DIE XXV MENSIS FEBRUarii ANNO MCMLX

ZDZISLAUS GROT
H. T. DECANUS

ALPHONZUS KŁAFKOWSKI
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

CASIMIRUS TYMIENIECKI
PROMOTOR

TYPOGRAPHIA UNIVERSITATIS A. M.

M. Hgeniewicz.

Kazimierz Tymieniecki *(1887–1968)*

Historyk, mediewista, współorganizator Uniwersytetu w Poznaniu. Od lat gimnazjalnych związany z ruchem narodowym w rodzinnych, zawsze mu bliskich Kielcach, jako student w Krakowie (1907–1911), w Lipsku i Paryżu (1912–1913), jako pracownik Archiwum Akt Dawnych i zastępca profesora tworzącego się Uniwersytetu w Warszawie (1915–1919), a zwłaszcza w endeckim Poznaniu. W styczniu 1919 r. objął i dzierżył do emerytury w 1960 r. Katedrę Historii Średniowiecznej w rodzącym się uniwersytecie, od 1921 r. jako profesor zwyczajny. Wygłosił pierwszy w historii Wszechnicy Piastowskiej wykład inauguracyjny *Z dziejów uniwersytetów w Polsce*. Wyróżniony rolą promotora doktoratu honoris causa Romana Dmowskiego w 1923 roku. Do Poznania przyjechał jako znawca źródeł, czego dowiódł w tezie doktorskiej z 1912 r. *Majątność książęca w Zagościu i pierwsze uposażenie klasztoru joannitów na tle osadnictwa dorzecza dolnej Nidy*. Badając głównie stosunki społeczno-gospodarcze, kwestionował rozpowszechnioną tezę łączącą rozwój polskich miast z kolonizacją niemiecką w XIII i XIV wieku. Rolę żywiołu rodzimego uwypuklał w pracach powstałych w Poznaniu: *Zagadnienie początków miast w Polsce* (1919), *Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich* (1921), *Podgrodzia w północno-zachodniej Słowiańszczyźnie i pierwsze lokacje miast na prawie niemieckim* (1922). W książce *Spółeczeństwo Słowian lechickich* ze znamennym podtytułem *Ród i plemię* (1928) dowodził, że główną rolę w procesach państwowotwórczych spełniał ośrodek wielkopolski (Polan) ze stolicą w Gnieźnie. Aresztowany po agresji Niemiec, wojnę spędził na kieleckiej wsi, potem w Milanówku pod Warszawą, gdzie prowadził zajęcia na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich (1942–1945). Po powrocie w 1945 r. na Uniwersytet Poznański należał do współzałożycieli Instytutu Zachodniego. Z programem tej pla-

cówki wiąże się praca *Dzieje Niemiec do początku ery nowożytnej* (1948). W ramach kilkutomowej, ogólnopolskiej edycji podręcznikowej napisał *Polska w średniowieczu* (1961). Z szeroko zakreślonych planów dotyczących historii społeczeństwa opracował jedynie stan chłopski, za to w fundamentalnym dziele *Historia chłopów polskich* (1965–1969), którego tom trzeci ukazał się pośmiertnie. Pełna bibliografia prac liczy 614 pozycji. W 1928 r. został członkiem korespondentem, od 1939 r. członkiem rzeczywistym PAU, w 1952 r. członkiem PAN. W 1953 r. otrzymał nagrodę państwową I stopnia. Odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1954). Jego imię nosi jedna z ulic Poznania.

Doktor honoris causa: Uniwersytetu Warszawskiego (1959), Uniwersytetu Jagiellońskiego (1964), Uniwersytetu Wrocławskiego (1965).

Kalendarium

30 maja 1960 r. – Uchwała Senatu na wniosek Wydziału Filozoficzno-Historycznego

15 września 1960 r. – Promocja; prof. Henryk Łowmiański – promotor

Przemówienie prof. Kazimierza Tymienieckiego

Magnificencjo, Wysoki Senacie, Drodzy Koledzy!

[...] Nasz Uniwersytet dopiero w roku ubiegłym obchodził swoje czterdziestolecie, a mnie przypadło w udziale należeć do pierwszej grupy profesorskiej, która w kwietniu i maju roku 1919 rozpoczęła tu pracę. [...] inauguracja pierwszego roku uniwersyteckiego, poprzedzona [była] jeszcze dniem 3 maja z wielką rewią wojskową sił zorganizowanych na miejscu w Wielkopolsce i wspaniałym, niezapomnianym świętem ludowym tegoż dnia po południu na ulicach Poznania.

W dniu inauguracji (7 maja) najbardziej pamiętne było przemówienie prof. Kazimierza Morawskiego, prezesa Polskiej Akademii Umiejętności i profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, a zarazem jednego z emigrantów naukowych z Wielkopolski w okresie poprzednim, który ciągłość polskiego wysiłku kulturalnego wyraźnie podkreślił w swym patriotycznym

przemówieniu. Dzieje nowej fundacji opisał zresztą prof. Adam Wrzosek. Ze swej strony dorzucę jeden jeszcze szczegół z życia kulturalnego miasta w najbliższym czasie, a który dotyczy również nowo powstających instytucji. Dotyczy to powstania Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, a więc Towarzystwa założonego niegdyś we Lwowie przez Wielkopolanina Ksawerego Liskego, jako towarzystwa ogólnopolskiego. Pierwszym przewodniczącym utworzonego w Poznaniu Oddziału został dyrektor Biblioteki Kórnickiej, zasłużony wydawca źródeł, dr Zygmunt Celichowski, wówczas już w podeszłym wieku, a pierwszym sekretarzem zostałem ja, a więc spotkali się ze sobą dwaj przedstawiciele tak różnych, zdawałoby się, pokoleń. W paru przytoczonych tu szczegółach znajdujemy potwierdzenie ciągłości i jednolitości polskiego procesu historycznego poprzez sztucznie tworzone kordony i poprzez okresy po sobie następujące. Wśród innych powracających do dawnego zaboru pruskiego emigrantów niech mi wolno będzie jeszcze wymienić prof. Bronisława Dembińskiego, który wracał ze Lwowa przez Warszawę, ażeby ponownie związać się z Poznaniem. Do końca nie przerywał on swych prac badawczych poświęconych tragicznym chwilom naszych dziejów z czasów drugiego i trzeciego rozbioru. Z wielkim sukcesem reprezentował naszą naukę w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Historyków, którego był wiceprezesem. Umarł w pierwszych dniach najazdu hitlerowskiego w Poznaniu. Wśród moich poprzedników, którym pragnąłbym w tej chwili hołd oddać, wymienię prof. Adama Skałkowskiego, znakomitego znawcę epoki z końca XVIII w. i dziejów późniejszej walki o odzyskanie niepodległości przez znaczną część w. XIX. Dalej prof. Jana Rutkowskiego, głębokiego znawcę dziejów gospodarczych i obok prof. Franciszka Bujaka, jednego z założycieli i organizatorów tej najmłodszej dyscypliny wśród nauk historycznych. Obu znakomitych nauczycieli i twórców szkół historycznych, zmarłych w ostatnim okresie. Wymienię również zmarłą doc. Wisławę Knapowską, autorkę szeregu wybitnych prac źródłowych z dziejów emigracji politycznej polskiej w ciągu w. XIX, jak również zawikłań politycznych tego okresu na gruncie europejskiej polityki. Wymienię później do nas przybyłego (z Uniwersytetu w Wilnie) a zmarłego w czasie ostatniej wojny, prof. Kazimierza Chodynickiego, profesora na katedrze historii Europy Wschodniej, doskonałego znawcę tych dziejów, a w szczególności historii kościoła wschodniego, jak

również latopisów ruskich. K. Chodynicki, prócz dziejów XVI i XVII w. obejmował również zasięgiem swych zainteresowań późniejsze zwłaszcza średniowiecze. Wyłącznie dziejom średniowiecza poświęcił się młodo zmarły w r. 1927 docent Teodor Tyc, którego raczej okoliczności popchnęły na wydział prawny, gdy pracami swymi z zakresu historii kultury a następnie również dziejów społeczno-gospodarczych, jak też swymi studiami i zamiłowaniem był związany z historią na dawniejszym wydziale filozoficznym. W ramach naszego wydziału znalazł się również zmarły przed wojną prof. Józef Paczkowski, długoletni archiwista, później dyrektor naczelny dyrekcji archiwów w Warszawie; w dziedzinie historii znawca głęboki w szczególności stosunków polsko-brandenburskich. Wszystkim tym Zmarłym tak zasłużonym i tak drogim pragnę tu należną im oddać cześć. Wiele pracy i wiele zapału wnieśli oni w swój zawód uniwersytecki i w swą naukową twórczą działalność. Zasłużyli oni się dla Uniwersytetu, miasta i kraju. Byli też, bez wyjątku, dobrymi synami polskiej Ojczyzny. Rozumieli jej potrzeby i tym służyli. Patrzyli w przyszłość.

PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, Materiały Kazimierza Tymienieckiego, P.III-40, j. 202, k. 1-5.

Prof. Kazimierz Tymieniecki odbiera dyplom doktora hc od rektora UAM prof. Alfonsa Klafkowskiego

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM

NOS

UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS RECTOR MAGNIFICUS

ET

ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOSOPHIAE ET HISTORIAE DECANUS

ET

PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN

VIRUM ILLUSTRISSIMUM ATQUE HUMANISSIMUM

CASIMIRUM TYMIENIECKI

PHILOSOPHIAE DOCTOREM

UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE PROFESSOREM

ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE SOCIUM ORDINARIUM

SOCIETATIS LITTERARUM POSNANIENSIS PRÆSIDEM

PERMULARUM SOCIETATUM SODALEM

QUI INNUMERABILIBUS LIBRIS COMMENTATIONIBUSQUE PER DECEM LUSTRA CONTINUO FANGENDIS POLONORUM LITTERAS DITARE INDEPRESSUS PERSEVERAT
PRÆTER CETERA CELEBRARIMUS ILLIS OPERIBUS QUAE PRÆCEPTIS FORMANDI SIE SOCIETATIS POLONICAE IN WIEKACH ŚREDNICH ET SPÓŁCZYSTWU SŁOWIAN
LECHICICH ET DZISZE NIEMIEC DO POZATKU ERY NOWOCZESNY ET ZIEMIE POLSKIE W STAROŻYTNOŚCI ET PISMA WYBRANE SUNT INSCRIPTA ANTIQVA POLONIAE FINITIMARUMQUE
TERRARUM HISTORIA QVALIS FUISSET LUCULENTER EXPLANAVIT
SOCIETATIS HUMANAE IN POLONIAE TERRIS INITIA GRADUS VICES AB ANTIQVISSIMIS TEMPORIBUS PER LONGAM AETATUM SERIEM PRIMUS EST PERSECUTUS
POLONORUM OPFIDA SUI ORIGINIBUS VERNACULIS ORTA ESSE SUBTILITER INVESTIGANDO EVIDENTISSIME OSTENDIT
QUI IN MONUMENTIS HISTORIAE PERPENDENDIS ATQUE INTERPRETANDIS EXIMIAM ADHIBUIT SAGACITATEM ET PRUDENTIAM
QUI AB IPSIS HUIUSCE UNIVERSITATIS INCTINABILIS PER QUADRAGINTA DEINCEPS ANNOS SCHOLIS EXPLICANDIS INCUMBENS
AMPLAM HISTORICORUM CLARORUM EDUCAVIT PROPAGINEM

QUI DE STUDIIS HISTORICIS INTRA ET EXTRA POLONIAE FINES PERQUAM AMPLIFICANDIS
OPTIME EST MERITUS

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN ERUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS
UNIVERSITATIS SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE MENSIS SEPTEMBRIS DIE XV ANNO MCMLX

H. T. Receptor
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

H. T. Decanus
H. T. DECANUS

H. T. Promotor
PROMOTOR

TYPOGRAPHIA UNIVERSITATIS A. W.

Jobert

Rektor UAM prof. Alfons Klafkowski wręcza dyplom doktora hc prof. Ambroise Jobertowi

Ambroise Jobert (1904–1988)

Historyk, profesor dziejów nowożytnych Uniwersytetu w Grenoble; jeden z najbardziej znanych uczonych zajmujących się historią Polski i popularyzujących ją we Francji. W latach 1927–1930 pracował w Instytucie Francuskim w Warszawie. Współtworzył wówczas periodyczne publikacje Instytutu, które zawierały głównie studia z zakresu slawistyki. Prowadził też kwerendę dotyczącą Komisji Edukacji Narodowej, głównie francuskojęzycznej dokumentacji w Archiwum Głównym Akt Dawnych. Wyniki zaprezentował w książce *La Commission d'Education Nationale en Pologne, 1773–1794: son oeuvre d'instruction civique* (Paryż 1941). Podstawa źródłowa tego trudno dostępnego dzieła uległa zniszczeniu podczas wojny. Henryk Barycz, prezentując edycję polską w 1979 r., uznał opracowanie za „możliwie najbardziej oryginalne, spokojne w tonie i wyważone w sądach, ani oskarżycielskie, ani apologetyczne”. Polskim dokonaniom edukacyjnym poświęcone były też studia A. Joberta nad środowiskiem Uniwersytetu Jagiellońskiego (*L'université de Cracovie et les grands courants de pensée du XVI siècle*, 1954), znajomością i popularnością Erazma z Rotterdamu w Polsce (*Érasme et la Pologne*, 1961), a zwłaszcza reformacją na ziemiach polskich. W znanej oficynie wydawniczej G. C. Sansoni Editore w 1957 r. ukazała się praca *La Tolérance religieuse en Pologne au XVI*, która o dwa lata wyprzedziła opracowanie poświęcone Unii Brzeskiej (*Aux origines de l'Union de Brest: le protestantisme en Ruthénie*). Popularyzatorskim zwieńczeniem wieloletniego zainteresowania historią Europy Środkowej była książka *Historie de la Pologne*, która poczynając od jej publikacji w 1953 roku (wznawiana 1965, 1974), należała do najszerzej dostępnych w języku francuskim opracowań syntetyzujących dzieje naszego kraju. Po części był to skutek umieszczenia jej w wielokładowej, popularnej serii *Que sais-je?*, prowadzonej przez Presses universitaires de France.

Kalendarium

28 maja 1960 r. – Wniosek Rady Wydziału Prawa

30 maja 1960 r. – Uchwała Senatu; prof. Michał Szczaniecki – promotor

15 września 1960 r. – Promocja

Uzasadnienie wniosku Dziekana Wydziału Prawa UAM prof. Józefa Matuszewskiego

Prof. Ambroise Jobert jest profesorem historii nowożytnej na Faculte des Lettres uniwersytetu w Grenoble. W środowisku naukowym francuskim znany jest jako wybitny historyk i cieszy się dużym autorytetem. Twórczość naukowa prof. Jobert związana jest szczególnie blisko z Polską i dla nauki polskiej położył on bardzo poważne zasługi. W roku 1941 prof. Jobert ogłosił źródłową monografię o Komisji Edukacyjnej (*La Commission d'Education Nationale en Pologne, 1773–1794, Son oeuvre d'instruction civique*, Paris 1941). Praca ta obejmuje 500 stron druku jest właściwie jedyną istniejącą monografią tak znakomitej instytucji polskiej, jaką była Komisja Edukacji Narodowej. Spotkała się ona z zasłużonym uznaniem. Co jeszcze bardziej podnosi jej wartość, to fakt, że została ona opracowana na podstawie bardzo obfitych materiałów archiwalnych, które uległy zatrąceniu w czasie ostatniej wojny. Jest więc prawdopodobne, że już nigdy nauka polska nie doczeka się lepszego opracowania Komisji Edukacji od tego, które zawdzięcza uczonemu francuskiemu. Nic też dziwnego, że podejmowano kroki dla wydania książki prof. Jobert w tłumaczeniu polskim – wraz z obszernym aneksem, który by zawierał wypisy archiwalne prof. Jobert, mające dziś wartość źródłową.

Równoległe do prac nad dziejami Komisji Edukacyjnej powstała, również w 1948 r. przez prof. Jobert ogłoszona książka pt. *Magnats polonais et physiocrates français (1767–1774)* (Paris 1941), dająca wiele rewelacyjnego materiału na temat stosunków Polski z fizjokratami francuskimi, szczególnie Dupont de Némours i Baudeau.

W r. 1953 wydał w znanej serii popularnonaukowej, prowadzonej przez Presses universitaires de France, Collection *Que sais-je?*, zwięzłą historię Polski (*Historie de la Pologne*, Paris 1953). Jest to aktualnie jedyna, a w każdym razie najbardziej we Francji dostępna książka w języku francuskim na temat historii Polski.

Prof. Jobert po II wojnie światowej nie porzucił swych zainteresowań dla badań nad dziejami Polski i w dalszym ciągu zajmuje się dziejami Reformacji w Polsce.

Mimo że prof. Jobert wykłada na Faculté des Lettres, zainteresowania jego, jak z cytowanych publikacji widać, rozciągają się na te działy nauki, które są wykładane na wydziałach prawa, tj. na historię doktryn politycznych i społecznych oraz – w dużej mierze – na historię instytucji prawnych. Z tego powodu Rada Wydziału Prawa UAM uważa swój wniosek za uzasadniony w pełni i podaje prof. Jobert do wysokiego odznaczenia.

Prof. Jobert jest zresztą związany z Polską nie tylko swymi zainteresowaniami naukowymi. Jest on gorącym przyjacielem Polski i z tej strony znany jest w środowisku francuskim. Polacy przebywający w Grenoble znajdują w jego domu zawsze serdeczną gościnę.

Dodać należy jeszcze, że nadanie prof. Jobert doktoratu honoris causa byłoby aktem kurtuazji uniwersyteckiej, zważywszy na fakt, że Uniwersytet w Grenoble nadał w r. 1959 profesorowi Wydziału Prawa naszego Uniwersytetu, doktorowi Michałowi Szczanieckiemu, tytuł doktora honoris causa.

AUAM, Doktoraty honoris causa, Ambroise Jobert, sygn. 358/18.

Jan Łukasiewicz

Jan Czekanowski *(1882–1965)*

Antropolog, etnolog. W latach 1902–1906 studiował na Uniwersytecie w Zurychu, gdzie pod kierunkiem prof. Rudolfa Martina rozwinął zainteresowania antropologią. Wykształcenie uzupełnił studiami matematycznymi na Uniwersytecie Berlińskim. W 1906 roku uzyskał stanowisko młodszego asystenta w Królewskim Muzeum Ludoznawczym w Berlinie. Ważnym i decydującym momentem w jego życiu było wzięcie udziału w ekspedycji naukowej księcia meklemburskiego Adolfa Fryderyka do Afryki Środkowej w międzyrzeczu Nil – Kongo (1907–1908). Zebrał wówczas ogromne, a czasem jedyne materiały dotyczące zarówno zagadnień antropologicznych, jak i etnologiczno-etnograficznych z nieznanych jeszcze wówczas zupełnie terenów Afryki. Opracowywał je przez wiele lat. Pierwszych pięć tomów wydał w latach 1911–1927 w Lipsku, w postaci ogromnego dzieła *Badania w międzyrzeczu Nilu i Kongo*. W roku 1910 objął posadę w Muzeum Etnograficznym Cesarskiej Akademii Nauk w Sankt-Petersburgu. W 1913 roku został kierownikiem katedry antropologii i etnografii Uniwersytetu we Lwowie. W latach 1934–1936 pełnił funkcję rektora tej uczelni. Prowadził wykłady z metodologii antropologii i słowianoznawstwa. Po II wojnie światowej objął katedrę antropologii i etnologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1946 roku został mianowany profesorem zwyczajnym antropologii Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie kierował do 1961 roku katedrą antropologii. Krajową i międzynarodową pozycję prof. Czekanowskiego odzwierciedlała jego aktywność jako członka m.in.: Polskiej Akademii Umiejętności, Polskiej Akademii Nauk, Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, Towarzystw Antropologicznych

w Brnie i Zurychu, Towarzystwa Antropologicznego w Paryżu, Królewskiego Instytutu Antropologicznego Wielkiej Brytanii i Irlandii, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Działalność naukowa prof. Czekanowskiego była niezwykle rozległa. Największe sukcesy osiągnął w antropologii teoretycznej, w etnografii i etnologii, a także w słowianoznawstwie i w zagadnieniach etnogenetyczno-historycznych. Zyskał światowy rozgłos jako twórca przełomowej metody w nauce antropologii. Wprowadził w tej dziedzinie nowatorską zasadę statystyki matematycznej, tworząc sławną „lwowską szkołę antropologiczną”. Wykazał błędność większości rasistowskich teorii antropologicznych. Jedną z zasadniczych tez prof. Czekanowskiego jest również lokalizacja praojczyzny Słowian w międzyrzeczu Wisła – Odra. Należał do grona ekspertów delegacji polskiej na konferencji pokojowej w Paryżu (1919–1920). Był autorem około 250 prac naukowych. Do najważniejszych należą: *Zarys metod statystycznych w zastosowaniu do antropologii* (1913), *Zarys antropologii Polski* (1930), *Polska – Słowiańszczyzna. Perspektywy antropologiczne* (1948), *Wstęp do historii Słowian* (wyd. II, 1957), *Człowiek w czasie i przestrzeni* (wyd. III, 1967). Za osiągnięcia naukowe został odznaczony m.in. orderami Korony Belgijkiej i Gryfa Meklemburskiego, Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta i orderem Sztandaru Pracy I klasy. Jego imię nosi jedna z ulic Poznania oraz szkoła podstawowa w Cmolasie. W Szczecinie – gdzie zmarł – upamiętniony został ławeczkę pomnikową.

Doktor honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego (1959).

Kalendarium

28 marzec 1962 r. – Wniosek Rady Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi

2 kwietnia 1962 r. – Uchwała Senatu

30 maja 1962 r. – Promocja

Wniosek Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi

[...] W bieżącym roku upływa blisko 60 lat jego działalności naukowej, bowiem pierwszą swą rozprawę naukową ogłosił w roku 1904. Prof. dr Jan Czekanowski zapisał się chlubnie w historii nauki polskiej, świadczą o tym nie tylko liczne recenzje zagraniczne i krajowe, przyznane mu tytuły członkostwa honorowego towarzystw naukowych, ale także ostra niekiedy polemika jako odzew na jego śmiałe hipotezy i uogólnienia naukowe. Namiętna dyskusja naukowa choćby na temat wykrytych przez prof. Czekanowskiego praw (prawo średniej arytmetycznej, prawo liczności typów, wykrywania skupień w N-wymiarowej przestrzeni, itp.) uważana być musi za objaw dodatni i świadczy o żywotności koncepcji, o płodnych i pobudzających do wciąż nowych wysiłków przez niego rzucanych myśli. W twórczej krytyce i dyskusji rodzą się nowe drogi i osiągnięcia, zmierzające do ugruntowania podstaw, na jakich opiera się współczesna polska antropologia.

Jako twórca polskiej szkoły antropologicznej tzw. „lwowskiej” prof. dr J. Czekanowski przenosi jej metody badawcze z pełnym sukcesem na teren poznańskiego ośrodka naukowego w niemałej mierze przyczyniając się do wzmożenia aktywności i znacznego powiększenia produkcji publicystycznej, naukowej i kadrowej na terenie naszego Uniwersytetu.

Prof. dr J. Czekanowski jest uczonym światowej sławy, o niesłychanie benedyktyńskiej wprost pracowitości. Zasługi i wyniki jego osiągnięć podnoszą nawet niechętni nam badacze zagraniczni. Cechuje go zdecydowane syntetyczne nastawienie przejawiające się m.in. w jego wielkiej publikacji *Forschungen im Nil-Kongo Zwischengebiet* (Lipsk 1911–1927). Ta publikacja stanowi jedną z fundamentalnych pozycji naukowych literatury afrykanistycznej, oparta jest na osobiście przez niego zebranym materiale, jako członka ekspedycji afrykańskiej, antropologa-etnografa i socjologa w jednej osobie.

Poza wspomnianą pracą afrykanistyczną J. Czekanowski wykazał specjalne zainteresowanie również innymi dziedzinami wiedzy, a m.in. w dziedzinie etnografii, sławistyki. Przejawiało się to w jego dziele *Wstęp do historii Słowian*, którego II wydanie ukazało się właśnie w Poznaniu w r. 1957. Jego hipoteza zdobyła sobie prawo obywatelstwa dla poglą-

du lokalizującego praojczyznę Słowian w dorzeczu Wisły – Odry, wbrew temu, co usiłowali wysunąć niemieccy badacze, że lokalizację tę przenieść należy dalej na wschód poza Dniepr, a nawet Wołgę. Ten fakt jest poglądem współczesnych slawistów, a zarazem największym osiągnięciem syntetycznym Jana Czekanowskiego.

Wyjaśnienie struktury antropologicznej Polski, a w pewnym stopniu i słowiańszczyzny zawdzięczamy właśnie J. Czekanowskiemu, a dzięki metodycznym osiągnięciom nauka polska uzyskiwała ogólną orientację co do zróżnicowania antropologicznego ludności Europy i globu. Prof. dr J. Czekanowski pierwszy zwrócił uwagę na ważność łączenia teorii z praktyką i na możliwość zastosowań praktycznych antropologii (odnośnie warunków bytu ludności, opóźnień rozwojowych w pedagogice, wykorzystania danych antropologicznych w medycynie, archeologii itp.)

Główne osiągnięcie J. Czekanowskiego polegało na stworzeniu systemu antropologii teoretycznej w oparciu o metody biometryczne F. Galtona i K. Pearsona, rozwiązującego zagadnienia ilościowej analizy antropologicznej, co też dla antropologii polskiej zdobyło jedną z czołowych pozycji w nauce światowej. Dał zresztą temu wyraz ostatni Kongres Nauk Antropologicznych w Paryżu (1960 r.).

[...] Na podkreślenie zasługuje nie tylko jego wybitna działalność naukowa, publicystyczna, ale i dydaktyczna. Wykształcił on wielki zastęp badaczy, działających również za granicą, a przeważająca ilość katedr antropologii w Polsce kierowana jest obecnie przez jego uczniów, również katedr pozauniwersyteckich, jak w Zakładzie Anatomii Akademii Medycznej (Białystok, Szczecin). [...] Prof. Czekanowskiemu zawdzięcza nauka polska, że w poważnej mierze rozślał jej imię i znaczenie w świecie.

Wyżej wymienione dane stanowią pełne uzasadnienie wniosku o specjalne wyróżnienie prof. dr. Jana Czekanowskiego przez Uniwersytet im. A. Mickiewicza dla uczczenia Jego nieprzemijających zasług i osiągnięć.

AUAM, Protokoły posiedzeń Senatu UAM, Protokół z VII zwyczajnego posiedzenia Senatu Akademickiego UAM, 2 IV 1962 r., k. 138–140.

Prof. Jan Czekanowski odbiera dyplom honoris causa z rąk rektora UAM prof. Alfonsa Kłafkowskiego

M. Dzianisz

Kazimierz Ajdukiewicz (1890–1963)

Filozof i logik. Edukację rozpoczął w Krakowie; we Lwowie w 1908 r. zdał maturę i rozpoczął studia z zakresu filozofii; doktoryzował się pod kierunkiem Kazimierza Twardowskiego w 1912 r.; studia kontynuował w Getyndze. W 1915 r. walczył w armii austro-węgierskiej na froncie włoskim. Od 1918 r. w wojsku polskim; brał udział w wojnie na wschodzie. Pracę habilitacyjną obronił w 1921 r. na Uniwersytecie Warszawskim. W latach 1922–1925 wykładał we Lwowie. W 1925 r. objął Katedrę Filozofii na UW jako profesor nadzwyczajny i rozpoczął działalność w Warszawskim Instytucie (później Towarzystwie) Filozoficznym. W latach 1928–1941 kierował Katedrą Filozofii we Lwowie, od 1934 r. jako profesor zwyczajny. Wojnę przeżył we Lwowie – kierował katedrą fizyki na Uniwersytecie Iwana Franki (1944–1945), uczestniczył w tajnym nauczaniu. W 1945 objął katedrę w Poznaniu, skąd redagował „*Studia Philosophica*” (od 1934 r.), a od 1953 roku do końca życia „*Studia Logica*”. W latach 1948–1952 był rektorem uczelni. Członek PAU (1947) i PAN (1952). W 1955 r. przenosi się do Warszawy, gdzie organizuje Zakład Logiki PAN, którym kieruje do 1963 r. oraz do przejścia na emeryturę w 1961 r. Katedrą Logiki UW. Do najważniejszych prac prof. Ajdukiewicza zalicza się *Główne kierunki filozofii* (1923, 2011); *O znaczeniu wyrażeń* (1931); *Logiczne podstawy nauczania* (1934); *Zagadnienia i kierunki filozofii* (1949, 1983); *Zarys logiki* (1953, 1960), *Język i poznanie* (I–II, 1960–1965, 1985); *Logika pragmatyczna* (1965, 1974). Jedna z ulic Poznania nosi jego imię.

Doktor honoris causa Uniwersytetu w Clermont-Ferrand (1962).

Kalendarium

4 lutego 1963 r. – Uchwała Senatu

Promocja nie odbyła się z powodu nagłej śmierci prof. Kazimierza Ajdukiewicza –
12 kwietnia 1963 roku.

A. Steinhaus

Hugo Steinhaus (1887–1972)

Czołowy przedstawiciel lwowskiej i wrocławskiej szkoły matematycznej. Studia rozpoczął w 1905 roku na Uniwersytecie we Lwowie. Po pierwszym roku nauki przeniósł się na Uniwersytet w Getyndze, gdzie spotkał największe autorytety naukowe w dziedzinie matematyki, m.in. Dawida Hilberta i Feliksa Kleina. Studiował tam tzw. matematykę czystą, a także dyscypliny objęte ogólną nazwą matematyki stosowanej. W 1911 roku uzyskał doktorat na podstawie pracy *Neue Anwendungen des Dirichletschen Prinzips*. Następnie wrócił do rodzinnego Jasła. Na początku I wojny światowej zaciągnął się do Legionów Polskich i brał udział w walkach na Wołyniu. W latach 1916–1917 pracował w Centrali Odbudowy Kraju w Krakowie. W 1917 roku habilitował się na Uniwersytecie we Lwowie, gdzie w 1920 roku otrzymał stopień profesora nadzwyczajnego, a trzy lata później profesora zwyczajnego. Był współtwórcą lwowskiej szkoły matematycznej, jednego z najważniejszych ośrodków nauk ścisłych w Europie. Wspólnie z prof. Stefanem Banachem założył w 1929 roku czasopismo „*Studia Mathematica*”. Należał do stałych uczestników słynnych spotkań matematyków we lwowskiej kawiarni „Szkocka”. Po zajęciu Lwowa przez Niemców w 1941 roku do końca wojny ukrywał się w Berdechowie koło Gorlic. W 1945 roku zamieszkał we Wrocławiu. Jako profesor Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu (1945–1951), pierwszy dziekan Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii tej uczelni (1945–1947) oraz profesor Uniwersytetu Wrocławskiego (1951–1960) stał się jednym z organizatorów wrocławskiego ośrodka matematycznego. Założył czasopisma „*Colloquium Mathematicum*” (1948) oraz „*Zastosowania Matematyki*” (1953 – obecnie „*Applicationes Mathematicae*”). Równocześnie pracował w Państwowym Instytucie Matematycznym (1947–1951) oraz kierował Działem Zastosowań Przyrodniczych, Gospodarczych i Technicznych Instytutu Matematyki PAN (1952–

1960). Był członkiem m.in.: Polskiej Akademii Umiejętności, Polskiej Akademii Nauk, Towarzystwa Naukowego we Lwowie, Polskiego Towarzystwa Matematycznego i Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Prof. Steinhaus zajmował się przede wszystkim analizą matematyczną. Prowadził badania z szeregów trygonometrycznych, analizy funkcjonalnej i podstaw teorii prawdopodobieństwa. Rozwinął zastosowanie matematyki w różnych dziedzinach, takich jak kartografia, medycyna, antropologia czy energoelektryka. Jego osiągnięcia liczą się w matematyce światowej po dzień dzisiejszy. Pozostawił po sobie kilkaset prac naukowych. Jest autorem bardzo popularnej na świecie książki pt. *Kalejdoskop matematyczny*, która ukazała się drukiem w 1938 roku, równocześnie po polsku we Lwowie i po angielsku w Nowym Jorku. Doczekała się przekładu na kilkanaście języków. Prof. Steinhaus posiada we Wrocławiu ulicę, tablicę pamiątkową i popiersie w ratuszowej Galerii Sławnych Wrocławian. Patronuje gimnazjum.

Doktor honoris causa: Uniwersytetu Warszawskiego (1958), Akademii Medycznej we Wrocławiu (1961), Uniwersytetu Wrocławskiego (1965).

Kalendarium

22 lutego 1963 r. – Wniosek Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii

11 marca 1963 r. – Uchwała Senatu; prof. Władysław Orlicz – promotor

16 listopada 1963 r. – Promocja

Przemówienie prof. Hugo Steinhausa

[...] Wszelkie uroczystości są okazją do wymiany uprzejmych słów. Ale mój szacunek dla tego Uniwersytetu i dla Uczestników tego Dostojnego Zebrania nie pozwala mi poprzestać na podziękowaniach. Przecież to Wasz doktor honoris causa, Kazimierz Twardowski, wygłosił w tej Auli prelekcję o dostojństwie Uniwersytetu. Prawo i obowiązek głoszenia prawdy *ex cathedra*, oto ówczesna teza poznańska Twardowskiego. Prawda rzadko jest łatwa

i nie zawsze przyjemna – niech mi będzie wolno powiedzieć, co myślę o fałszywej sytuacji, w jakiej znalazła się matematyka w naszej obecnej rzeczywistości. Uważam tę sytuację za szkodliwą dla społeczeństwa i poniżającą dla matematyków.

Sytuacja matematyki w Polsce jest tragikomedią omyłek i nieporozumień. Już samo nazywanie „matematyką” rachunków w szkole jest błędne; przecież nikt lekcji czytania i pisania nie nazywa nauką literatury polskiej! Drugim nieporozumieniem, znacznie poważniejszym, jest uporczywe ignorowanie faktu, który zna każdy nauczyciel z doświadczenia: 25% młodzieży męskiej, a trochę więcej żeńskiej, przestaje rozumieć słowa nauczyciela, gdy na tablicy pojawi się symbolika algebraiczna – dla mnie wynika z tego nieodparty wniosek, że zmuszanie wszystkich do nauki matematyki jest podobne do obowiązkowego nauczania muzyki ludzi głuchych. Stąd dalsza konkluzja, że po 6 lub 7 latach nauki należy dać uczniowi wolny wybór między kierunkiem humanistycznym a matematyczno-przyrodniczym.

[...] nie dlatego brak matematyków, że za mało abiturientów zgłasza się na to studium, ale dlatego, że zawód nauczyciela jest mało atrakcyjny – nie dlatego brak matematyków w przemyśle, że brak absolwentów uniwersyteckich, ale dlatego, że przemysł i gospodarka nie rozumie roli matematyka w świecie produkcji materialnej; matematyków traktuje się w zakładach produkcyjnych gorzej niż inżynierów: jeżeli są mało pomysłowi, daje się im zajęcia administracyjne, i to drugorzędne; jeżeli są pomysłowi, nie docenia się ich pomysłów i nie realizuje. Dlatego lepsi i ambitniejsi wybierają karierę naukową. [...]

Sześć lat temu odbyła się we Wrocławiu konferencja, której przedmiotem była aktualna rola matematyki. Pozwolę sobie odczytać tutaj kilka zdań z protokołów tej konferencji (całość można znaleźć w „Kosmosie B”, IV, zeszyt 2 (14) (1958), s. 123–151) – może warto porównać te zdania z tym, co miałem tutaj zaszczyt powiedzieć dzięki cierpliwości i uprzejmości Łaskawego Audytorium!

„Dyskusja nie idzie w kierunku, który mnie interesuje. Powiedziałem, że Polski nie stać na to, żeby nie wiedziała, co to jest matematyka. Jeden z naszych ekonomistów tak się wyraził: «Jest z nami bardzo źle. Nasz stan finansowy jest opłakany, ale mamy pewne rezerwy. Rezerwą jest np. to, że nie mamy zelektryfikowanej kolei. Wobec tego możemy ją

zelektryfikować i możemy na tym bardzo dużo zarobić. Jest kilka takich rezerw». Mnie nie o to chodzi, gdzie matematyka mieszka, w którym z zaświatów, którego rzędu, ale chodzi mi o to, że mamy sytuację, w której trzeba ze wszystkiego korzystać.

Uważam, że matematyka jest tak samo dobra, jak elektryfikacja, pod warunkiem, że się ją stosuje. Tymczasem ta elektryfikacja matematyczna tak wygląda, że zainwestowało się wszystkie pieniądze, żeby zrobić przewody i betonowe słupy, ale nie kupiło się lokomotywy, nie kupiło się samej trakcji. I wszyscy uważają, że bardzo dobrze, że tak jest. [...]

Matematycy polscy twierdzą (nie wszyscy), że ich nauka stoi w Polsce wysoko, a matematycy innych krajów na ogół to zdanie potwierdzają; w każdym razie polska produkcja towaru zwanego matematyką cieszy się na świecie lepszą opinią niż nasza produkcja konserw, tekstyliów lub radiodbiorników. Że nasz kraj znajduje się w tej chwili w sytuacji ekonomicznej bardzo trudnej, wiedzą wszyscy ludzie trzeźwi (nie twierdzą, że mają większość). Ale nawet oni nie wiedzą, że matematyka dysponuje środkami umożliwiającymi ulepszenie produkcji konserw, tekstyliów i radiodbiorników. Próby eksploatacji wiedzy matematycznej do takich i jeszcze dziwniejszych celów natrafiają na opory z wielu stron. To, że twórczość musi być nieskrępowana, że szlachetny mędrzec ma pracować dla czystej wiedzy bez oglądania się na poziome pożytki i że matematyka kosztuje znacznie mniej niż fizyka, a fizyka mniej niż teatr – nie mówiąc już o sporcie – to wszystko prawda, ale nie o to w tej chwili chodzi. Sesja wykazała, że wielu uczonych polskich nie orientuje się w paradoksalnej roli, którą gra matematyka w polskiej tragedii. Gdy okręt tonie, lepiej wyrzucić fortepian za burtę, niż dyskutować o tym, co grać na nim: Mozarta czy rock and roll. A gdyby nawet matematyka stosowana kosztowała państwo tylko 1000 złotych rocznie, to należy i ten tysiąc skreślić z budżetu, jeżeli ma nadal trwać milcząca zmowa przeciw wszelkiemu stosowaniu nauki do praktyki. A uczonych wyeksportować za dewizy!”.

H. Steinhaus, *Przemówienie wygłoszone przy nadaniu doktoratu honorowego przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (16 listopada 1963 r.)*, [w:] tenże, *Między duchem a materią pośredniczy matematyka*, Warszawa – Wrocław 2000, s. 248–254.

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM
NOS
RECTOR UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS MATHEMATICAE PHYSICAE CHEMIAE DECANUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CELEBERRIMUM

HUGONEM DIONYSIUM STEINHAUS

PHILOSOPHIAE DOCTOREM UNIVERSITATUM LEOPOLITANAE ET WRATISLAVIENSIS PROFESSOREM ORDINARIUM
ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE SOCIUM ORDINARIUM
MULTARUM SOCIETATUM SODALEM

QUI PERMULIS LIBRIS COMMENTATIONIBUSQUE MATHEMATICAM ANALYSIN LUCULENTER PROPAGAVIT

QUI EIUSDEM DISCIPLINAE RATIONES AC PRAECEPTA QUATENUS IN MEDICINA BIOLOGIA GEOGRAPHIA ALIISQUE ARTIBUS LATE PATERENT
ACCOMMODAVIT ET USUI REDDIDIT APTA

QUI SCIENTIAM AD USUM COMMUNEM POPULAREMQUE SENSUM PROLIXE TRANSTULIT CONFORMATAM

QUI DE STUDIIS MATHEMATICIS INTRA POLONORUM FINES PERQUAM AMPLIFICANDIS OPTIME EST MERITUS

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN HONORES PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE XVI MENSIS NOVEMBRIS ANNO MCMLXIII

GERARDUS LABUDA
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

LADISLAUS ORLICZ
PROMOTOR

IOANNES WOJTCZAK
H. T. DECANUS

A. Okruszyński

Alfred Ohanowicz *(1888–1984)*

Prawnik cywilista, profesor, senator II Rzeczypospolitej, działacz społeczności ormiańskiej. We Lwowie, gdzie się urodził w rodzinie sędziego sądu apelacyjnego, ukończył gimnazjum i studia prawnicze. Doktorat, obroniony w 1911 r. powstał pod kierunkiem prof. Oswalda Balzera i dotyczył ciężarów publicznych duchowieństwa w Polsce na przełomie XV i XVI wieku. Przez rok Alfred Ohanowicz kontynuował studia cywilistyczne w Berlinie. Następnie podjął pracę w Prokuraturii Skarbu. Uczestniczył w obronie Lwowa w 1918 r. Jego zainteresowania naukowe ewoluowały w kierunku problematyki kodyfikacyjnej. W 1916 r. ogłosił opracowanie *Współwłasność w prawie prywatnym austriackim* oraz *Rozporządzenie właściciela hipoteką*. Na ich podstawie uzyskuje we Lwowie habilitację z zakresu prawa cywilnego. We wrześniu 1919 r., jako profesor nadzwyczajny i kierownik Katedry Prawa Cywilnego, znalazł się wśród organizatorów Wydziału Prawa Uniwersytetu Poznańskiego. W 1921 r. przyznano mu tytuł profesora zwyczajnego. Był autorem skryptów i podręczników z zakresu prawa cywilnego obowiązującego w byłej dzielnicy pruskiej (1922–1924). Pracę naukową i dydaktyczną w UP, gdzie był m.in. dziekanem w latach 1924–1925, łączył z działalnością praktyczną m.in. jako generalny radca Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego i członek Trybunału Kompetencyjnego (1928–1933). Związany z obozem sanacyjnym był członkiem władz wojewódzkich BBWR, z ramienia którego zasiadał w Senacie RP (1930–1935). Aresztowany w 1939 r. i wysiedlony do GG, zamieszkał w Warszawie, gdzie był radcą prawnym Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego; uczestniczył w pracy Tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich 1943–1944. Po wojnie wrócił do Poznania i ponownie objął Katedrę Prawa Cywilnego UP, którą kierował do przejścia na emeryturę w 1960 roku. Aktywny i poważany na Wydziale, gdzie był ponownie dziekanem (1948–1950), został po ustaniu kadencji skreślony z listy

adwokatów jako „nie dający rękojmi wykonania zawodu”. Przez wiele lat należał do liderów Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, którego został honorowym członkiem w 1972 r. Od wznowienia w 1958 r. „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”, był jego redaktorem naczelnym i często obecnym autorem (zob. jego *Wybór prac*, 2007). Opublikował również kilka wybitnych monografii i podręczników, jak *Zbieg norm w polskim prawie cywilnym* (1963), *Zobowiązania. Część ogólna* (2 wyd. 1965), *Zobowiązania. Część szczegółowa*, wraz z J. Górskim (3 wyd. 1966). Odznaczony Krzyżem Komandorskim Polonia Restituta (1928), Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1957).

Kalendarium

3 listopada 1964 r. – Wniosek Rady Wydziału Prawa

7 grudnia 1964 r. – Uchwała Senatu; prof. Józef Górski – promotor

11 marca 1965 r. – Promocja

Stanowisko Senatu

W roku ubiegłym poznańskie środowisko prawnicze obchodziło 75. rocznicę urodzin i 55. rocznicę pracy naukowej prof. dr. A. Ohanowicza. W tym roku mija 45 lat od chwili objęcia przez niego kierownictwa Katedry Prawa Cywilnego, sprawowanego do chwili przejścia na emeryturę w 1960 r. [...]

Głęboka wiedza prawnicza, jasność i precyzja konstrukcji, gruntowna znajomość problematyki gospodarczej, znajdującej swój wyraz w przepisach prawnych, oraz wyczuwanie potrzeb praktyki sprawiają, że prace prof. Ohanowicza stanowią prawdziwą pomoc przy rozwiązywaniu zarówno zagadnień teoretycznych, jak i praktycznych. Liczne głosy prof. Ohanowicza do orzeczeń Sądu Najwyższego i Głównej Komisji Arbitrażowej miały poważny wpływ na praktykę sądową (np. w zakresie odpowiedzialności za tzw. manka). Jego wywody zawarte w cytowanych monografiach i artykułach wpłynęły też w sposób decydujący na ostateczne sformułowanie naszego kodeksu cywilnego. [...]

Prof. Ohanowicz, jak żaden inny z cywilistów polskich stworzył poważną szkołę. Z jego seminarium wyszło około 30 doktorantów, piastujących dziś poważne stanowiska w instytucjach naukowych, w sądownictwie, adwokaturze, administracji i organizacjach społecznych. Ośmiu jego wychowanków zajmuje stanowiska samodzielnych pracowników naukowych na różnych katedrach cywilistycznych w Polsce (Stefan Buczkowski, Józef Górski, Władysław Górski, Witalis Ludwiczak, Zygmunt Nowakowski, Zbigniew Radwański, Andrzej Stelmachowski, Edmund Wengerek). Stanowi to niemal jedną trzecią wszystkich czynnych w Polsce profesorów-cywilistów. [...]

Szczególne osiągnięcia naukowe i dydaktyczne prof. Ohanowicza, a tym samym jego szczególne zasługi dla rozwoju nauki i kultury prawniczej, winny znaleźć swój wyraz w nadaniu mu stopnia doktora honoris causa przez ten Uniwersytet i Wydział, do którego autorytetu wybitnie się przyczynił [...].

AUAM, Protokoły posiedzeń Senatu UAM, Protokół posiedzenia z 7 grudnia 1964 r., k. 93–95.

Promocja prof. Alfreda Ohanowicza. Stoją od lewej: promotor prof. Józef Górski, prof. Alfred Ohanowicz, rektor UAM prof. Gerard Labuda, dziekan Adam Łopatka

Leandro

Jean Fabre (1904–1975)

Francuski historyk literatury. Studiował na Sorbonie, gdzie w 1925 r. uzyskał dyplom na podstawie rozprawy *L'esthétique de Diderot*. W latach 1928–1939 przebywał w Warszawie jako profesor w Instytucie Francuskim, gdzie był wicedyrektorem, a w latach 1937–1939 dyrektorem. Wykładał też literaturę francuską na Uniwersytecie Warszawskim. Poświęcając dużo uwagi popularyzacji Francji w Polsce i Polski we Francji, uwagę skrupulatnego badacza koncentrował na wpływach oświeceniowej Francji w Polsce. Zmobilizowany w 1939 r. został przedstawicielem Francji w randze porucznika; przekroczył granicę z Rumunią wraz z rządem polskim. Zdemobilizowany po klęsce Francji uczył w szkołach średnich, a od 1942 r. na Uniwersytecie w Strasburgu. W 1950 r. uzyskał na Sorbonie tytuł doktora na podstawie pracy *Stanislas-Auguste Poniatowski et l'Europe des lumières*. W wersji wydawniczej (1952) autor wprowadził podtytuł *étude de cosmopolitisme*. Liczące 750 stron dzieło okazało się najważniejsze w dorobku naukowym Fabre'a. Zyskał nim uznanie i wdzięczność Polaków, którym opracowanie dedykował (*Polakom, ofiarom wojny 1939–1945*) oraz Sorbony, która w 1952 r. zaofiarowała mu katedrę literatury francuskiej XVIII wieku. Wiele prac poświęcił Mickiewiczowi i Słowackiemu, a także twórczości Prusa, Wyspiańskiego, Żeromskiego, Boya-Żeleńskiego; popularyzował działalność Stanisława Leszczyńskiego i Jana Potockiego. Uznany za wybitnego wychowawcę polonistów, m.in. dzięki powstałej z jego inicjatywy katedrze literatury polskiej na Sorbonie. Członek zagraniczny PAN (1959) i Akademii Brytyjskiej (1970). Doktor honorowy Uniwersytetu w Brukseli (1969).

Kalendarium

30 czerwca 1965 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Filologicznego

25 kwietnia 1966 r. – Promocja; prof. Kalikst Morawski – promotor

Krzysztof Tarkenton

Knut Olof Falk (1906–1990)

Szwedzki językoznawca, slawista i bałtysta. Od wczesnej młodości wykazywał szczególne uzdolnienia językowe. Studiował na Uniwersytecie w Uppsali, gdzie zainteresował się językami słowiańskimi. Kontakty z polskim skandynawistą Stanisławem Sawickim rozbudziły w nim zainteresowania Polską. W 1931 r. podjął studia nad językiem polskim na Uniwersytecie Warszawskim. Po roku przeniósł się na Uniwersytet Jagielloński, gdzie prowadził lektorat języka szwedzkiego. Uczęszczał także na zajęcia znakomitych polskich językoznawców, jak np. Kazimierza Nitscha i Tadeusza Lehra-Spławińskiego. Od 1933 r. podjął samodzielne badania nazw terenowych polskich i litewskich. Skoncentrowany na Suwalszczyźnie, zwłaszcza w regionie wigierskim, głównym obiektem badań uczynił ślady wymarłego w XIII wieku języka Jadźwingów w dorzeczu Narwi. Badania toponomastyczne prowadził w ścisłej korelacji z kwerendami archiwalnymi i bibliotecznymi. Następcy, dzięki sporządzanym wówczas fotokopiom, mogli kontynuować badania mimo strat spowodowanych podczas II wojny światowej. Dotyczy to m.in. akt kamedułów wigierskich z Biblioteki Kraśnińskich w Warszawie. Efektem kilkuletnich prac prowadzonych przed wojną było studium *Wody wigierskie i ruciańskie*, które było podstawą tezy doktorskiej obronionej na Uniwersytecie w Uppsali w 1941 roku. Dwa obszerne tomy tej pracy ukazały się w tym samym roku drukiem w Uppsali, Lund i Malmö w języku polskim, co zostało odebrane w neutralnej Szwecji jako swego rodzaju demonstracja polityczna. Po habilitacji w 1945 roku, jako kierownik katedry języków słowiańskich na Uniwersytecie w Lund, konsekwentnie zabiegał o utworzenie na tamtejszym uniwersytecie Instytutu Sławistycznego. Kierował nim aż do emerytury w 1971 roku. Instytut ten stał się poważnym ośrodkiem studiów językoznaw-

czych w Europie. W rejon Suwalszczyzny Knut Olof Falk powrócił na przełomie lat 60. jako szwedzki organizator wyprawy badawczej w ramach „Kompleksowej Ekspedycji Jaćwieskiej” realizowanej przez Białostockie Towarzystwo Naukowe. Wraz ze swymi asystentami i studentami, kontynuował przedwojenne prace z zakresu toponomastyki i dialektów tego obszaru, które zaowocowały publikacjami i cenną, trwającą wiele lat współpracą naukowców polskich i szwedzkich. Działalność Knuta Olofa Falka miała fundamentalne znaczenie w studiach nad nazewnictwem bałtyjskim i słowiańskim w Polsce północno-wschodniej. Zastosowane przez niego metody badawcze rozwijało liczne grono uczniów i współpracowników po obu stronach Morza Bałtyckiego. W Suwałkach znajduje się pamiątkowy obelisk przypominający skandynawską stelę nagrobną, poświęcony prof. Falkowi oraz ulica jego imienia.

Kalendarium

30 czerwca 1965 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Filologicznego

21 lutego 1966 r. – Promocja; prof. Władysław Kuraszkiewicz – promotor

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POZNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS
ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOLOGAE DECANUS
ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM DOCTISSIMUM ATQUE HUMANISSIMUM

CANUTUM OLAVUM FALK

UNIVERSITATIS LUNDIENSIS PROFESSOREM ORDINARIUM
QUI IN POLONORUM TERRIS LOCORUM FLUMINUM AQUARUM NOMINA SLAVICA ET LITHUANICA JATVINGORUM QUI VOCANTUR LINGUAE
VESTIGIA INDEFESSO LABORE CUM REPERIRET AC SAGACISSIME PERSCRUTARETUR TOPONOMASTICA STUDIA LUCULENTE PROMOVIT
QUI INSTITUTO SLAVICIS STUDIIS PROVEHENDIS MULTOS PER ANNOS CUM PRAESESSET CLARORUM DISCIPULORUM ANIMOS HUIUSCE
DOCTRINAE STUDIO IMPULIT ET EXERCUIT
QUI SUECORUM CUM POLONIS NECESSITUDINES IMPENSIVIS CUM FOVERET ET SUMMOPERE TUERETUR DE AMICITIIS INTER UTRUMQUE
POPULUM COMPARANDIS ET CONFIRMANDIS OPTIME EST MERITUS

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS
SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POZNANIAE DIE XXI MENSIS FEBRUARII ANNO MCMLXVI

L. Łuczak
CESLAUS LUCZAK
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

Ioannes Wikarjak
IOANNES WIKARJAK
H. T. DECANUS

Ladislau Kuraszkiewicz
LADISLAUS KURASZKIEWICZ
PROMOTOR

DRUK. 1244. 1233. 1244

Prorok

Stefan Rozmaryn *(1908–1969)*

Prawnik, polityk. Studiował na Wydziale Prawa i Umiejętności Politycznych Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Doktorat uzyskał w 1930 r. na podstawie rozprawy *Zbiory we układy pracy*. Specjalizował się w prawie administracyjnym, skarbowym i teorii prawa. W 1939 r. przedłożył rozprawę habilitacyjną z zakresu prawa podatkowego. Po wybuchu wojny został powołany na stanowisko docenta radzieckiego Uniwersytetu we Lwowie. Ze stopniem kandydata nauk prawnych wykładał prawo państwowe i historię doktryn politycznych także w Instytucie Prawniczym w Świerdłowsku i Kazaniu. Aktywnie działał w Związku Patriotów Polskich, Polskiej Partii Robotniczej, a później PZPR. Pełnił szereg wysokich funkcji w administracji państwowej: w Ministerstwie Sprawiedliwości, przy Radzie Ministrów oraz Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Należał do współtwórców Konstytucji PRL. Uczestniczył w tworzeniu wielu aktów prawnych dotyczących ustroju państwa, kodyfikacji prawa administracyjnego, cywilnego i karnego. Za najważniejsze jego dzieła uznaje się takie prace, jak: *O nowe pojęcie polskiego systemu skarbowego* (1949), *Polskie prawo państwowe* (1949, 1951), *Konstytucja jako ustawa zasadnicza Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* (1961, 1967). Od 1947 r. związany z Uniwersytetem Warszawskim, gdzie kierował Katedrą Prawa Państwowego. W latach 1962–1964 był przewodniczącym Międzynarodowego Stowarzyszenia Nauk Prawnych. Członek PAN. Posiadał odznaczenia: Order Sztandaru Pracy I i II klasy, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

Kalendarium

30 czerwca 1965 r. – Uchwała Senatu; prof. Alfons Klafkowski – promotor

11 października 1965 r. – Promocja

Czesław Znamierowski

Czesław Znamierowski *(1888–1967)*

Filozof, etyk i prawnik, tłumacz, od 1934 r. profesor zwyczajny na Uniwersytecie Poznańskim, od 1948 r. członek korespondent PAU i szeregu prestiżowych gremiów naukowych, m.in. Międzynarodowego Instytutu Filozofii Prawa i Socjologii Prawniczej. Po ukończeniu gimnazjum w Warszawie (1905) studiował w Lipsku, Berlinie i Monachium, m.in. fizykę i matematykę; w 1911 r. doktoryzował się w Bazylei z filozofii. W 1922 r. uzyskał doktorat na Wydziale Prawno-Ekonomicznym UP na podstawie pracy *Psychologiczna teoria prawa* oraz został zatrudniony na stanowisku zastępcy profesora; habilitował się w 1924 r. (*Podstawowe pojęcia teorii prawa*, część II tegoż została opublikowana w 1930 r.). Podczas II wojny światowej, mieszkając w Kozłówce, uczestniczył w tajnym nauczaniu. W 1945 r. wrócił na Katedrę Teorii Państwa i Prawa, którą kierował do przejścia na emeryturę w 1960 roku. Wykładał także w Łodzi i Wrocławiu. Do ważnych i zarazem najbardziej znanych należą prace poświęcone etyce opisowej, zwłaszcza dotyczące związków między prawem a moralnością: *Oceny i normy* (1957), *Wina i odpowiedzialność* (1957), *Zasady i kierunki etyki* (1957), *Rozważania wstępne do nauki o moralności i prawie* (1964, 1968). W sumie opublikował 18 monografii i około 120 artykułów. Niektóre z nich ukazały się po śmierci: *Szkoła prawa. Rozważania o państwie* (1988) i *Elita, ustrój, demokracja. Pisma wybrane* (2001). Zwłaszcza ta ostatnia odzwierciedla szerokie zainteresowania badawcze związane przede wszystkim z teorią prawa, filozofią, logiką, psychologią i socjologią. Był także tłumaczem kilkunastu prac z zakresu prawa, filozofii, etyki i socjologii, w tym klasycznej filozofii angielskiej, publikowanych głównie w pierwszych latach odrodzonej Polski, często wznawianych np. Thomas Hobbes (*Lewiatan; Elementy filozofii*), John Stuart Mill

(*System logiki dedukcyjnej i indukcyjnej*), David Hume (*Traktat o naturze ludzkiej*), George Edward Moore (*Zasady etyki*), Alfred Marshall (*Zasady ekonomiki*), Bertrand Russell (*Wstęp do filozofii matematyki*).

Kalendarium

23 listopada 1965 r. – Wniosek Rady Wydziału Prawa z inicjatywy prof. prof. Witalisa Ludwiczaka, Adama Łopatki, Edmunda Wengerka i Zygmunta Ziemińskiego

6 grudnia 1965 r. – Uchwała Senatu; prof. Zygmunt Ziemiński – promotor

18 kwietnia 1966 r. – Promocja

Przemówienie prof. Czesława Znamierowskiego

[...] Mimo że przeżyłem lat wiele, znalazłem się tutaj w sytuacji dla mnie nowej i niezwyklej. Przeszedłem przez życie jako drobny pyłek ogromnej ludzkiej kurzawy, by użyć obrazu Kasprowicza. Niczym też nie zasługiwałem na wyróżnienia, a tym bardziej nie wysługiwałem się na nie nikomu. Spotkało mnie tylko jedno wyróżnienie, zaszczytne nie w rozumieniu jego dawców, lecz w moim własnym. Dnia 28 października 1939 r. poznańskie gestapo wydało rozkaz aresztowania mnie za działalność antyniemiecką. Szczęśliwie nie znaleziono moich śladów. Ale na tę dystynkcję nie zrealizowaną naprawdę zasłużyłem w pełni: przez 17 lat ukazywałem młodzieży pozory niemieckiej kultury i czające się za nią widmo barbarzyństwa. Tę kartę moich skromnych dziejów znalazł w archiwum poznańskiego gestapo śp. prof. Zygmunt Wojciechowski [...].

Jako chłopiec piętnastoletni przeczytałem popularny szkic o filozofii Spinozy. Niepo-radnie podążała moja myśl za spekulatywnymi konstrukcjami filozofa. Ale tą lekturą wszedłem w świat nowych, nie znanych mi zagadnień, w świat, który mnie urzekł. Mniej więcej w tym samym czasie kupiłem pierwsze dzieło filozoficzne: Wundta *Wstęp do filozofii*, a w dwa lata później pojechałem do Lipska, by słuchać jego wykładów. I tu się zaczęła moja wędrówka po uniwersytetach niemieckich.

Ale pierwszym prawdziwym moim nauczycielem był nie Wundt, lecz spotkany w Lipsku prawie rówieśnik, niezapomniany logik, Stanisław Leśniewski. Po każdym wykładzie wielkich sław ówczesnych pokazywał mi w kilku zapytaniach i uwagach, jak mętne są i wieloznaczne wywody tych autorów. Ciężka była ta prywatna szkoła myślenia dla siedemnastoletniego chłopca. Ale wyzwoliła mnie z uroku autorytetów i rozbudziła tendencje do jasnego i samodzielnego myślenia [...].

Wbrew swojemu zwyczajowi już zbyt wiele mówiłem o sobie. Jest to podobno przywilej jubilata. Przywilej niegroźny, bo jubilat jest efemerydą entomologiczną czy też nuklearną, która zjawia się w swym indywidualnym bycie tylko na krótką, nawet nie całodzienną chwilę. Nim słońce zajdzie, z jubilata zostanie tylko zwykły pyłek ludzki w jego codziennym środowisku. A nad jego pracą rozpostrze się znowu sklepienie milczenia.

Cz. Znamierowski, *Przemówienie z okazji doktoratu honorowego*, [w:] tenże, *Rozważania o państwie, prawie i życiu publicznym*; wstęp i dobór tekstów M. Smolak, Poznań 2010, s. 237–244.

Promocja prof. Czesława Znamierowskiego. Od lewej profesorowie: Czesław Znamierowski, prorektor Witalis Ludwiczak, dziekan Adam Łopatka, promotor Zygmunt Ziemiński

Гамин

Witold Trąmpczyński (1909–1982)

Ekonomista, prawnik, polityk. Urodzony w Podlesiu nad Lutynią, ukończył gimnazjum im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie (1928), a następnie studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W latach 1934–1935 studiował w Wiedniu i Genewie. W 1937 r. uzyskał stopień doktora nauk ekonomicznych, a w roku 1939 docenta ekonomii politycznej i polityki ekonomicznej. Z uznaniem spotkały się jego prace *Pojęcie kapitału* (1937) oraz *Proces kapitalizacyjny* (1939). Od 1943 roku był pracownikiem Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich, najpierw na stanowisku asystenta, a później docenta i zastępcy profesora. Wyrazem prowadzonych badań nad historią myśli ekonomicznej były artykuły i recenzje podejmujące istotne kwestie angażujące ekonomistów polskich i obcych. W 1945 r. obejmuje Trąmpczyński Katedrę Ekonomii Politycznej na UJ i współtworzy Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Po przejściu do Warszawy zostaje profesorem Szkoły Głównej Planowania i Statystyki, a później Instytutu Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych SGPiS. Należał do czołowych działaczy gospodarczych, będąc Naczelnym Dyrektorem (1945–1950) oraz prezesem Narodowego Banku Polskiego (1950–1955). Jako minister handlu zagranicznego (1956–1968) współpracował z ośrodkiem poznańskim, dając temu wyraz m.in. w kontaktach z Międzynarodowymi Targami Poznańskimi. Odznaczony m.in. Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1979). W latach 1971–1978 był ambasadorem w Stanach Zjednoczonych.

Kalendarium

21 grudnia 1965 r. – Wniosek Rady Wydziału Prawa

22 grudnia 1965 r. – Uchwała Senatu; prof. Jan Zdzitowiecki

19 grudnia 1966 r. – Promocja

H. Kozmianik.

Henryk Łowmiański *(1898–1984)*

Polski historyk, mediewista; studia historyczne podjął w 1916 r. w Kijowie, a finalizował w Wilnie, gdzie obronił w 1924 r. doktorat na podstawie pracy *Wchody miast litewskich w XVI wieku* (promotor prof. Kazimierz Chodynicki). Zatrudniony w archiwum wileńskim przygotował dwutomową (liczącą 900 stron) pracę *Studia nad początkami społeczeństwa i państwa litewskiego*, która była podstawą habilitacji w 1932 roku. W roku następnym jako zastępca profesora został kierownikiem Katedry Historii Europy Wschodniej, którą piastował do 1939 r. W 1934 r. został profesorem nadzwyczajnym, a w 1938 r. członkiem korespondentem PAU. Po wybuchu wojny i zamknięciu uniwersytetu przez władze litewskie, pozostawał bez pracy; w 1943 r. osadzony przez Niemców w obozie koncentracyjnym z grupą profesorów w charakterze zakładnika; zwolniony pracował w archiwum miasta Wilna. W 1945 r. z inicjatywy prof. Kazimierza Tymienieckiego znalazł się w Poznaniu jako kierownik Katedry Historii Europy Wschodniej (późniejszej Katedry Historii Narodów ZSRR). W 1951 r. został kierownikiem Zespołu Katedr Historycznych, przemianowanych w 1957 r. w Instytut Historii UAM. Na stanowisku dyrektora Instytutu był do przejścia na emeryturę w 1968 r. Z każdej roli mu powierzonej czy zaoferowanej wywiązywał się z wielkim poczuciem odpowiedzialności i obowiązku. Jednak absolutny priorytet życiowy miała praca naukowa, która zjednywała mu powszechne uznanie najwybitniejszych mediewistów polskich i obcych. Profesorem zwyczajnym został w 1946 r., członkiem czynnym PAU w 1951 r., członkiem korespondentem PAN od 1952 r. i rzeczywistym w 1956 r. Od 1953 r. zatrudniony także w Instytucie Historii PAN na stanowisku kierownika historii Polski epoki feudalnej. Bibliografia prac przekracza 300 pozycji, także tłumaczonych i wydawanych w językach obcych – angielskim, rosyjskim, serbochorwackim. Sztandarową pozycją okresu „wileńskiego” są dwutomowe *Studia nad początkami społeczeństwa i państwa*

litewskiego (1931–1932); z okresu „poznańskiego”: *Podstawy gospodarcze formowania się państw słowiańskich* (1953), *Religia Słowian i jej upadek (w. VI–XII)* (1979, wydanie 2, 1986), a zwłaszcza *Początki Polski* t. I–VI (1963–1985). Dzieło to, od początkowych tomów uznane przez krytykę za „opus vitae”, pomyślane było jako trzyczęściowe. Stopniowo jednak rozrastało się do sześciu tomów i siedmiu ksiąg, łącznie 2431 stron. Narodziny Polski zostały pokazane w ich wielkiej złożoności – gospodarczej, społecznej i politycznej, na tle historii całej słowiańszczyzny od I tys. n.e. po czasy Władysława Łokietka. Na skrzydełku obwoluty ostatniego woluminu, którego autor już nie doczekał, prof. Jerzy Ochmański napisał: „Takich uczonych nie spotyka się wielu. Jeśli się pojawia, są chlubą i dumą uczelni akademickiej”. Po śmierci ukazały się m.in. *Studia nad dziejami Słowiańszczyzny, Polski i Rusi w wiekach średnich* (1986), *Prusy – Litwa – Krzyżacy* (1989), *Zaludnienie państwa litewskiego w wieku XVI: zaludnienie w roku 1528* (1998), *Polityka Jagiellonów* (1999). Prof. Juliusz Bardach, wybitny historyk i humanista z Uniwersytetu Warszawskiego stwierdził w 1986 r.: „Drugi to po Joachimie Lelewelu tytan polskiej historiografii”. Dwukrotnie – 1955, 1964 – wyróżniony nagrodą państwową I stopnia. Odznaczony m.in.: Orderem Sztandaru Pracy II klasy (1954); Krzyżem Oficerskim Orderu Polonia Restituta (1955); Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1959); Orderem Budowniczego Polski Ludowej (1974). Imię Henryka Łowmiańskiego nadano sali wykładowej Wydziału Historycznego UAM oraz jednej z ulic w Poznaniu.

Doktor honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego (1973).

Kalendarium

22 grudnia 1965 r. – Uchwała Senatu; prof. Gerard Labuda – promotor

7 października 1966 r. – Promocja

Uzasadnienie prof. Gerarda Labudy

[...] Kronika życia uczonego jest najczęściej historią jego życia. Niewielu uczonym dane było dojść do tak pełnego zespolenia swego życia z nauką jak prof. Henrykowi Łowmiańskiemu. Ten styl bycia i pracy, znajdujący swój wyraz w wielu płaszczyznach działalności, zarówno

organizacyjnej, jak i badawczej prof. Łowmiańskiego, jest wynikiem ogromnej dyscypliny wewnętrznej, zniewalającej otoczenie do przyjęcia takiej samej postawy, a nieraz też do naśladownictwa. A chociaż postawy swej prof. Łowmiański nikomu nie narzuca, to jednak udziela się ona z nieodpartą siłą jego współpracownikom; przebijając się z jego książek i rozpraw urabia poglądy wielu współczesnych historyków. Sposób zachowania się i konkretna twórczość były bowiem i będą zawsze najsilniejszymi czynnikami wychowawczymi.

Pierwszym wielkim rezultatem studiów nad dziejami Litwy i Rusi, zaczętych w Uniwersytecie Wileńskim, i osobistej pasji badawczej było wspomniane już dzieło *Studia nad początkami społeczeństwa i państwa litewskiego*, przy czym tom I został poświęcony społeczeństwu, t. II zaś – organizacji państwowej. Oba zagadnienia zostały rozwiązane przy pomocy wszystkich dostępnych metod badawczych i materiałów źródłowych na ogromnym tle porównawczym, z pełnym i systematycznym uwzględnieniem przeszłości wszystkich ludów bałtyjskich, a więc prócz Litwy także Prus i Łotwy.

Lata powojenne przynoszą u prof. Łowmiańskiego renesans tematów z dziedziny początków organizacji państwowych u Słowian. Wpłynęły na to w szerszej perspektywie obudzone w Polsce Ludowej zainteresowania dla problematyki początków państwa polskiego w związku z tzw. Millenium, w węższej zaś – osiedlenie się w Poznaniu, to jest w ośrodku, gdzie jeszcze w czasach przedwojennych działała grupa wybitnych badaczy, studiujących te właśnie zagadnienia. [...]

Już w 1953 r. po kilku studiach przygotowawczych prof. Łowmiański wystąpił z książką pt. *Podstawy gospodarcze formowania się państw słowiańskich* (Warszawa 1953). Zastosował w niej z powodzeniem kwestionariusz pytań teoretyczno-poznawczych stawianych w stosunku do genezy państw przez teorię materializmu historycznego. Rozwiązał te pytania przy zachowaniu ścisłej metody indukcyjnej i porównawczej, opierając się na ogromnym materiale źródłowym. Rezonans na tę pracę, nagrodzoną nagrodą państwową I stopnia, był tym razem bardzo duży. [...]

Ciągłość pracy nad tymi zagadnieniami przerwała inicjatywa Instytutu Historii PAN przygotowania nowoczesnej syntezy dziejów Polski. Prof. Łowmiański wziął na siebie zada-

nie opracowania modelu i zredagowania przy pomocy szerszego zespołu *Historii Polski do roku 1764* (t. I w dwu częściach). Pracę tę wykonał w latach 1954–1957, kierując opracowaniem pierwszej marksistowskiej syntezy dziejów Polski przedrozbiorowej.

Konieczność dogłębnego przeanalizowania polskiego procesu historycznego od czasów najdawniejszych aż do czasów najnowszych oraz ogólne zajęcie się zagadnieniami etnogenezy Słowian – zdecydowały, że prof. Łowmiański jako sprawdzian swoich założeń syntetycznych, wyłożonych w monografii z 1953 r., obrał ostatecznie społeczeństwo polskie. Rezultatem tego nowego przedsięwzięcia badawczego jest zakrojona na szeroką skalę monografia pt. *Początki Polski*¹⁶, której t. I i II już się ukazały (PWN, Warszawa 1963). Podtytuł – *Z dziejów Słowian w I tysiącleciu n.e.* – lepiej wyjaśnia zamierzenie autorskie [...].

W celu osiągnięcia zadowalającego wyniku autor wciągnął znowu w zasięg swej analizy cały dostępny arsenał środków metodycznych i faktograficznych z dziedziny archeologii, językoznawstwa i nauki o społeczeństwie. Nie ulega wątpliwości, że pod względem metodycznym znajdujące się w toku powstawania dzieło ma charakter przełomowy, a stopień pewności faktograficznej ustalony zostanie w toku dyskusji już po ukazaniu się całości.

Spoglądając na dotychczasowy dorobek badawczy prof. Łowmiańskiego, rozpoczęty w 1923 r., a liczący ponad 150 pozycji, widzimy trzy wyraźnie zaznaczające się daty pewnych szczytowych osiągnięć: w roku 1931/32, 1953 i 1963. Wszystkie one skupiły się koło zagadnień dotyczących najbardziej trudnych problemów tworzenia się społeczeństwa, znajdujących swój organizacyjny wyraz w państwie i w narodzie. Już dziś jest widoczne, że te właśnie dzieła prof. Łowmiańskiego stanowią wielki i twórczy jego wkład w ogólną kulturę narodową. [...]

G. Labuda, *Henryk Łowmiański*, „Nauka Polska”, 1964, nr 5–6, s. 160–163.

¹⁶ Za pracę tę przyznana została prof. Łowmiańskiemu w 1964 r. nagroda państwowa I stopnia (red.).

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM

RECTOR

UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POZNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS

ET

ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOSOPHICAE
ET HISTORICAE DECANUS

ET

PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN

VIRUM DOCTISSIMUM ATQUE HUMANISSIMUM

HENRICUM ŁOWMIAŃSKI

PHILOSOPHIAE DOCTOREM

UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POZNANIENSIS PROFESSOREM
ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE SOCIUM
POLONARUM ATQUE EXTERARUM SOCIETATUM SODALEM

QUI PERMULTOS LIBROS COMMENTATIONESQUE AD POLONORUM LITHUANORUM ALIORUMQUE SLAVICORUM ET BALTICORUM POPULORUM
RES GESTAS PERTINENTES PER NOVE LUSTRA CUM EXARARET STUDIA HISTORICA PERQUAM PROMOVIT ET AUXIT

QUI ORIGINES POTISSIMUM ET ANTIQUISSIMAM ILLARUM CIVITATUM HISTORIAM SUBTILITER CUM INVESTIGARET EXIMIAM PRAESTITIT
SAGACITATEM STUDIORUM AUTEM RATIONE ET VIA CETEROS VIROS DOCTOS LONGE ANTECESSIT

QUI SCHOLIS HARENDIS PER TOT ANNOS PRIMUM IN CIVITATE VILNENSI DEINDE IN URBE NOSTRA CURAM DILIGENTIAMQUE CUM ADHIBERET
AMPLAM HISTORICORUM PROPAGINEM EDUCAVIT ET INSTITUIT

QUI HISTORIAE FOEDERATARUM RUSSIAE CIVITATUM TRADENDAE PROFESSORIS MUNUS CUM OBIRET INSTITUTO HISTORICIS STUDIIS
PROMOVENDIS CUM PRAESESSET DE POLONORUM ARTIBUS AC DISCIPLINIS OPTIME EST MERITUS

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIU(S)QUE REI EIDEM HASCI LITTERAS UNIVERSITATE
SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM BUDAPESTI DIE VII MENSI OCTOBRI ANNO MDCCCXVI

L. Łowmiański

CESLAUS ŁUCZAK
R. F. RECTOR MAGNIFICUS

ANTONIUS CZUBIŃSKI
R. F. DECANUS

GERARDUS LABUDA
PROFESSOR

Primož Kocij

Friedrich Wolf (1920–1986)

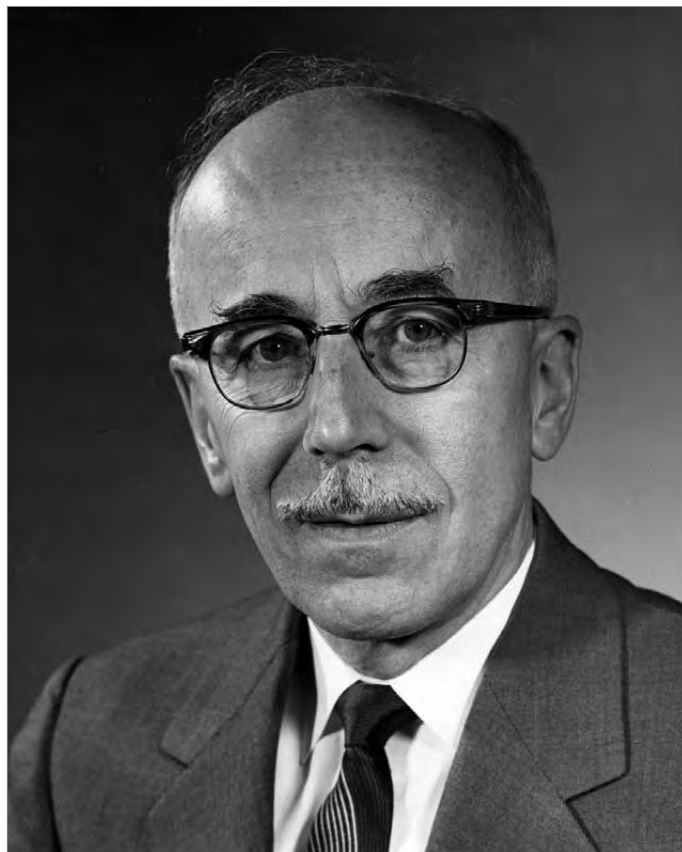
Niemiecki chemik. Podjął w 1943 r. studia na Wydziale Chemii i Fizyki Uniwersytetu w Lipsku, lecz przerwały je wydarzenia wojenne. Po wojnie kontynuował studia chemiczne na Uniwersytecie im. Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze (1946–1949). Łączenie pracy badawczej (w 1953 roku uzyskał stopień doktora) z działalnością praktyczną i menedżerską dało nadzwyczajnie dobre efekty. Związany z pionem badawczym zakładów „Farbenfabrik Wolfen” awansował tam, zajmując stanowisko kierownika badań naukowych chemii nieorganicznej i żywic jonowymiennych (1955 r.), następnie lidera laboratorium chemii nieorganicznej (1958 r.) i dyrektora działu badań i rozwoju (1961–1963). W 1961 r. uzyskał habilitację i docenturę na Wydziale Chemii Technicznej Uniwersytetu w Halle. Wkrótce po tym, w 1963 r. został profesorem. W latach 1963–1971 pełnił stanowisko rektora tejże uczelni. Równocześnie kontynuował pracę badawczą, koncentrując się na technologii chemicznej, a zwłaszcza procesów fizyko-chemicznych rozgrywających się na granicy faz. Wcześniej rozpoznał ogromne znaczenie syntezy i zastosowania materiałów silikatowych. Opracował fizyczno-chemiczne metody do ich stosowania w przemyśle. Wyniki badań upowszechnił w ponad 70 rozprawach naukowych; część z opracowanych przez niego 150 patentów jest nadal aktualnych. Był przewodniczącym Towarzystwa Chemicznego NRD (1963–1970). Jako rektor posiadał zasługi w zakresie wymiany i kontaktów naukowców między Uniwersytetem w Halle a uczelnią poznańską.

Kalendarium

21 października 1966 r. – Wniosek Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii

7 listopada 1966 r. – Uchwała Senatu; prof. Więczyśław Kuczyński – promotor

20 lutego 1968 r. – Promocja

Léo Marion

Léo Marion (1899–1979)

Chemik z Kanady. Studia rozpoczął w 1926 r. na Uniwersytecie Queen's w Kingston i kontynuował na Uniwersytecie McGill w Montrealu. Cztery lata później otrzymał stopień doktora i rozpoczął pracę w sekcji chemicznej National Research Council (NRC) w Ottawie. W latach 1934–35 przebywał na Uniwersytecie Wiedeńskim. W 1943 r. został kierownikiem sekcji chemii organicznej, w 1952 r. – dyrektorem całego wydziału „Chemii Czystej”, następnie – dyrektorem seniorem, by od roku 1963 pełnić funkcję wiceprezydenta National Research Council. Jego pozycję w świecie naukowym odzwierciedla funkcja naczelnego redaktora „Canadian Journal of Research” (od 1947 r.) oraz „Canadian Journal of Chemistry” (1952–1963). Wyróżniającą pozycję zdobył dzięki osiągnięciom w dziedzinie chemii organicznej, szczególnie na polu chemii alkaloidów. Sławę przyniosły mu szeroko zakreślone badania obejmujące takie elementy, jak: izolacja, charakterystyka i ustalenie struktury dużej liczby nowych alkaloidów, wyjaśnienie stereochemii alkaloidów łubiniowych, co umożliwiło ustalenie struktury wielohydroksylowych i metoksyłowych alkaloidów dwuterpenowych. Opublikował ponad 190 prac naukowych. Był członkiem prestiżowych towarzystw naukowych, m.in.: Société Chimique de France, Royal Society of London.

Doktor honoris causa uniwersytetów: Laval, Ottawa, Queen, Montreal, British Columbia, Toronto i Sorbony.

Kalendarium

9 stycznia 1967 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii

29 maja 1967 r. – Promocja; prof. Maciej Wiewiórowski – promotor

Maurice Bouvier-Ajam

Maurice Bouvier-Ajam (1914–1984)

Historyk francuski, profesor prawa uniwersytetów w Rennes i Bordeaux; teoretyk korporatywizmu, znawca późnego antyku i epoki Merowingów. W 1932 r. zostaje asystentem College Libre des Science Sociales oraz współorganizuje i kieruje (jako profesor) l'Institut d'études corporatives et sociales. Pozycję naukową ugruntowuje opracowanie z 1938 r. *Frédéric List, sa vie, son oeuvre, son influence* będące wszechstronną krytyką niemieckiego ekonomisty społecznego I poł. XIX w. Z inicjatywy reżimu Vichy Instytut miał być swoistym laboratorium doktryny korporacyjnej i ważnym składnikiem nauki społecznej. Ambicje z tym związane są obecne w książce z 1943 r. *La doctrine corporative*. Kontakty z ruchem oporu zbliżyły prof. M. Bouvier-Ajama do partii komunistycznej, której został członkiem. W 1946 r. powierzono mu organizację Instytut de Droit Applique, którego zostaje profesorem w 1947 r., wkrótce dyrektorem studiów, a od 1957 r. jego dyrektorem. Po fuzji na początku lat 60. z Centre d'études et de recherches marxistes, współdziałał z Gilbertem Mury'em, czego efektem była praca *Les classes sociales en France* (1963). Po wojnie ukazują się dwa tomy *Manuel élémentaire d'économie politique* (1948), *Traité d'économie politique et d'histoire des doctrines économiques* (1954), a zwłaszcza *Histoire du travail en France des origines à la Révolution* (1957, wznawiane kilkakrotnie). Jednocześnie jest aktywny jako publicysta (*Europe* i *La Pensée*), uczestniczy w tłumaczeniach i promocji swych prac w szeregu krajach, m.in. w Polsce. Bardzo silnie angażował się na rzecz stabilizacji sytuacji powojennej, m.in. jako przewodniczący Stowarzyszenia Obrony Granic na Odrze i Nysie, a od 1966 r. w Stowarzyszeniu France-Pologne.

Kalendarium

6 maja 1968 r. – Uchwała Senatu na Wniosek Rady Wydziału Prawa

8 maja 1969 r. – Promocja; prof. Witalis Ludwiczak – promotor

Przemówienie prorektora prof. Jana Wikarjaka

[...] Kierunek myśli naukowej prof. Bouvier-Ajam był od początku zdecydowany i nie zmienił się w ciągu lat. Można go scharakteryzować spojrzeniem na dwa dzieła tj. na tezę doktorską o Fryderyku Listie oraz pracę o ekonomii Francji w połowie XX wieku. W pracy o życiu, dziełach i wpływie Lista wydobył na światło dzienne wartości moralne, jakie zawiera w sobie nauka ekonomii. Z prac twórcy niemieckiej szkoły ekonomicznej wydedukował jego postawę skierowaną przeciwko niehumanistycznym poczynaniom państw organizujących imperializm polityczny i gospodarczy. Znalazł tam potępienia zaborów indywidualnych i narodowych, hamujących rozwój cywilizacji. Młody uczony konkluduje, że dzieła Lista umacniają w umiłowaniu sprawiedliwości, w dążeniu do emancypacji ludzi i społeczności gospodarczo uciskanych. Dzięki wysokim wartościom naukowym i moralnym praca ta doczekała się czterech wydań.

Ta sama myśl, sprecyzowana jako dążenie do osiągnięcia bogactwa narodowego przez międzynarodowe porozumienia, wystąpiła wyraźnie w wydanej w r. 1955 pracy pt. *L'économie française au milieu du XX siècle*. Przez ostrą krytykę sytuacji ekonomicznej Francji przebiega troska o poprawę jej gospodarki narodowej na drodze współpracy międzynarodowej. Autor stwierdza, że postęp ekonomiczny Francji jest znacznie mniejszy niż innych rozwiniętych państw kapitalistycznych, finanse publiczne Francji są coraz bardziej zależne od Stanów Zjednoczonych Ameryki, a bilans handlowy jest przez tę zależność zniekształcony. Rozwój przemysłu, handlu i rolnictwa hamuje brak rentownego popytu wewnętrznego. Monopole unicestwiają wszelką inicjatywę, działają na szkodę klasy robotniczej. Żałosny obraz stosunków gospodarczych Francji nie skłania jednak autora do pesymizmu, skoro w ostatnich zdaniach dzieła powiada: „Jestem z tych, którzy wierzą

w zdrowy rozsądek narodu francuskiego i w przyszłość Francji”. Słowa te są dziś szczególnie aktualne, w przededniu doniosłych przemian w Republice Francuskiej. Z wielkim uznaniem spotkała się praca prof. Ajam pt. *Histoire du travail en France des origines á la Révolution*; otrzymał za nią w roku 1958 nagrodę Akademii Francuskiej.

Z działalnością naukową prof. M. Bouvier-Ajam wiąże się nierozzerwalnie jego działalność społeczno-polityczna. [...] szczególnie z naszymi Ziemiemi Zachodnimi. Toteż Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, który tyle uwagi poświęca zagadnieniom województw zachodnich, prowadzi ośrodki studiów w Szczecinie, Zielonej Górze i Koszalinie, chętnie podjął inicjatywę Ambasady Polskiej w Paryżu, by w uznaniu wspomnianych zasług nadać profesorowi Ajam dyplom doktora honoris causa.

Przemówienie prorektora prof. dra Jana Wikarjaka na uroczystości wręczenia dyplomów doktora honoris causa w dniu 8 maja 1969, [w:] Kronika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za rok akademicki 1968/1969 za rektoratu prof. dra Czesława Łuczaka, Poznań 1971, s. 29–30.

Uroczystość wręczenia dyplomów doktora hc. Od lewej profesorowie: Maurice Bouvier-Ajam, Witalis Ludwiczak

Hermann Buddensieg

Hermann Buddensieg (1893–1976)

Niemiecki pisarz, tłumacz, uczyony, popularyzator literatury polskiej. Po ukończeniu gimnazjum humanistycznego w Eisenach rozpoczął w 1913 roku studia prawnicze i politologiczne na uniwersytecie w Jenie, przerwane mobilizacją i wyjazdem na front wschodni. Przeniesiony wiosną 1918 r. na front zachodni, został postrzelony w głowę. Uraz pozostawił trwałe ślady (padaczka). Po kilkumiesięcznej rekonwalescencji podjął studia w Monachium i Heidelbergu, gdzie uzyskał w 1920 r. doktorat z filozofii. Pracę nad habilitacją uniemożliwiła choroba. Poświęcił się badaniom historycznym (Goethe, Marks) oraz pisarstwu. Do przewrotu hitlerowskiego wydał 5 książek o tematyce społeczno-politycznej. W 1933 r. opuścił Binau i zamieszkał w Hamburgu, gdzie żył ze sprzedaży znaczków skarbowych. Podczas wojny napisał autobiografię i wrócił do poezji. Zajmował się też literaturą niemiecką XIX w., szczególnie twórczością Goethego. Fascynacja Adamem Mickiewiczem skierowała Buddensiega ku kilkuletniej pracy nad niemieckim przekładem *Pana Tadeusza*. Zachęcony do tej pracy przez Mieczysława Jastruna przygotował kolejne, piąte już tłumaczenie tego poematu w języku niemieckim, uważane za najlepsze (*Pan Tadeusz oder die letzte Fehde in Litauen*, Nachdichtung von Hermann Buddensieg, 1963). Równocześnie, w latach 1956–1974, ukazywały się po niemiecku „Mickiewicz-Blätter” zawierające artykuły niemieckich i polskich naukowców, co było znaczącym wkładem w budowę porozumienia obu narodów. W pierwszym numerze pisał: „Mickiewicz i Polska stały się moim losem. To była miłość od pierwszego wejrzenia [...] Poezja Mickiewicza, jego postacie i jego obrazy, promieniują pojednawczą siłą, są silne i jasne jak słońce, które przegania cienie”. Na łamach periodyku publikował też inne tłumaczenia poezji Mickiewicza oraz wiersze niemieckich poetów zawierające polski temat. Tłumaczył także Juliusza Słowackiego oraz poetów

litewskich i gruzińskich. W 1958 r. odznaczony Federalnym Krzyżem Zasługi Pierwszej Klasy, w 1968 r. Krzyżem Wielkim Zasługi Republiki Federalnej Niemiec oraz Orderem Zasługi RP.

Kalendarium

21 grudnia 1968 r. – Uchwała Senatu na wniosek Wydziału Filologicznego

8 maja 1969 r. – Promocja; prof. Władysław Kuraszkiewicz – promotor

Przemówienie prorektora prof. Jana Wikarjaka

[...] Na Uniwersytetach w Monachium, Jenie i Heidelbergu studiuje prawo i nauki humanistyczne. W czasie I wojny światowej przebywa jako oficer na Litwie. Tutaj nawiązuje pierwsze kontakty z literaturą litewską, która staje się obok literatury polskiej głównym przedmiotem jego zainteresowań twórczych i naukowych. W 1920 roku uzyskuje w Heidelbergu tytuł doktora filologii na podstawie monografii *Weitlings Sprache als Spiegel seines Weltbildes*. Jego humanistyczna postawa, wyrażająca się między innymi w zainteresowaniu rozwojem kultury polskiej i litewskiej wywołuje w nim krytyczne nastawienie do szerzonego w Niemczech szowinizmu narodowego. [...] Wraz z żoną zostaje aresztowany i przebywa jakiś czas w obozie. Dr Buddensieg nie poddaje się jednak szykanom. Nie mogąc publikować swoich utworów rozprowadza w zaufanych kręgach pisane na wzór poety perskiego Omara Chajjama rubajaty, dwuzwrotkowe utwory o charakterze epigramów, skierowane przeciw barbarzyństwu faszyzmu.

[...] W setną rocznicę śmierci Adama Mickiewicza Buddensieg powołał do życia towarzystwo „Adam-Mickiewicz-Gremium”, którego organem stały się redagowane przezeń „Mickiewicz-Blätter”. Zeszyty tego czasopisma, które ukazują się od 1956 roku zawierają studia, przyczynki, eseje i przekłady w dużej części pisane przez H. Buddensiega. [...]

Drugi krąg zagadnień omawianych w „Mickiewicz-Blätter” stanowią kontakty pisarzy niemieckich z Polakami i kulturą polską. H. Buddensieg naświetla je szczegółowo w twórczości Goethego, Schillera, Eichendorffa i innych. Obok materiałów czysto literackich

znajdują się tu także impresje i dzienniki H. Buddensiega z jego częstych podróży po Polsce. Sprawozdania te dają czytelnikowi niemieckiemu obiektywny, nacechowany życzliwością obraz naszego życia. Dzięki szerokiemu kolportowaniu, dociera obiektywne słowo o Polsce również do innych niesocjalistycznych krajów świata. Ukoronowanie działalności H. Buddensiega stanowi przekład Pana Tadeusza. Poszczególne partie drukowane były od roku 1957 na łamach „Mickiewicz-Blätter” [...].

Hermann Buddensieg przekonany o słuszności swych idei nie ulega naciskom i tam, gdzie inni fałszują historię, on ukazuje bogactwo faktów, w sposób obiektywny informując opinię niemiecką o przeszłości i teraźniejszości kultury polskiej, zacieśniając coraz bardziej swoje kontakty z Polską i Polakami.

Przemówienie prorektora prof. dra Jana Wikarjaka na uroczystości wręczenia dyplomów doktora honoris causa ..., s. 30–32.

Uroczystość wręczenia dyplomów doktora hc. W pierwszym rzędzie od lewej profesorowie: Benon Miśkiewicz, Hermann Buddensieg, Władysław Kuraszkwicz

Władimir Ignatjewicz Chotkiewicz

Władimir Ignatiewicz Chotkiewicz *(1913–1982)*

Urodził się w rodzinie znanego ukraińskiego pisarza Gnata Martynowicza Chotkiewicza. Po zakończeniu siedmioletniej szkoły zawodowej w roku 1930 rozpoczął studia w Charkowskim Instytucie Mechaniki i Budowy Maszyn, który ukończył w roku 1935, uzyskując tytuł inżyniera badawczego w dziedzinie fizyki. Będąc na drugim roku studiów, podjął pracę w Ukraińskim Instytucie Fizyko-Technicznym, gdzie zajmował kolejne stanowiska od laboranta do inżyniera. Pracę naukową prowadził pod kierunkiem znanego fizyka Lwa Szubnikowa. Pierwszą pracę naukową poświęconą własnościom cieplnym nadprzewodników opublikował w 1936 r. W latach 1941–1944 był ewakuowany do Alma Aty w Kazachstanie. W 1943 r. doktoryzował się na Uniwersytecie Kazachskim. Powróciwszy do Charkowa poświęcił się pracy nad odbudową laboratorium kriogenicznego Ukraińskiego Instytutu Fizyko-Technicznego. Od roku 1950 aż do śmierci związany był z Uniwersytetem w Charkowie. Habilitację uzyskał w 1954 r.; profesorem został dwa lata później. W 1958 roku otrzymał katedrę fizyki, a w 1979 r. katedrę fizyki niskich temperatur. Wykształcił wielu znanych fizyków. W latach 1959–1963 sprawował urząd dziekana wydziału fizyczno-matematycznego, a następnie prorektora (1963–1966). Od 1966 r. do 1975 r. sprawował funkcję rektora i kierował katedrą fizyki eksperymentalnej. Członek Akademii Nauk Ukraińskiej SRR. Należał do cenionych specjalistów w dziedzinie fizyki niskich temperatur i nadprzewodnictwa metali. Opublikował przeszło 200 prac z zakresu fizyki i dydaktyki fizyki. Jako rektor doprowadził do zawarcia umowy o współpracy z Uniwersytetem w Poznaniu.

Kalendarium

21 grudnia 1968 r. – Uchwała Senatu, prof. Halina Ryffert – promotor

8 maja 1969 r. – Promocja

McCollah

Roman Pollak (1886–1972)

Filolog, wybitny znawca literatury baroku, odkrywca i edytor poezji dawnej, współtwórca i lider polonistyki we Włoszech międzywojennych. Po studiach na Uniwersytecie Jagiellońskim (1905–1910) pracował jako nauczyciel na Śląsku Cieszyńskim; doktoryzował się w 1917 r. pracą dotyczącą przekładu Piotra Kochanowskiego (bratanka Jana z Czarnolasu) dzieła Tarquata Tassa *Gofred albo Jeruzalem wyzwolona*. Fascynacja literaturą baroku i Italią okazała się trwałym elementem działalności naukowej, dydaktycznej i organizatorskiej Pollaka. W marcu 1919 roku zaproszony na Uniwersytet w Poznaniu; habilitację uzyskał w Uniwersytecie Jagiellońskim w 1922 r., tytuł prof. nadzwyczajnego w 1928 r., zwyczajnego w roku 1933. Od 1923 r. pracował jako docent nowo powstałej Katedry Języka i Literatury Polskiej na Uniwersytecie w Rzymie. Przez wiele lat współpracował i wspierał polonofilskie środowisko Turynu, gdzie w 1930 r. powstał, istniejący do dzisiaj, uniwersytecki Instytut Kultury Polskiej im. Attilio Begey’a. Pokłosiem tej aktywności naukowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej była książka *Pagine di cultura e di letteratura polacca* (Roma 1930) zawierająca artykuły zamieszczane w periodykach włoskich. Trwałym zaś śladem – uczniowie tej miary, co Enrico Damiani, Pietro Marchesani oraz grono wybitnych współpracowników jak Giorgio Agosti, Giorgio Clarotti, a zwłaszcza Giovanni Maver. Status wnikliwego badacza, ale i przyjaciela dobrze ilustruje ponad czterdziestoletnia korespondencja z tym ostatnim – profesorem slawistyki Uniwersytetu w Rzymie, która dopiero co została opublikowana przez zespół kierowany przez prof. Barbarę Judkowiak: *Roman Pollak – Giovanni Maver. Korespondencja (1925–1969)*. Podczas wojny organizator i wykładowca Tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich – dziekan Wydziału Humanistycznego (1941), prorektor (1942) i rektor (1943–1945). Po wojnie odbudowywał poznańską polonistykę,

w l. 1953–1960 był kierownikiem zespołu katedr historycznoliterackich. Wypromował 300 magistrów, 20 doktorów, pozostawił około 500 prac skoncentrowanych na literaturze staropolskiej. Zaznaczył także swoje zaangażowanie społeczne jako współzałożyciel i zawodnik KS Cracovia (1906–1907), promotor regionalizmu śląskiego, kaszubskiego, wielkopolskiego, wspierający Instytut Zachodni w jego zasadniczych działaniach. Był długoletnim członkiem PTPN, od 1935 r. członkiem korespondentem PAU, laureatem Złotego Wawrzynu Polskiej Akademii Literatury (1938), dwukrotnym (1935, 1956) kawalerem komandorii Orderu Polonia Restituta. Jego imię nosi jedna z ulic Poznania.

Kalendarium

8 grudnia 1968 r. – Wniosek Wydziału Filologicznego

21 grudnia 1968 r. – Uchwała Senatu; prof. Jan Wikarjak – promotor

8 maja 1969 r. – Promocja

Uzasadnienie wniosku Dziekana Wydziału Filologicznego doc. dr. Michała Swobody

Prof. dra Romana Pollaka łączy z Uniwersytetem Poznańskim dokładnie półwieczna działalność naukowa i dydaktyczna. Jest to jubileusz niezwykle, bo działalność ta pod względem czasowym jest równą egzystencji samej Uczelni.

[...] Bieżący rok 1969 zamyka sześćdziesięcioletni okres pracy naukowej Profesora. Terminus a quo stanowi publikacja w „Bibliotece Warszawskiej” z roku 1910. Była to rozprawa z zakresu literatury staropolskiej. Obecnie (tj. w 1969 r.) Pollak ma ukończoną pracę około reedycji *Opisu obyczajów za panowania Augusta III*, kapitalnego zabytku piśmiennictwa XVIII-wiecznego. Pollak wśród znawców literatury staropolskiej zalicza się do najwybitniejszych, a w tym szeregu znakomitym stanowi zdecydowaną indywidualność. O ileż uboższa byłaby wiedza o rozległych obszarach literatury staropolskiej bez wkładu

Romana Pollaka. To dzięki niemu możemy analizować niezwykle skarby poezji dawnej, gdyż pracowicie i sumiennie dokonane w czasie okupacji odpisy zdołały wyprzedzić tragiczny sierpień 1944. Pollak wydał i wydaje wiele tekstów i publikacji z literatury polskiej, a niektóre z nich stanowiły nawet podstawę do zorganizowania sesji naukowych. [...]

Staropolszczyzna jest domeną prymarną działalności prof. Pollaka, ale nie wyłączną. Już najwcześniejsze „przedpoznzańskie” pozycje świadczą o italoofilskiej orientacji naukowej Profesora z biegiem lat wzrastających, nim wydadzą owoc w postaci znakomitej monografii o polskim Gofredzie, wydaną w Poznaniu w r. 1922. Drugą z kolei pozycją książkową będzie właśnie zbiór rozpraw włoskich pt.: *Pagine di cultura e di letteratura polacca* (Roma 1930). Bogaty ten tom traktuje o węzłowych problemach naszej literatury, podanych czytelnikowi włoskiemu w formie przystępnej i atrakcyjnej. Na firmamencie poloniców włoskich było to zjawisko niezwykle i stanowiło zarazem pierwsze podsumowanie wieloletniej działalności Pollaka na ziemi włoskiej. Bowiem w latach 1923–1928 propagował Pollak żarliwie i ze znakomitymi wynikami kulturę i literaturę polską. [...] Skrzętnie informuje, w licznych artykułach recenzyjnych o wszelkich polonicach ukazujących się w Italii. Przemawia do czytelnika włoskiego z łam czasopism: „Rivista di Cultura”, „La Cultura”, „Rivista di letteratura slave”, „Ricerche slavistiche”. Opracowuje hasła z literatury polskiej do monumentalnej „Enciclopedia Italiana”. Można śmiało powiedzieć, że choć od tamtego okresu mija lat czterdzieści, to pokłosie trudu prof. Pollaka jest widoczne w Italii do dzisiaj.

Szerzenie propagandy o Polsce i w interesie Polski nie ograniczało się tylko do Półwyspu Apenińskiego. W okresie międzywojennym na łamach „Przeglądu Współczesnego” zainicjował Profesor cykl artykułów pt. *Wiedza o Polsce* (m.in. w Belgii i Anglii).

W latach 30. Pollak zorganizował na Uniwersytecie Poznańskim seminarium kultury polskiej. Prace dyplomowe ukończone na tym seminarium odznaczały się wysokim poziomem naukowym – wiele z nich ukazało się drukiem w postaci książek i artykułów. Dodać wypada, że dzieło prof. Pollaka po r. 1945 kontynuował prof. Bodniak, kiedy to powstała Katedra Historii Kultury Polskiej (jedyna w Polsce!), a obecnie kieruje nią prof. Dworzaczek.

W półtyśiącym wykazie prac naukowych dość znaczna liczba wykracza poza krąg ściśle scjencyficzny. Bo prof. Pollak to nie tylko członek towarzystw naukowych, erudyta, ale jest naukowcem – społecznikiem żywo reagującym na istotne problemy narodu i państwa. Toż w pamiętnym roku 1945 jego publikacje na łamach periodyków wielkopolskich urastały do płomiennych manifestów wzywających społeczeństwo do zagospodarowania kulturalnego Ziem Zachodnich do restytuowania tradycji polskich na tych ziemiach istniejących. Wypada też wspomnieć o owocach dydaktyki prof. Pollaka, niełatwych do ujęcia przez bibliografa, owych niezliczonych rzesz uczniów – tych, co odeszli i tych, co żyją i działają nie tylko w kraju, ale na całym świecie.

AUAM, Rektorat, Roman Pollak, sygn. 367/7/12, k. 328–330.

Promocja 8 V 1969 r. Na pierwszym planie od lewej profesorowie: dziekan Halina Ryffert, Roman Pollak, Jan Wikarjak

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS
ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOLOGAE DECANUS
ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

ROMANUM POLLAK

PHILOSOPHIAE DOCTOREM
POSNANIENSIS STUDIORUM UNIVERSITATIS NOMINI ADAMI MICKIEWICZ
DICATAE PROFESSOREM ORDINARIUM EMERITUM

CLANDESTINAE STUDIORUM UNIVERSITATIS PARTIUM OCCIDENTIS POLONORUM VARSAVIAE TEMPORE BELLI AGENTIS OLIM RECTOREM
ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE CRACOVIENSIS QUONDAM SOCIUM ADSRIPTICUM COMMISSIONIS POLONARUM LITTERARUM DISCIPLINAE
IN ACADEMIA SCIENTIARUM POLONA DESTINATAE NEC NON IN EIUSDEM ACADEMIAE INSTITUTO STUDIIS LITTERARIIS DESIGNATO CONSILII
ARTIUM SODALEM

IN BIBLIOTHECA CORNICENSI ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE CONSILII LITTERARUM MODERATOREM
ITALICI INSTITUTI „ISTITUTO DI CULTURA POLACCA ATTILIO BEGEY PRESSO DI TORINO“ NUNCUPATI SOCIUM CONDITOREMQUE
PERMULTARUM SOCIETATUM ET CONSILIORUM EDITORUM SODALEM PRIMAE CLASSIS CRUCE POLONIAE RESTITUTAE BIS ORNATUM
QUI CUM SEXAGINTA PAENE ANNOS IMPIGRO LABORE PROSPEROQUE SUCCESSU LITTERIS PRAECIPUE VETERIBUS ET ANIMI CULTUI POLONORUM
OPERAM NAVARET HANC DISCIPLINAM EGREGIE PROMOVIT PLURIMIS INSUPER LIBRIS DISSERTATIONIBUS COMMENTARIISQUE
LUCULENTISSIME ILLUSTRAVIT

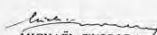
QUI MULTAS SCIENTIARUM SOCIETATES IN POLONIA ET IN ITALIA CUM INSTITUERET PERMULTOS ANNOS POLONARUM LITTERARUM
ET ANIMI CULTUS SCIENTIAM DILATARI VOLUIT

QUI SCHOLIS HABENDIS SUMMAM DILIGENTIAM ASSIDUE CUM ADHIBERET AMPLAM PHILOLOGORUM PROPAGINEM EDUCAVIT

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS
STUDIORUM SIGILLO SANCIENTAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE VII MENSIS MAII ANNO MCMLXIX

MICHAEL SWOBODA
h. l. DECANUS

CESLAUS LUCZAK
h. i. RECTOR MAGNIFICUS

IOANNES WIKARJAK
PROMOTOR

Druck UAM 384 1/1984-G-12/2018

J. Szymanski

Jerzy Suszko *(1889–1972)*

Chemik. Szkołę średnią w Cieszynie ukończył z odznaczeniem. Chemię studiuje w Pradze, tamże zdobywa tytuł doktora summa cum laude w 1913 roku. Po wojnie zostaje asystentem, a następnie adiunktem w Zakładzie Chemii Organicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Specjalizuje się w zakresie alkaloidów kory chinowej. Po uzyskaniu w 1925 r. veniam legendi w Uniwersytecie Jagiellońskim przechodzi wkrótce na Politechnikę Lwowską, gdzie w 1928 r. zostaje profesorem nadzwyczajnym. Od 1930 r. kieruje Katedrą Chemii Organicznej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1937 r. zostaje profesorem zwyczajnym i w roku następnym dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. Podczas wojny mieszka w Krakowie – pracuje w Wodociągach Miejskich i uczestniczy w tajnym nauczaniu w Krakowie i Kielcach. W marcu 1945 r. wraca do Poznania i przystępuje do odbudowy Zakładu (którym kieruje do emerytury w 1960 r.) oraz jako dziekan – Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. W 1951 r. jest prorektorem, a w latach 1952–1956 rektorem. W stulecie śmierci Adama Mickiewicza 24 grudnia 1955 r. Uniwersytet przyjął nazwę z imieniem poety. Członek-założyciel powstałego w 1919 r. Polskiego Towarzystwa Chemicznego, w którym był jednym z liderów w Poznaniu i kraju – wyróżniony w 1968 r. medalem im. Jędrzeja Śniadeckiego za wybitne dokonania naukowe przyznawane członkom Towarzystwa. Niestrudzony promotor badań farmaceutycznych i bioorganicznych, ściśle współpracował z PAN, gdzie kierował Pracownią Chemii Produktów Naturalnych. Dorobek naukowy niezwykle pracowitego prof. Jerzego Suszki, obejmujący około 150 pozycji, został doceniony przez wybór do PAU jak i PAN. Kawaler Krzyża Oficerskiego i Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski, „Sztandaru Pracy” II Klasy.

W westybulu Collegium Chemicum UAM w 1990 r. odsłonięto tablicę pamiątkową z reliefem wizerunku profesora. Jedna z ulic w Poznaniu nosi jego imię.

Kalendarium

21 grudnia 1968 r. – Uchwała Senatu; prof. Maciej Wiewiórowski – promotor

8 maja 1969 r. – Promocja

Przemówienie prorektora prof. Jana Wikarjaka

[...] [Prof. J. Suszko] – zawsze żywotny i inspirujący, rozmiłowany w chemii organicznej, śledząc żywo jej bieżący dynamiczny rozwój. Główną tematykę [jego badań] stanowią wewnątrzcząsteczkowe przekształcenia alkaloidów kory chinowej, szczególnie zaś wyjaśnienie istoty przemian wewnątrzcząsteczkowych, jakim ulegają winylowe alkaloidy chinowe pod działaniem różnych czynników chemicznych, szczególnie kwasów. Drugi kierunek badań dotyczy symetrii wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych. Oprócz tego należy wspomnieć o ciekawych pracach prof. Suszki nad zjawiskiem tzw. alfa-izomerii pochodnych kodeiny, o badaniach nad hydrolizą delta-laktonów i laktonizacją delta-aminokwasów. [...]

Prof. Suszko wykształcił liczne szeregi magistrów chemii. Z jego szkoły wyszło trzydziestu dziewięciu doktorów, z których czternastu zajmuje stanowiska samodzielnych pracowników nauki. [...] Wręczany dziś w 80-lecie urodzin dyplom doktora honoris causa jest wyrazem hołdu i uznania dla zasług naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych jubilata.

Przemówienie prorektora prof. dra Jana Wikarjaka na uroczystości wręczenia dyplomów doktora honoris causa..., s. 37–38.

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS

ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS MATHEMATICAE
PHYSICORUM CHYMIAEQUE DECANUS

ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

GEORGIUM SUSZKO

CHYMIAE DOCTOREM

POSNANIENSIS STUDIORUM UNIVERSITATIS PROFESSOREM ORDINARIUM EMERITUM ET QUONDAM RECTOREM

FACULTATIS MATHEMATICAE PHYSICORUMQUE OLIM DECANUM ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE SOCIUM ORDINARIUM ACADEMIAE
SCIENTIARUM POLONAE CRACOVENSIS SOCIUM SOCIETATIS CHYMICAE POLONORUM SODALEM HONORIS CAUSA CLIPEO DECENII REIPUBLICAE
POLONORUM CRUCE POLONIAE RESTITUTAE SECUNDAE ET PRIMAE CLASSIS VEXILLO LABORIS SECUNDAE CLASSIS CLIPEO NOMINI ANDRAE
ŚNIADECKI DICATO DECORATUM

QUI SINGULARIA CHYMIAE STUDIA PRAECIPUE AD STEREOCHYMIAM ALCALOIDARUM CORTICIS PERUVIANI ET SYMMETRIAM MULTICIRCULARIUM
CARBOHYDROGENIORUM ODORATORUM PERTINENTIA INDEFESSO LABORE CUM COLERET HANC DISCIPLINAM ACCURATISSIME EXPLORAVIT
ATQUE EXCELLENTER PROMOVIT

QUI PLURIMIS DISSERTATIONIBUS EDITIS EXIMIAM DOCTRINAM SUAM PROBAVIT SUMMAMQUE LAUDEM APUD VIROS DOCTISSIMOS EXTERARUM
GENTIUM EST ASSECUTUS

QUI DE COLLEGIO CHYMICO POSNANIENSI TEMPORE BELLJ RUINA OBRUTO POLONIA EX ALIENO DOMINATU IN LIBERTATEM VINDICATA
A FUNDAMENTIS PAENE RESTITUENDO OPTIME EST MERITUS

QUI SCHOLIS HABENDIS PER MULTOS ANNOS CURAM DILIGENTIAMQUE CUM ADHIBERET ET ARTEM EXPERIMENTIS APPROBARET AMPLAM
CHYMIAE PERITISSIMORUM PROPAGINEM EDUCAVIT

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS
STUDIORUM SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE VIII MENSIS MAII ANNO MCMLXIX

Ceslaus Luczak
CESLAUS LUCZAK
R. I. RECTOR MAGNIFICUS

Halina Ryffert
HALINA RYFFERT
R. I. DECANUS

Matthias Wiewiórowski
MATTHIAS WIEWIÓROWSKI
PROMOTOR

Prof. H. Gellman

Heinz Tillmann *(1917–1991)*

Niemiecki historyk, specjalista w zakresie polityki międzynarodowej XX wieku, profesor Uniwersytetu im. Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze. Wychowywał się w rodzinie rzemieślniczej w Bergkamen w Westfalii. Z powodu wczesnej śmierci ojca podjął pracę zarobkową w zawodzie drogerzysty. Egzamin maturalny złożył w maju 1939 roku jako eksternista. Podczas II wojny światowej walczył w Holandii, Belgii, Francji oraz Związku Radzieckim. Ciężko ranny w styczniu 1943 r., dostał się do niewoli radzieckiej i rozpoczął działalność w Komitecie Narodowym „Wolne Niemcy”. Od jesieni 1943 r. do października 1945 był pełnomocnikiem obozowym tego Komitetu. Po powrocie do kraju kształcił się w Szkole Centralnej Antyfaszystowskiego Frontu Niemiec. W sierpniu 1946 r. wstąpił do Sozialistische Einheitspartei Deutschlands. Kontynuował naukę w Instytucie Pedagogicznym w Gera w Turynii, specjalizując się w historii oraz nauce o ziemi. W listopadzie 1947 r. podjął pracę pedagogiczną: najpierw w szkole średniej, a następnie w Instytucie Pedagogicznym w Gera. W 1950 r. powołany został na etat docenta Akademii Nauk Państwa i Prawa w zakresie historii powszechnej, nowożytnej oraz historii stosunków międzynarodowych. W 1952 r. na Wydziale Prawnym Akademii złożył egzamin państwowy w zakresie stosunków międzynarodowych. Rok później uzyskał aspiranturę zaoczną. W marcu 1955 r. doktoryzował się na podstawie pracy o Anschlussie, po czym uzyskał etat docenta na Uniwersytecie w Halle w zakresie historii powszechnej nowożytnej i najnowszej. W 1963 r. ukończył przewód habilitacyjny na podstawie rozprawy o ekspansji wschodniej imperializmu niemieckiego w okresie III Rzeszy. Od 1964 r. jako profesor nadzwyczajny rozwinął badania nad polityką niemiecką wobec państw Bliskiego Wschodu. W latach 1957–1966 gościł z wykładami w wielu uniwersytetach Europy, Afryki, Azji, przebywał

w Egipcie, w Wietnamie, Chinach, w Wielkiej Brytanii, w Algierii, Maroku, Jugosławii, Iraku i Syrii. Problematyka wykładów koncentrowała się wokół zagadnień związanych z ekspansją III Rzeszy, zwłaszcza wschodnią. Wykłady te zostały opublikowane w kilku językach, m.in. w języku wietnamskim. Ich tematyka odzwierciedla główne kierunki zainteresowania naukowego skoncentrowanego wokół problematyki związanej z dziejami polityki zagranicznej III Rzeszy. W 1965 r. opublikował obszerną, najważniejszą w jego dorobku naukowym monografię pt. *Deutschlands Araberpolitik im zweiten Weltkrieg*. W lutym 1966 r. został profesorem zwyczajnym i przejął kierownictwo Instytutu Historii Powszechnej Nowożytnej i Najnowszej Uniwersytetu im. Marcina Lutra w Halle-Wittenberdze. Na stanowisku tym pozostał do emerytury w 1982 r. Jako prorektor Uniwersytetu w Halle w latach 1964–1968 położył duże zasługi w organizacji badań w zakresie nauk społecznych oraz w rozwoju kontaktów naukowych pomiędzy NRD i krajami świata arabskiego.

Kalendarium

21 grudnia 1968 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego

8 maja 1969 r. – Promocja; prof. Antoni Czubiński – promotor

Uzasadnienie wniosku Dziekana Wydziału Filozoficzno-Historycznego prof. Antoniego Czubińskiego

[...] Zainteresowania naukowe H. Tillmanna koncentrują się wokół problematyki związanej z dziejami polityki zagranicznej III Rzeszy. Poczynając od rozprawy doktorskiej poświęconej analizie „Anschlusu” Austrii w 1938 r., poprzez pracę habilitacyjną o *Wschodniej ekspansji III Rzeszy w dobie II wojny światowej* czy wydaną w 1965 r. monografię pt.: *Arabska polityka Niemiec w okresie II wojny światowej (Deutschlands Araberpolitik im zweiten Weltkrieg)* przebija się dążenie do krytycznego wyjaśnienia przyczyn, charakteru i skutków tej polityki.

Od spraw środkowo-europejskich przeszedł on do wschodnio-europejskich, a następnie do Bliskiego Wschodu. Uchodzi on obecnie za jednego z lepszych znawców świata arabskiego i arabskiej polityki imperializmu niemieckiego. Spośród publikacji Tillmanna największe znaczenie posiada niewątpliwie *Arabska polityka Niemiec w okresie II wojny światowej*. Praca jest oparta o gruntowne badania archiwalne; imponująca jest również bibliografia wyzyskanych przez autora wspomnień i opracowań. Tillmann polemizuje z autorami zachodnioniemieckimi dowodząc, że ekspansja kapitału niemieckiego na Bliski Wschód nie przyczyniła się do wyzwolenia ludów arabskich spod wpływów kolonializmu, lecz prowadziła do dalszego ich ujarzmienia i wyzyskania. Rolę kolonizatorów angielskich i francuskich przejąć mieli natomiast przedstawiciele III Rzeszy Hitlerowskiej.

Badania naukowe oraz działalność organizacyjna i pedagogiczna H. Tillmanna posiadają bardzo duże znaczenie społeczne i polityczne. Badania te podjął on po zakończeniu II wojny światowej. Są one całkowicie powiązane z polityką zagraniczną NRD – służą naprawieniu krzywd wyrządzonych przez imperializm niemiecki i nowemu pokojowemu uregulowaniu stosunków międzynarodowych. W tym aspekcie twórczość ta spotkała się również z bardzo pozytywną oceną polskiej nauki historycznej. Profesor dr H. Tillmann położył ponadto duże zasługi w nawiązaniu i utrwaleniu współpracy niemieckich i polskich ośrodków naukowych. Jako prorektor uniwersytetu w Halle wystąpił z inicjatywą zorganizowania współpracy z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i w dużej mierze przyczynił się do tego, iż w 1965 r. podpisane zostało specjalne porozumienie pomiędzy obu uczelniami. Nawiązana za jego prorektoratu współpraca utrzymuje się do dziś w formie wymiany publikacji, organizowania wykładów i staży naukowych itp. [...]

AUAM, Rektorat, Heinz Tillmann, sygn. 367/7/14, k. 337–338.

G. Castellan -
Docteur H.C. de l'Université
A. Mickiewicz

Georges Castellan (ur. 1920 r.)

Historyk, profesor na Uniwersytecie w Poitiers oraz Instytucie Nauk Politycznych w Paryżu; od 1960 r. profesor à titre personnel Uniwersytetu Paris III; doktoryzował się w 1952 r. na podstawie pracy *La réarmement clandestin du Reich, 1930–1935* (1954). Książka była zaczynem późniejszych badań nad historią Niemiec i Niemców, stosunków francusko-niemieckich, niemiecko-polsko-rosyjskich oraz francusko-bałkańskich. Pokłosiem badań nad rolą armii (*Histoire de l'armée*, 1948) i sekretnych zbrojeń Niemiec były studia o współpracy wojskowej Niemiec Weimarskich ze Związkiem Radzieckim (1954). Pisał też o gen. Hansie von Seeckt i roli koncernu Kruppa w zbrojeniach niemieckich w latach 1918–1945. Rozgłos zdobyła monografia, pierwsza tak obszerna w literaturze zachodniej, o historii i współczesności NRD (1955). Książka ta, udoskonalona i uzupełniona (*La République démocratique allemande, R. D. A.*, 1961) miała kolejne edycje, także przekłady, m.in. na japoński, a jej autor wykladał w Kanadzie (1964) i Meksyku (1965). O międzynarodowej pozycji prof. Castellana świadczy udział w latach 60. w misjach Centre national de la recherche scientifique w państwach o „podwyższonym ryzyku” – Jugosławii (1960–1962), Węgrzech (1966) i Bułgarii (1968). Trwałym śladem tej aktywności były prace im poświęcone, w tym historii, nieraz stosunkowo odległej, o czym zaświadcza książka *La vie quotidienne en Serbie au seuil de l'indépendance, 1815–1839* (1967). Współredagował „Revue d'histoire de la 2ème guerre mondiale” oraz periodyki poświęcone sprawom niemieckim, w tym „Cahiers Pologne-Allemagne”, gdzie występował jako rzecznik trwałości zmian po II wojnie światowej. Angażował się w dzieło zaznajamiania francuskiej opinii publicznej z Polską i jej historią, będąc m.in. wiceprzewodniczącym francuskiego stowarzyszenia Odra – Nysa. Dziekan Wydziału Historycznego prof. Antoni Czubiński w opinii dotyczącej nadania godności doktora hc pod-

kreślił, że prof. Castellan: „[...] jest poważnym uczonym, jednym z wybitnych przedstawicieli francuskiej lewicy intelektualnej i wypróbowanym przyjacielem Polski, stale występującym czynnie z uzasadnieniem naszych praw do Ziemi Zachodnich”.

Doktor honoris causa Uniwersytetu Humboldta w Berlinie.

Kalendarium

21 grudnia 1968 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego

2 października 1969 r. – Promocja; prof. Janusz Pajewski – promotor

Uzasadnienie wniosku Dziekana Wydziału Filozoficzno-Historycznego prof. Antoniego Czubińskiego

Profesor Georges Castellan jest profesorem historii nowoczesnej na Uniwersytecie w Poitiers i w Instytucie Nauk Politycznych (dawna Ecole des Science Politiques) w Paryżu. Specjalizuje się w historii XIX i XX wieku. Swymi zainteresowaniami badawczymi obejmuje zarówno historię Francji, jak i historię powszechną, przede wszystkim krajów Demokracji Ludowej. Z prac poświęconych dziejom Francji wskazać należy na jego badania nad ustrojem rolnym Francji za I Cesarstwa oraz nad historią historiografii francuskiej. W dziedzinie historii powszechnej duże znaczenie przypisać należy pracy pt. *Le rearmement clandestin du Reich 1930–1935* (Paris 1954). Rozprawa ta opiera się na obfitym materiale źródłowym pochodzącym z niedostępnych jeszcze dla badań naukowych działów francuskich archiwów wojskowych. Wnikliwa analiza doprowadziła Autora do interesujących, niekiedy wręcz rewelacyjnych wniosków.

Praca o charakterze syntetycznym poświęcona NRD jest niewielka rozmiarami, ale bogata treścią [...] nie kryje trudności, z którymi walczyć musi NRD. [Autor] dał w sumie dobrze umotywowaną, dodatnią ocenę wysiłku dokonanego przez postępowe czynniki w Niemczech.

Świadectwem zainteresowania prof. Castellan historią narodów słowiańskich jest praca pt. *La vie quotidienne en Serbie au seuil de l'indépendance, 1815–1839* (Paris 1967). Praca opiera się na materiale źródłowym serbskim z uwzględnieniem obfitej literatury przedmiotu głównie serbskiej. Zgodnie ze swymi zainteresowaniami naukowymi prof. Castellan zwrócił największą uwagę na sprawy wsi – ustrój rolny Serbii i życie chłopów serbskiego. W opublikowanej w 1963 r. *Historii Współczesnej – Histoire de notre temps* – opracował rozdział o Jugosławii.

Poglądy na kwestię niemiecką i na problem polsko-niemiecki wypowiadał prof. Castellan m.in. na łamach czasopisma „Cahiers Pologne-Allemagne” [...]. Prof. Castellan jest wypróbowanym, czynnym i zasłużonym przyjacielem Polski. W swych wykładach dużą wagę poświęca sprawom polskim, mało znanym niestety we Francji, i stara się zainteresować swych uczniów problematyką polską [...]. Prof. Castellan jest od wielu lat wiceprezesem francuskiego stowarzyszenia Odra – Nysa i w licznych artykułach i odczytach stanowczo popiera i uzasadnia polski punkt widzenia. W 1961 r. prof. Castellan był gościem Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, wygłosił wtedy wykłady na naszej Uczelni [...].

AUAM, Rektorat, Castellan Georges, sygn. 37/7/15, k. 344-346.

Uroczystość promocji prof. G. Castellana. Od lewej profesorowie: promotor Janusz Pajewski, Georges Castellan, prorektor UAM Jan Wikarjak, dziekan Jerzy Ochmański

Aleksander Charitonowicz Machnienko

Aleksander Charitonowicz Machnienko

(1925–1972)

Prawnik. W czasie wojny walczył jako oficer 16 gwardyjskiego pułku lotniczo-desantowego. Po długiej rekonwalescencji spowodowanej odniesionymi obrażeniami podjął studia w Moskiewskim Instytucie Prawniczym, który ukończył w 1950 r. Dyplom z wyróżnieniem otworzył mu błyskotliwą karierę na macierzystej uczelni, której pozostał wierny do końca tragicznie zakończonego życia w wieku 47 lat. W 1953 r. uzyskał stopień doktora nauk prawnych. Habilitację uzyskał w 1964 r. na podstawie pracy pt. *Rozwój podstawowych instytucji systemu organów przedstawicielskich władzy państwowej w PRL*. Mimo stosunkowo młodego wieku w tymże roku otrzymał tytuł profesora. Od 1962 r. był kierownikiem Katedry Radzieckiego Prawa Państwowego. Należał do szczególnie aktywnych przedstawicieli radzieckiego prawa w kontaktach z zagranicznymi uczelniami. Kilkakrotnie występował z wykładami w Polsce, Czechosłowacji, Etiopii i Angoli. Pracował jako doradca Komisji Ustawodawczej obu Izby Rady Najwyższej ZSRR. Zajmował się teoretycznymi zagadnieniami prawa państwowego krajów socjalistycznych. Był autorem: 13 książek (z tego parę poświęcił ustrojowi Polski Ludowej) i około 50 artykułów. W Polsce w 1967 r. PWN wydało jego podręcznik: *Podstawowe instytucje prawa państwowego europejskich krajów socjalistycznych*. Odegrał bardzo aktywną rolę w popularyzacji dorobku prawników polskich, jako życzliwy recenzent ich poglądów na łamach czasopism radzieckich. Promował i tłumaczył prace polskich autorów na język rosyjski, m.in. prof. Jerzego Starościaka, *Elementy nauki administracji* (Moskwa 1956).

Kalendarium

21 grudnia 1968 r. – Uchwała Senatu na wniosek Wydziału Prawa i Administracji

10 maja 1971 r. – Promocja; prof. Adam Łopatka – promotor

Richard Norman Jones

Richard Norman Jones (1913–2001)

Chemik kanadyjski urodzony w Anglii. W latach 1930–1936 studiował w Manchester na Wydziale Chemii; doktoryzował się na podstawie pracy o chemicznej strukturze witaminy „D”. Biochemię studiował na Uniwersytecie Harvarda. Od 1942 r. do 1946 r. był wykładowcą na Uniwersytecie Queen’s w Kingston w Kanadzie, a następnie pracował w National Research Council (NRC) w Ottawie, gdzie od 1957 r. kierował Sekcją Spektrochemii Organicznej. Na tym polu położył ogromne zasługi wyrażone m.in. uznaniem go przez środowisko za jednego z twórców tego działu chemii, który poważnie przyspieszył badania we wszystkich klasycznych działach chemii organicznej, biochemii oraz w różnych dyscyplinach ich pogranicza. Działalność badawczą koncentrował głównie wokół zastosowania spektroskopii do badania struktury skomplikowanych połączeń organicznych. Wiele uwagi poświęcił udoskonaleniu technik spektroskopowych oraz ustaleniu standardów ułatwiających jednolitą interpretację widm. Jego wiedza w dziedzinie spektroskopii znalazła wielkie uznanie. Działał w prestiżowych organizacjach naukowych, takich jak: Międzynarodowa Unia Chemii Czystej i Stosowanej (IUPAC), Międzynarodowa Rada Nauki (ICSU). Był członkiem Królewskiego Towarzystwa Naukowego Kanady. Po przejściu na emeryturę w 1978 r. kontynuował swoją karierę na różnych stanowiskach w NRC, współpracował z Tokyo Institute of Technology (1979–1982) oraz prowadził wykłady w Uniwersytecie Alberta i Uniwersytecie Queen’s (1982–1984). Jego dorobek naukowy liczy ponad 300 publikacji. W 1998 r. w uznaniu zasług naukowych otrzymał Order Kanady.

Kalendarium

10 lutego 1969 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii
5 czerwca 1972 r. – Promocja; prof. Maciej Wiewiórowski – promotor

prof. dr. hab. M. Kozłowski

Borislav Blagojević *(1911–1985)*

Prawnik po studiach na Uniwersytecie w Belgradzie (1929–1933). Po obronie doktoratu w 1934 r. otrzymał stypendium rządowe na trzyletnie studia we Francji i w Austrii. Po powrocie został asystentem na Wydziale Prawa w Suboticy, od 1938 r. jako docent, a następnie profesor nadzwyczajny. W 1940 r. rozpoczął kadencję jako dziekan wydziału – aresztowany przez gestapo i więziony w Banjicy, gdzie przebywał trzy miesiące. Usunięty z uniwersytetu pracował dorywczo, m.in. jako adwokat. Po wojnie został zaangażowany jako profesor nadzwyczajny (od 1951 r. jako zwyczajny) na wydziale prawa w Belgradzie. Był prorektorem (1949–1950), dziekanem (1950–1951) oraz w latach 1956–1963 rektorem. Jego dorobek naukowy, liczący około 650 publikacji, dotyczy wielu dyscyplin – prawa cywilnego, międzynarodowego prawa prywatnego i publicznego, międzynarodowego prawa postępowania cywilnego, prawa spadkowego, a także teorii państwa i prawa. Odegrał istotną rolę w procesie kształtowania się powojennego systemu prawnego Jugosławii. Należał do liderów wielu instytucji naukowych, ale również politycznych i społecznych. Był współzałożycielem Instytutu Prawa Porównawczego w Belgradzie, którym kierował w latach 1956–1978 oraz Jugosłowiańskiego Towarzystwa Prawa Porównawczego. Przewodniczył komisji arbitrażowej przy Federacyjnej Izbie Handlu Zagranicznego (1963–1966). Pełnił funkcję generalnego radcy prawnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych (1963–1971), członka trybunału konstytucyjnego (1971–1973), dyrektora departamentu do spraw nauki i oświaty w Ministerstwie Oświaty Ludowej Republiki Serbii, posła na Sejm. Należał do najbardziej znanych uczonych jugosłowiańskich w międzynarodowym życiu prawniczym – zarówno jako członek prestiżowych organizacji i stowarzyszeń, jak i wykładowca.

Doktor honoris causa Uniwersytetu w Clermont-Ferrand.

Kalendarium

11 lutego 1969 r. – Wniosek Rady Wydziału Prawa

12 czerwca 1970 r. – Uchwała Senatu; prof. Witalis Ludwiczak – promotor

8 maja 1972 r. – Promocja

Uzasadnienie wniosku prof. Witalisa Ludwiczaka

[...] W tym czasie, kiedy był rektorem Uniwersytetu Belgradzkiego, zasłużył się prof. Blagojević wielce sprawie stałej wymiany naukowej między naszym Uniwersytetem a Uniwersytetem w Belgradzie. Gorliwie podjął inicjatywę naszego Uniwersytetu zawarcia umowy o wieloletniej współpracy i o wymianie naukowej pomiędzy obu uczelniami. Wymiana ta dzięki m.in. aktywnej i bardzo przychylniej postawie prof. Blagojevića rozwinęła się szybko i nadal rozwija się bardzo pomyślnie. Można obecnie, po 10-ciu latach trwania tej współpracy, ocenić szerzej rezultaty tych kontaktów. Co roku przebywa w naszej Uczelni na stażu naukowym wielu młodych pracowników nauki, a szereg profesorów i docentów wygłasza w Jugosławii wykłady, odczyty itp.

Wymiana nie ogranicza się jedynie do kontaktów doraźnych nawiązywanych pomiędzy katedrami obu Uczelni. Rozciąga się ona na wymianę artykułów, tłumaczeń i publikacji. [...] Z inicjatywy prof. Blagojevića otrzymaliśmy w prezencie dużo książek z wielu dziedzin nauki jugosłowiańskiej. Zbiór tych książek został przekazany przez Ambasadora jugosłowiańskiego Bibliotece Głównej UAM. Także udział naszych naukowców w sesjach organizowanych przez Jugosławię przy współudziale UNESCO co roku w Dubrowniku zawdzięczamy inicjatywie Uniwersytetu Belgradzkiego. To samo dotyczy udziału naszych kolegów w seminariach Międzynarodowego Ośrodka Uniwersyteckiego w Belgradzie.

Warto podkreślić, że z jego inicjatywy w kierowanym przez niego Instytucie zostały wydane serbskie tłumaczenia polskiego kodeksu cywilnego i polskiego kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. [...]

AUAM, Rektorat, Blagojević Borislav, sygn. 367/7/20, k. 472–473.

Q. E. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS

ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS IURIS CONSULTORUM DECANUS

ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

Borislavum **BLAGOJEVIĆ**

IURIS PRUDENTIAE DOCTOREM

UNIVERSITATIS TAURUNENSIS PROFESSOREM ORDINARIUM IN EADEM UNIVERSITATE PRIMUM PRODECANI DEINDE
DECANI TUM PRORECTORIS POSTREMO RECTORIS DIGNITATE OLIM ORNATUM PERMULTARUM
SOCIETATUM SCIENTIARUM SOCIUM ORDINARIUM

QUI IN CIVITATIBUS POPULARIBUS APUD IURIS PERITISSIMOS PRINCIPEM OBTINET LOCUM
QUI ASSIDUA STUDIORUM AGITATIONE ET IMPIGRO IN INTERNATIONALIBUS SOCIETATIBUS LABORE SUSCEPTO DE IURIS PRUDENTIAE STUDIIS
PROMOVENDIS PRAECIPUE DE IURE COMPARATIVO ET DE IURIS PARTIBUS OSTENDENDIS QUAS CIVITATES POPULARES SOCIALISMI IN ORBIS
TERRARUM RATIONE AGUNT OPTIME EST MERITUS

QUI AD IURIS STUDIA ORDINANDA ET EDUCANDI RATIONEM IN JUGOSLAVIA INSTITUENDAM MIRUM QUANTUM ATTULIT
QUI MULTA NOVA LITTERARUM INSTITUTA CONSTITUIT VETERIBUS AUTEM SUMMAM ATTRIBUIT AUCTORITATEM
QUI CUM LITTERARUM CONIUNCTIONI INTER UNIVERSITATIS TAURUNENSIS ET MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS VIROS DOCTOS COMPARANDAE
MAXIME STUDERET OPTIMUM SESE POLONORUM AMICUM PRAESTITIT NEC NON POLONORUM IURIS SCIENTIAE ADMIRATIONEM APUD
JUGOSLAVIAE VIROS DOCTISSIMOS EXCITAVIT ATQUE CONFIRMAVIT

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS STUDIORUM
SIGILLO SANCIENTAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE VIII MENSIS MAII ANNO MCMXXII

LESŁAŃ LUCZAK
R. E. RECTOR MAGNIFICUS

SIGNEUS RADWAŃSKI
R. E. DECANUS

VITALIS LUDWICZAK
PROMOTOR

Szczepan Szczeniowski

Szczepan Szczeniowski (1898–1979)

Fizyk. W 1916 r. rozpoczął studia matematyki i fizyki na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, przerwane dwuletnią służbą wojskową. Zatrudniony w charakterze asystenta w Zakładzie Fizyki Doświadczalnej UW u prof. Stefana Pieńkowskiego, doktoryzował się w 1926 roku. Jako adiunkt uzyskał stypendium fundacji Rockefellera realizowane w laboratorium Arthura H. Comptona w Chicago (1929 r.). Habilitował się z zakresu fizyki teoretycznej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UW u prof. Czesława Biało-brzeskiego w 1930 r. Na uniwersytecie we Lwowie był zastępcą profesora, a od 1933 roku na stanowisku profesora nadzwyczajnego. W 1937 roku, jako profesor zwyczajny, objął Katedrę Fizyki Teoretycznej na Uniwersytecie w Wilnie. Był też redaktorem naczelnym czasopisma „Acta Physica Polonica”. W trakcie II wojny światowej pracował dorywczo, m.in. w firmach budowlanych i handlowych; uczestniczył w tajnym nauczaniu na poziomie licealnym i uniwersyteckim. W 1945 roku objął Katedrę Fizyki Doświadczalnej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym w Poznaniu. Był też kuratorem, a od 1952 r. kierownikiem Katedry Fizyki Teoretycznej, którą kierował do roku 1963. Wraz z przybyłym na Uniwersytet Poznański prof. Stanisławem Loria, rozwinął badania z dziedziny ferromagnetyzmu. Od 1954 roku był kierownikiem utworzonego Zakładu Ferromagnetyków, jako filii Instytutu Fizyki PAN. W latach 1952–1956 pełnił funkcję prorektora ds. nauki UP, był posłem na Sejm (1952–1956) i radnym miasta Poznania (1954–1957). W roku 1963 wrócił do rodzinnej Warszawy na stanowisko kierownika Katedry Fizyki Politechniki Warszawskiej oraz dyrektora pierwszego w dziejach tej uczelni Instytutu Fizyki (1965). Prowadził badania w wielu dziedzinach fizyki, m.in. w zakresie fluorescencji roztworów organicznych, promie-

niowania kosmicznego, dyfrakcji elektronów i ferromagnetyzmu. Autor m.in. sześciotomowego podręcznika obejmującego całokształt zagadnień z fizyki, pt.: *Fizyka doświadczalna* (1972–1976). Organizator i referent na licznych konferencjach i sympozjach krajowych oraz kongresach międzynarodowych. Był członkiem m.in.: Akademii Nauk Technicznych, PTPN, PAU, PAN. Odznaczony Krzyżem Oficerskim „Polonia Restituta” (1951), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1969) oraz odznaczeniami resortowymi i regionalnymi.

Kalendarium

27 listopada 1970 r. – Wniosek Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii

7 grudnia 1970 r. – Uchwała Senatu; prof. Halina Ryffert – promotor

26 listopada 1971 r. – Promocja

Laudacja prof. Haliny Ryffert

[...] Na polu organizacyjnym podjął się Profesor zadania odbudowy od podstaw zniszczonych całkowicie przedwojennych Zakładów Fizyki na Uniwersytecie Poznańskim oraz zapewnienia im dalszego rozwoju. [...] Katedra Fizyki Doświadczalnej dysponowała bardzo szczupłą kadrą pomocniczych pracowników naukowych. W ogromnie trudnych warunkach profesor Szczeniowski ponosił osobiście odpowiedzialność i wysiłek związany z odbudową zniszczeń wojennych, z walką o zdobycie lokali w zrujnowanym gmachu Collegium Chemicum, z uruchomieniem procesu dydaktycznego i prowadzeniem przez kilka lat osobiście nieomal wszystkich wykładów i wszystkich egzaminów. Zasadniczego uporządkowania wymagały zbiory przyrządów, aparatury, książek i czasopism pozostałych częściowo po dwóch zakładach fizyki poprzednio istniejących na terenie Collegium. Ocalałe zbiory biblioteczne i aparatura przedstawiały w ówczesnej sytuacji stosunkowo dużą wartość, co umożliwiło prowadzenie nieomal od początku wykładów z fizyki doświadczalnej oraz zorganizowanie w krótkim czasie I, a następnie II Pracowni Fizycznej. [...]

Ogromną zasługą profesora Szczeniowskiego pozostaje jednak to, że w tak stosunkowo krótkim czasie zdołał z niewielką grupą pracowników stworzyć silny i trwały fundament dla rozwoju Katedry Fizyki Doświadczalnej, która z biegiem lat rozrosła się i stanowi obecnie bardzo poważny ośrodek krajowy, szkolący kadry fizyków i posiadający wysoką rangę placówki naukowo-badawczej.

Nadto prof. Szczeniowski stworzył od podstaw drugą placówkę w postaci Katedry Fizyki Teoretycznej, której rozwój został w czasie wojny całkowicie przerwany, tak że nie można było nawiązać do żadnych wcześniejszych tradycji. Problematyka naukowo-badawcza tej nowo zorganizowanej Katedry wykrystalizowała się dopiero w roku 1952, kiedy zostały zabezpieczone podstawowe warunki dla jej rozwoju.

[...] Fizyka zjawisk magnetycznych należała w tym okresie, obok teorii jądra, do najintensywniej rozwijanych działów fizyki światowej. Stąd aktualność i atrakcyjność problematyki Katedry nastawionej przez prof. Szczeniowskiego na prowadzenie badań nad magnetyzmem, równocześnie jednak konieczność dużego nakładu pracy i wysiłku, zwłaszcza w tym początkowym okresie, gdyż trwające już kilkadziesiąt lat usiłowania zbudowania ścisłej teorii ferromagnetyzmu rozbudowały literaturę przedmiotu do kilku tysięcy pozycji. Ponadto niebezpieczeństwo dla każdej placówki podejmującej nową tematykę stanowi silna konkurencja ośrodków zagranicznych, która stwarza możliwość utraty priorytetu zaawansowanych już badań, przez wcześniejsze uzyskanie oczekiwanych wyników w pracach badawczych. Pomimo tych wielkich trudności Katedra Fizyki Teoretycznej w ciągu kilkunastu lat mogła się poszczycić takimi osiągnięciami, jak:

- a) rewizja podstaw statystyki magnonów,
 - b) istotny wkład do teorii rezonansowego wzbudzenia fal spinowych,
 - c) teoretyczne odkrycie zjawiska nadstrukturalnej anizotropii dyspersji fal spinowych,
- a ponadto:
- d) szereg wyników, uzyskanych w zakresie zarówno półklasycznej, jak i kwantowej teorii fal spinowych, teorii anizotropii magnetycznej, teorii cieczy dipolowych, klasyfikacji nadstruktur antyferromagnetycznych i niektórych zagadnień teorii ferromagnetyzmu.

Dzięki inicjatywie profesora Szczeniowskiego w zakresie takiego ukierunkowania prac naukowych Katedry powstała w Poznaniu pierwsza w Polsce i przez długi czas najsilniejsza w kraju placówka badań nad magnetyzmem. Większość wyników została opublikowana w językach obcych w czasopiśmie krajowych i zagranicznych. Łącznie pracownicy Katedry kierowanej przez prof. Szczeniowskiego w czasie kilkunastu lat ogłosili drukiem ponad 40 prac naukowych, kilka podręczników i szereg opracowań popularnonaukowych.

[...] Można więc z całą odpowiedzialnością stwierdzić, że prof. Szczeniowski założył, wytyczył i pozostawił w naszej Uczelni Szkołę Fizyków Teoretyków, posiadających wyraźny profil naukowy w zakresie badań nad magnetyzmem oraz w pełni przygotowanych do dalszego samodzielnego rozwoju. Piękne więc osiągnięcia całego zespołu fizyków teoretyków środowiska poznańskiego aż po dzień dzisiejszy są trwałym dziełem profesora Szczeniowskiego oraz wykształconej przez niego kadry naukowej.

Na szczególne uznanie zasługuje również to, że profesor Szczeniowski z chwilą przeniesienia do Warszawy nie stracił kontaktu z ośrodkiem fizyki naszego Uniwersytetu. Do roku 1968 prowadził u nas nadal wykłady monograficzne jako zajęcia zlecone. Żywo go do dziś interesują sprawy poznańskiej fizyki, służy nam zawsze radą i pomocą.

[...] skromność i bezpośredniość Profesora Szczeniowskiego ujmowała nas zawsze bardzo głęboko. Ceniliśmy i podziwialiśmy stale nie tylko ogrom wiedzy i niespotykaną erudycję Profesora, ale co najmniej w równej mierze tę atmosferę wielkiej dobroci, wyrozumiałości i życzliwości dla nas wszystkich, jaką potrafił w swym środowisku wytworzyć.

Wypowiedź dziekana Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii prof. dr Haliny Ryffert na uroczystości nadania doktoratu honoris causa profesorowi drowi hab. Szczepanowi Szczeniowskiemu w dniu 26 XI 1971 [w:] Kronika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu za lata akademickie 1969/70–1970/71 za rektoratu prof. dra Czesława Łuczaka, Poznań 1975, s. 66–71.

Q. E. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS
ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS MATHEMATICAE PHYSICORUM CHYMIAEQUE DECANUS
ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

STEPHANUM SZCZENIOWSKI

PHYSICORUM DOCTOREM

UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS PHYSICORUM EXPERIMENTIS ARTEQUE EXCULTORUM
PROFESSOREM ORDINARIUM EMERITUM ET QUONDAM PRORECTOREM ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE
SOCIUM ADSRIPTICUM ACADEMIAE SCIENTIARUM POLONAE CRACOVENSIS SIMILITER ATQUE PRISTINAE
SOCIETATIS SCIENTIARUM VARSOVIENSIS SOCIUM ORDINARIUM
CLIPEO DECENNII REIPUBLICAE POLONORUM CRUCE POLONIAE RESTITUTAE PRIMUM SECUNDAE DEINDE PRIMAE
POST PRIMAE CLASSIS CUM SIDERE BENE MERITI MAGISTRI CORONA HONORIFICENTISSIME DECORATUM

QUI PHYSICORUM STUDIA EXPERIENTIA ATQUE RATIONE CUM COLERET IN PRIMIS AUTEM ELECTRORUM IN CRISTALLIS BISMUTHI INFLEXIONEM
SAGACISSIME CUM INVESTIGARET ET FERROMAGNETISMI PRAECIPUE IN TENUIBUS METALLORUM FERROMAGNETUM CORIIS DOCTRINAE ASSIDUE
OPERAM CUM DARET HANC DISCIPLINAM ACCURATISSIME EXPLORAVIT NEC NON EXCELLENTISSIME PROMOVIT
QUI PLURIMIS DISSERTATIONIBUS PUBLICI IURIS FACTIS EXIMIAM DOCTRINAM SUAM PROBAVIT ET SUMMAM APUD VIROS DOCTOS LAudem
EST ASSECTUS
QUI DE PHYSICORUM STUDIIS IN ACADEMIA POSNANIENSI TEMPORE BELLI PLANE NEGLECTIS A FUNDAMENTO PAENE RESTITUENDIS OPTIME
EST MERITUS
QUI SCHOLIS HABENDIS PER MULTOS ANNOS CURAM DILIGENTIAMQUE CUM ADHIBERET AMPLAM PHYSICORUM PERITISSIMORUM EDUCAVIT
PROPAGINEM

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN HUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS STUDIORUM
SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE XXVI MENSIS NOVEMBRIS ANNO MCMLXXI

MATTHIAS WIEWIÓROWSKI
H. T. PRORECTOR

HALINA RYFFERT
H. T. DECANUS ET PROMOTOR

Archiw. UAM. 100.00. 0101.11

Al Rendring

Mikołaj Rudnicki *(1881–1978)*

Językoznawca, urodzony na Podlasiu w patriotycznej rodzinie powstańca z 1863 r. Studiował polonistykę, slawistykę, filologię romańską i niemiecką na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1903–1911. Habilitował się w 1912 r. na podstawie rozprawy *Studia psychofonetyczne*. Wybór obszarów badawczych wiązał się z pobytem studyjnym nad Jeziorem Łebskim, gdzie zajmował się gwarą kaszubską (Kluk i okolica). Trwałym tego śladem są *Przyczynki do gramatyki i słownika narzecza słowińskiego* (1913). Dalsze studia dotyczyły językoznawstwa ogólnego, porównawczego indoeuropejskiego, semickiego, języków klasycznych, germańskich, romańskich, słowiańskich oraz polskiego. Ich elementem były liczne podróże do państw skandynawskich, Austro-Węgier, Niemiec, Francji, Włoch. Do 1919 roku uczył języka polskiego w Seminarium Nauczycielskim Męskim w Krakowie. Angażował się również w pracę PAU, gdzie był sekretarzem Komisji Językowej. W 1919 r. znalazł się wśród współzałożycieli Uniwersytetu w Poznaniu jako profesor nadzwyczajny. Kierował Katedrą Języka Indoeuropejskiego, od 1921 roku jako profesor zwyczajny. Bardzo aktywny, pracowity i płodny pisarsko (m.in. dzieł literackich jako M.S. Rozwar i E. Meser) włączył się w wir życia społeczno-politycznego Odrodzonej Polski. W ramach Uniwersytetu utworzył Instytut Zachodnio-Słowiański o wyraźnie antyniemieckim nastawieniu. Skupiał on przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych zajmujących się praojczyzną Słowian. Przeszłość lechicka dominowała w powstałym w 1921 r. czasopiśmie „Slavia Occidentalis” – organie Instytutu (w okresie międzywojennym ukazało się 18 tomów – dotąd ponad 70). Badania te były rozwijane głównie z punktu widzenia pierwotnego zasiedlenia Lechitów nad dolną Wisłą, Odrą i Łabą. Był jednym z głównych szermierzy teorii o nadwiślańskiej i nadodrzańskiej praojczyźnie Słowian. Uznawany przez Niemców, w tym zwłaszcza hitlerowców za wroga, w 1939 r. pod zmienionym nazwiskiem zbiegł w rodzinne

strony; uczestniczył w Powstaniu Warszawskim jako sanitariusz; prowadził zajęcia na Tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich. Wojna zrujnowała jego warsztat naukowy. W 1945 r. powrócił do Poznania, gdzie kontynuował poprzednią działalność akademicką, m.in. jako Dziekan Wydziału Humanistycznego w latach 1948–1950. Wznowił wydawanie „Slavia Occidentalis”, a także uruchomił nowe czasopismo „Lingua Posnaniensis”. Syntezę badań lechickich zawiera dwutomowa praca *Prasłowiańszczyzna, Lechia, Polska* (Poznań 1959, 1961). Wiele energii i czasu zaangażował w prace Komisji Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych przy Urzędzie Rady Ministrów, gdzie był zastępcą przewodniczącego przez cały okres jej działalności. W grupie poznańskiej przygotowywał projekty polskich nazw miejscowości na Ziemiach Zachodnich. Od 1945 r. członek korespondent PAU, należał do wieloletnich, bardzo aktywnych uczonych w PTPN, był Honorowym Członkiem Instytutu Zachodniego. Odznaczony Sztandarem Pracy I Klasy i innymi wysokimi odznaczeniami państwowymi i regionalnymi. Jego imię nosi jedna z ulic w Poznaniu.

Kalendarium

13 grudnia 1971 r. – Uchwała Senatu na wniosek Wydziału Filologicznego

28 czerwca 1972 r. – Promocja; prof. Ludwik Zabrocki – promotor¹⁷

Przemówienie prof. Mikołaja Rudnickiego

Magnificencjo, Panie Rektorze!

Świetne kolegium rektorskie, Wysoki Senacie, a przede wszystkim koledzy-Przyjaciele i współpracownicy Wydziału Filologicznego! Dziękuję wszystkim za ten wysoki zaszczyt, który mnie stawia w rzędzie takich mężów, jak Paderewski, J.M. Rozwadowski, Foch, Dmowski i inni. Dziękuję panu Ministrowi naszego resortu, że zatwierdził tę uchwałę. Mniemam, że nie chodzi tu o moją osobę fizyczną, ale o myśl, którą reprezentowałem swoją

¹⁷ Kopia dyplomu doktora hc wraz z tłumaczeniem zob.: Aneks IV, s. 184 i nast.

pracą, nie licząc się ani z anachronizmem (jak się wydawało), ani z samotnością, ani z oporami wśród fachowców. Ufałem jej słuszności i dziejowej sprawiedliwości.

[...] nabrałem pewności, że Republika Weimarska grozi Polsce aneksyjną wojną. Chciałem temu zapobiec, wykazując, że plemiona germańskie nie zajmowały dorzecza Wisły i Odry na stałe. Prowadziłem tedy wytrwałą polemikę z odnośną literaturą niemiecką, łudząc się, że w ten sposób uda się położyć tamę wojnie.

[...] Zastanawiałem się nad następstwami wojny; były dwie możliwości, że:

1. Republika Weimarska wojnę wygra,
2. Zachodzi też możliwość, że ją przegra.

W pierwszym wypadku należy odczekać, co Niemcy zechcą z nami zrobić i stosowną do tego obrać taktykę. Jest to zatem sprawa późniejsza. W drugim wypadku, tj. jeżeli Niemcy przegrają, należy mieć gotowy plan, czego się od nich domagać. Po obliczeniu wszystkich „za” i „przeciw” doszedłem do wniosku, że wszystkie ziemie staropolskie, zabrane Polsce przez Niemców w różnych czasach i różnymi sposobami, winny wrócić do Polski Ludowej, do swej Macierzy, a więc bez aneksji. Był to program umiarkowany, ale zarazem i maksymalny. Począłem tedy opracowywać dokładniej nazewnictwo tych ziem, miejscowe i fizjograficzne, bo ono poza aktami historycznymi najlepiej dowodziło nawet ich aktualnej przynależności do Polski.

Plan był gotów, ale ani ja, ani rząd polski ówczesny, ani nawet Anglia i Ameryka, ani Francja nie były w stanie go zrealizować. Otóż zasługą jest tamtoczesnego rewolucyjnego rządu polskiego, a więc w zasadzie Polskiej Partii Robotniczej = PZPR, że pozyskały zaufanie Związku Radzieckiego, a w szczególności Józefa Stalina, który miał w ręku całą potęgę tegoż Związku. On to stwierdził, że graniczna linia brytyjska zachodnia Polski proponowana przez Anglię jest połamana i czerwonym ołówkiem nakreślił linię prostą wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej. Linia ta była zgodna z linią, którą rząd Mikołajczyka miał uzasadnioną memoriałem „Pana Wojciecha”, tj. moim, przesłanym z okupowanej Warszawy, za pośrednictwem Bożeny Stelmachowskiej. Należy podkreślić, że Ludzie Radzieccy, Rosjanie – lojalnie, jak dobrzy przyjaciele, dotrzywali tej linii, dopóki nie uległa pełnej ratyfikacji w 1972 r. [...]

Rektorat UAM, Doktoraty honoris causa.

Angus McIntosh

Angus McIntosh (1914–2005)

Językoznawca ze Szkocji, inicjator założenia School of Epistemics (obecnie – Informatics) i School of Scottish Studies, od 1948 r. profesor Uniwersytetu w Edynburgu. Podczas wojny służył w wywiadzie wojskowym. Kontakt z siedzibą brytyjskich kryptologów w Bletchley stworzył możliwość współudziału w deszyfracji kodu Enigmy. Zrodzona wówczas idea wykorzystania komputerów jako narzędzia do analizy językowej stała się jego wielką pasją. Na Uniwersytecie w Edynburgu stworzył jedną z najsilniejszych na świecie katedrę języka angielskiego, rozwijał empiryczne podstawy badawcze nad historią języka angielskiego. W pionierskich badaniach nad historią języka szkockiego (*Introduction to a Survey of Scottish Dialects*, 1952) zastosował nowatorską metodę, polegającą m. in. na uwzględnieniu teorii mnogości. Prowadził badania nad językiem średnioangielskim używanym od XI do XV w. Takie prace jak *The linguistic sciences and language teaching* (1964, 1965) czy *Patterns of language: papers in general, descriptive and applied linguistics* (1966) uznano za przełomowe w zakresie językoznawstwa stosowanego. Sławę zdobył jako lider czterotomowego *A linguistic atlas of late mediaeval English* (1986). Dzieło było podsumowaniem badań prowadzonych wraz z zespołem przez ponad 30 lat. Skalę przedsięwzięcia pokazuje tom pierwszy (dużego formatu), liczący ponad 650 stron, zawierający jedynie wprowadzenie, wykaz źródeł oraz mapy. W swoje szeregi przyjęły go akademie nauk Finlandii i Wielkiej Brytanii. Doktor honorowy uniwersytetów w: Durham, Glasgow i Edynburgu.

Kalendarium

7 lutego 1972 r. – Uchwała Senatu na wniosek Wydziału Filologicznego

13 listopada 1972 r. – Promocja; prof. Jacek Fisiak – promotor

Michail Pawłowicz Aleksiejew

Michaił Pawłowicz Aleksiejew (1896–1981)

Historyk literatury powszechnej, slawista. Studia filologiczne ze specjalizacją sławistyczno-rusycystyczną ukończył w 1918 roku na Wydziale Historyczno-Filologicznym Uniwersytetu Kijowskiego, gdzie rozpoczął pracę jako wykładowca. Tam też debiutował jako autor rozprawy o Iwanie Turgieniewie i muzyce. W latach 1920–1924 odbył staż na Uniwersytecie w Odessie, a następnie pracował jako bibliograf w tamtejszej bibliotece publicznej. W latach 1927–1933 wykładał literaturę powszechną w Uniwersytecie w Irkucku, a następnie do 1960 roku w Leningradzie. Na tamtejszym Uniwersytecie został kierownikiem katedry anglistyki. Habilitował się w 1937 roku na podstawie pracy *Oczerki iz istorii anglo-russkich litieraturnych odnoszenij XI–XVII wiekow*. Współpracował z Instytutem Literatury Rosyjskiej (Puszkinskij Dom) Akademii Nauk ZSRR, gdzie w latach 1950–1963 był wicedyrektorem. W 1956 roku z jego inicjatywy i pod jego kierownictwem utworzono w tymże instytucie Zakład Wzajemnych Związków Literatury Rosyjskiej z Literaturami Innych Krajów. Był autorem ponad 400 prac naukowych. Zajmował się teorią przekładu literackiego. Ogłosił wiele fundamentalnych dzieł z zakresu różnych literatur oraz dzieł komparatystycznych: ukształtował podstawy dla rosyjskiej anglistyki i amerykanistyki; rozwinął nowe perspektywy badawcze przed rosyjską romanistyką, germanistyką, zwłaszcza slawistyką. Przyczynił się również do rozwoju rosyjskiej komparatystyki literackiej, ujmowanej teoretycznie i praktycznie. Uwidoczniło się to szczególnie w badaniach nad związkami literatury rosyjskiej z literaturą powszechną i nad rolą literatury słowiańskiej w dziejach światowej kultury. Stworzył własną komparatystyczną szkołę badawczą. Literatura polska, obok rosyjskiej, zajmowała w jego badaniach uprzywilejowane miejsce. Skupił się głównie na twórczości Adama Mickiewicza w powiązaniu z literaturą rosyjską i zachodnioeuropejską.

Brał czynny udział w przygotowaniach i obchodach Roku Mickiewiczowskiego w ZSRR (1955–1956). W kwietniu 1956 roku uczestniczył w Międzynarodowej Mickiewiczowskiej Sesji Naukowej PAN w Warszawie, podczas której wygłosił referat *Mickiewicz a poezja rosyjska XIX wieku*. Pod jego redakcją opracowano bibliografię mickiewiczianów rosyjskich: *Adam Mickiewicz w russkoj pieczati 1825–1955. Bibliograficzeskije matieriały* (Moskwa–Leningrad 1957). Był członkiem Akademii Nauk ZSRR i wielu naukowych towarzystw zagranicznych, m.in.: British Academy, Modern Language Association of America.

Doktor honoris causa uniwersytetów w Rostocku (1959), w Oxfordzie (1963), Bordeaux i Sorbony (1964), w Budapeszcie (1967).

Kalendarium

19 kwietnia 1973 r. – Wniosek Rady Wydziału Filologicznego

7 maja 1973 r. – Uchwała Senatu UAM; prof. Zbigniew Barański – promotor

28 sierpnia 1973 r. – Promocja

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REI PUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS

ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOLOGAE DECANUS
ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

Michaëlem Pauli ALEKSIEJEW

LITTERARUM DOCTOREM

UNIVERSITATIS STUDIORUM OXONIENSIS PARISIACAE BURDIGALENSIS RHODOPOLIENSIS BUDAPESTINENSIS
DOCTOREM HONORIS CAUSA MOESIACAE ACADEMIAE SCIENTIARUM ET ARTIUM SOCIUM EXTERNUM PRIMUM
IN UNIVERSITATE STUDIORUM IRKUCKIENSI UNIVERSARUM LITTERARUM PROFESSOREM DEINDE IN UNIVERSI-
TATE STUDIORUM LENINOPOLITANA BRITANNICARUM LITTERARUM CATHEDRAE MODERATOREM ILLUSTRIS-
SIMUM DOMUS PUSZKINI NOMINE NUNCUPATAE IN RUSSICA ACADEMIA SCIENTIARUM PRO DIRECTORE VICE OLIM
NUNC AUTEM DIRECTORIS MUNERE FUNGENTEM ACADEMIAE SCIENTIARUM IN FOEDERATIONE RERUM PUBLI-
CARUM SOVIETICAE RUSSIAE SOCIUM ORDINARIUM

QUI LITTERARUM ET MUSICOLOGIAE STUDIO PENITUS SE DEDIT
QUI UTRIUSQUE DISCIPLINAE CONEXIONEM SUBTILITER INVESTIGAVIT
QUI COMPARATIVA QUAE DICUNTUR LITTERARUM STUDIA IN LATISSIMIS HUIUSCE DOCTRINAE REGIONIBUS CUM SUSCIPERET SAGACISSIMI
INVESTIGATORIS NOMEN SIBI PARAVIT
QUI INNUMERABILIBUS DISSERTATIONIBUS PUBLICI IURIS FACTIS MAXIMAM ADEPTUS EST LAUDEM
QUI DE EXIMIA MICKIEWICZIANAE POESIS IN RUSSORUM LITTERIS AUCTORITATE DEMONSTRANDA OPTIME EST MERITUS

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS STUDIORUM
SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

IOANNES CHODERA
H. T. DECANUS

BENNO MIKIEWICZ
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

SIGRNEUS BARANSKI
PROMOTOR

R. Olesch.

Reinhold Olesch (1910–1990)

Językoznawca, slawista. W 1930 roku rozpoczął studia z zakresu filologii słowiańskiej i języków klasycznych na uniwersytecie w Wiedniu, gdzie uczęszczał na wykłady i seminaria m.in. wybitnego językoznawcy Mikołaja Trubieckiego. Z Wiednia przeniósł się do Pragi, a następnie w 1932 roku do Berlina. Zetknął się tam z Maxem Vasmerem, który stał się jego patronem naukowym. Na uniwersytecie w Berlinie uzyskał tytuł naukowy doktora, przedstawiając dysertację poświęconą mowie śląskiej, którą Olesch uważał za swój ojczysty język (urodził się w Załężu, które jest dziś dzielnicą Katowic, a dzieciństwo spędził pod Strzelcami Opolskimi). W latach 1935–1939 jako lektor na uniwersytecie w Greifswaldzie pracował nad dialektami śląskimi, co nie znajdowało uznania władz. Władze hitlerowskie uznały te prace za szkodliwe, część z nich zniszczono. Podczas II wojny światowej służył w szeregach armii niemieckiej – najpierw jako szeregowiec, a potem podoficer. Brał udział w wojnie z Francją i ze Związkiem Radzieckim. W 1945 roku powrócił do pracy w Greifswaldzie, gdzie w 1947 roku otrzymał tytuł profesora. W latach 1949–1953 wykładał slawistykę w Lipsku. W 1953 przeniósł się na uniwersytet w Kolonii, gdzie – do przejścia na emeryturę w 1975 roku – kierował Instytutem Slawistyki. W bogatym dorobku naukowym profesora poczesne miejsce zajmują badania nad gwarą śląską. Wiele uwagi poświęcił także zabytkom języków i słowiańskich dzieł literackich. Badał zabytki dialektów Słowian drzewiańsko-połabskich. Ogłosił wiele cennych artykułów dotyczących historii, kultury i języka Drzewian. Owocem wieloletnich badań uczonego nad tym tematem jest czterotomowy słownik etymologiczny: *Thesaurus linguae dravaenopolabicae* (1983–1987). Zajmował się ponadto zabytkami języków łużyckich, serbochorwackich i zachodniomace-

dońskich. Dużo uwagi przykładał do działalności wydawniczej. W jego dorobku znalazły się m.in. reedycje Biblii Leopoldy – najstarszej polskiej Biblii z 1561 roku oraz starodruków kaszubskich, a także opracowania ruskich bajek. Jego staraniem ukazało się w 1973 r. fototypiczne wydanie łacińsko-polskiego słownika Jana Mączyńskiego z 1564 roku. Założył serię *Slavistische Forschungen*, w której wydano się ponad 60 monografii, studiów i źródeł slawistycznych. Przez wiele lat był współredaktorem serii: *Mitteldeutsche Forschungen*, *Slavistische Studienbücher* oraz *Biblia Slavica*, a także czasopism: „Zeitschrift für slavische Philologie”, „Die Welt der Slaven”, „Bausteine zur Geschichte der Literatur bei den Slaven”. Niezmiennie interesowały go osiągnięcia polskiej slawistyki, do rozwoju której znacznie się przyczynił. Stanisław Urbańczyk, wspominając Olescha, napisał: „Urodził się na pograniczu dwóch kultur: polskiej i niemieckiej, całe życie był obywatelem niemieckim. Wrogość dwóch narodów była mu obca i bolała go”. Członek m.in. Akademii Nauk w Polsce, Jugosławii i we Włoszech, Międzynarodowego Komitetu Slawistów.

Doktor honoris causa: Uniwersytetu w Sofii (1988), Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu (1990).

Kalendarium

19 kwietnia 1973 r. – Wniosek Rady Wydziału Filologicznego

7 maja 1973 r. – Uchwała Senatu UAM; prof. Władysław Kuraszkiewicz – promotor

28 sierpnia 1973 r. – Promocja

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REI PUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS
ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOLOGAE DECANUS
ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

REINHOLDUM OLESCH

SLAVICAE PHILOLOGIAE DOCTOREM

IN UNIVERSITATE STUDIORUM GRYPHISWALDIENSI LIPSIENSI KILONIENSIQUE OLIM PROFESSOREM
SLAVICI INSTITUTI KILONIENSIS ILLUSTRISSIMUM DIRECTOREM

QUI DE POLONORUM LINGUAE IN SILESIA IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENTRIONALIS USITATAE DE CASSUBORUM DIALECTUS
DE LUSATIAE LINGUARUM DE RUSSORUM SERMONIS PRAECIPUE AUTEM DE POLABICAE LINGUAE STUDIIS PROMOVENDIS OPTIME EST MERITUS
QUI CUM OMNES POLABICAE LINGUAE RELIQUIAS AD CRITICAM RATIONEM PERPENSAS NEC NON PECULIAREM DISSERTATIONUM AD POLABICAM
LINGUAM SPECTANTIUM INDICEM EDERET EXIMIAM DOCTRINAM SUAM OSTENDIT ET SUMMAM ASSECUTUS EST LAUDEM
QUI PERMULTIS COMMENTATIONIBUS PUBLICI IURIS FACTIS PRAETEREA THESAURI LINGUAE POLABICAE EDITIONEM MATURANDO EGREGIAM
ET VERO MERITAM SLAVISTARUM EXCITAVIT ADMIRATIONEM

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS STUDIORUM
SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE XXVII MENSIS AUGUSTI ANNO MCMLXXIII

Jo. Chodera
IOANNES CHODERA
H. T. DECANUS

Benno Miskiewicz
BENNO MIKIEWICZ
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

Ladislaus Kuraskiewicz
LADISLAUS KURASKIEWICZ
PROMOTOR

Druck. UAM 48636 10/17/19

Valentin Kiparsky

Valentin Kiparsky (1904–1983)

Językoznawca, slawista. Studiował slawistykę na Uniwersytecie w Helsinkach. Był uczniem prof. Jooseppiego Mikkoli. Interesował się też romanistyką, germanistyką, sanskrytem, greką i łaciną. Studia lingwistyczne kontynuował w Pradze i Berlinie (1933–1935). Ponadto w kilku uniwersytetach bałtyckich rozszerzył swe studia na bałtologię i ugrofinistykę. Doktorat uzyskał w 1937 r. na podstawie pracy o zapożyczeniach germańskich w języku prasłowiańskim. W 1938 r. został mianowany docentem filologii bałtyckiej i słowiańskiej na Uniwersytecie w Helsinkach. Podczas wojny z ZSRR był oficerem fińskiej armii (służył do 1942 r.). W 1946 roku został profesorem języka rosyjskiego i slawistyki na Uniwersytecie w Helsinkach, a dwa lata później dyrektorem Instytutu do Badań Związku Radzieckiego. Prowadził wykłady slawistyczne i rusycystyczne w różnych uniwersytetach europejskich i amerykańskich. Był okresowo profesorem w Birmingham w Anglii (1952–1955), w Bloomington w Stanie Indiana (1952), w Minnesota (1961–1962). W 1958 roku wykładał w Berlinie Zachodnim jako następca prof. Maxa Vasmera. Jego trwałym dorobkiem są publikacje o kontaktach językowych fińsko-rosyjskich i słowiańsko-germańskich, o gramatyce historycznej języka rosyjskiego oraz problemach językoznawstwa ugrofińskiego, bałtyckiego i słowiańskiego. Szerokie uznanie w slawistyce światowej zyskał pierwszą książką *Die gemein-slaviscen Lehnwörter aus dem Germanischen* (1934). Zgromadził w niej ogromny materiał słownikowy, który rozpatrywany etymologicznie dowodził kontaktów germańsko-prasłowiańskich. Szczególnie interesował się historią akcentu rosyjskiego. W 1962 roku wydał monografię o jego rozwoju *Der Wortakzent der russischen Schriftsprache*, która stała się podstawą dalszych badań tego zagadnienia. Ukoronowaniem studiów nad gramatyką języka rosyjskiego było trytomowe dzieło *Russische historische Grammatik*, wydane w Heidelber-

gu (1963–1975). Stworzył też kilka prac naukowych o charakterze historycznoliterackim. Wiele uwagi poświęcił sposobowi przedstawiania ludzi obcych narodowości w literaturze rosyjskiej, w szczególności Finów i Skandynawów. Był członkiem m.in.: Fińskiej Akademii Nauk, Akademii Nauk w Moguncji, przewodniczącym Societas Scientiarum Fennica.

Kalendarium

19 kwietnia 1973 r. – Wniosek Rady Wydziału Filologicznego

7 maja 1973 r. – Uchwała Senatu UAM; prof. Władysław Kuraszkiewicz – promotor

28 sierpnia 1973 r. – Promocja

Uroczystość promocji. Na pierwszym planie od lewej profesorowie: Michaił P. Aleksiejew, Valentin Kiparsky, Reinhold Olesch

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REIPUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS

ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOLOGAE DECANUS
ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

Valentinum KIPARSKY

SLAVICAE PHILOLOGIAE DOCTOREM

IN UNIVERSITATE STUDIORUM HELSINCHIENSI SLAVICARUM LINGUARUM PROFESSOREM ORDINARIUM
FINNICAE ACADEMIAE SCIENTIARUM SOCIUM ORDINARIUM MOGONTINAE ACADEMIAE SCIENTIARUM SOCIUM
CORRESPONDENTEM INSIGNI FINNICI LEONIS HONORIFICENTISSIME DECORATUM

QUI SLAVICAE PHILOLOGIAE SCIENTIAM IN MULTIS UNIVERSITATIBUS STUDIORUM IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAЕ SEPTENTRIONALIS IN
BRITANNIA MAIORE IN SEPTENTRIONALIBUS BEROLINO SUMMA CUM GLORIA PROPAGAVIT
QUI CUM PERMULTAS DISSERTATIONES AD GERMANICAS IN VETUSTISSIMA SLAVORUM LINGUA MUTATIONES NEC NON AD RATIONES QUAE
INTER RUSSORUM ET FINNORUM LINGUAM INTERCEDERENT PERTINENTES PUBLICI IURIS FACERET MAXIMAM ADEPTUS EST LAUDEM
QUI DE ACCENTUS IN RUSSORUM LINGUA ADHIBITI ET HISTORICAE GRAMMATICES RUSSICAE LINGUAE STUDIIS PROMOVENDIS OPTIME
EST MERITUS
QUI DE SUBSTRATO UGRO-FINNICO IN SLAVORUM LINGUIS EXISTENTE QUAESTIONEM POLONORUM LINGUA ENARRATAM CONSCRIPTAMQUE
EDIDIT
QUI IN SLAVISTARUM ET RUSSORUM LINGUAE PERITORUM NUMERO PRINCIPEM LOCUM OBTINUIT

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EJUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS STUDIORUM
SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE XXVIII MENSIS AUGUSTI ANNO MCMLXXIII

Benno Miskiewicz
BENNO MISKIEWICZ
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

Ioannes Chodera
IOANNES CHODERA
H. T. DECANUS

LADISLAUS KURASZKIEWICZ
PROMOTOR

Margot Honecker

Margot Honecker (ur. 1927 r.)

Niemiecka polityk, w latach 1963–1989 minister edukacji Niemieckiej Republiki Demokratycznej; absolwentka Wyższej Szkoły Partyjnej. Pochodziła z rodziny robotniczej o tradycjach komunistycznych. W latach 1938–1945 była członkinią obowiązkowej organizacji młodzieżowej dla dziewcząt w hitlerowskiej Rzeszy. Po wojnie należała do aktywnych działaczek Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED) zwłaszcza w środowisku młodzieży. W 1948 r. została sekretarzem Freie Deutsche Jugend (FDJ) w Halle oraz przewodniczącą organizacji pionierskiej skupiającej młodzież szkolną. Z powodzeniem działała jako ekspozowana kobieta „nowych Niemiec” na polu przekształcania eneradowskiej oświaty. Po wyborach w 1950 r. weszła do parlamentu (Volkskammer) jako najmłodsza posłanka. Zostaje także zastępcą członka KC SED. W 1953 r. po narodzinach córki, wyszła za mąż za jej ojca Ericha Honeckera – przywódcę NRD w latach 1971–1989. Margot Honecker w 1954 r. została naczelnikiem wydziału w Ministerstwie Oświaty, gdzie awansowała w 1958 r. na stanowisko wiceministra, i w 1963 r. – ministra; w tymże roku zostaje też członkiem KC SED; od 1967 r. ponownie w Izbie Ludowej. Uniwersytet w Poznaniu, mający bliskie kontakty z wieloma uczelniami w NRD, zwłaszcza w Halle, honorował Margot Honecker jako polityka szczególnie zasłużonego w rozwoju współpracy międzynarodowej, oferującej zaprzyjaźnionym krajom nowoczesne modele wychowawcze i edukacyjne, oparte na naukowych podstawach.

Kalendarium

10 stycznia 1974 r. – Uchwała Senatu; prof. Heliodor Muszyński – promotor

17 stycznia 1974 r. – Promocja

Aleksiej Pawłowicz Okładnikow

Aleksiej Pawłowicz Okładnikow *(1908–1981)*

Archeolog rosyjski. Studiował od 1925 r. w Irkucku na politechnice oraz pedagogikę i archeologię. Od 1928 r. zatrudniony w Irkuckim Muzeum Krajoznawczym i współpracuje z profesorem Uniwersytetu Irkuckiego Bernardem Petrim. Od 1932 r. prowadził samodzielne badania archeologiczne w Kraju Nadbajkalskim (doliny Angary i Leny). W 1935 roku, będąc kierownikiem działu archeologicznego Ekspedycji Dolnoamurskiej AN ZSRR, odkrywa liczne osady od neolitu po XVI/XVII w. – zespoły z epoki kamienia, brązu i żelaza oraz rewelacyjne malowidła naskalne. Odkrycia te umożliwiły ustalenie chronologii paleolitu syberyjskiego. Na podstawie rozprawy *Neolityczne mogiły w dolinie Angary* uzyskuje stopień kandydata nauk i przenosi się do Leningradu na stanowisko kierownika badań nad epoką kamienia w ramach Termezskiej Ekspedycji Archeologicznej. Odkrywa słynne stanowisko w Teszik-Tasz z pochówkiem dziecka neandertalskiego. W latach 1940–1945 eksploruje dolinę Leny, gdzie uzyskuje obfite materiały z okresu paleolitu, mezolitu, neolitu, a także epoki brązu i żelaza. Na ich podstawie przedstawia w 1947 r. tezę doktorską *Szkice z historii Jakucji (od neolitu aż po przyłączenie do państwa rosyjskiego)*. W latach 1947–1952, kierując pracami w Turkmenii, odkrywa pochodzące z paleolitu ślady życia tamtejszego człowieka; prowadzi także badania nad epoką kamienia w Mongolii. Od 1949 r. jest dyrektorem Instytutu Historii Kultury Materialnej AN ZSRR w Leningradzie oraz kierownikiem sekcji paleolitu i mezolitu. W 1950 r. powraca do badań Syberii; prowadzi też wykopaliska w Tadżykistanie, Kirgizji, Uzbekistanie oraz Jakucji. W 1962 r. zostaje profesorem Uniwersytetu w Nowosybirsku, a w 1966 r. dyrektorem Instytutu Historii, Filologii i Filozofii. Na wysoko oceniany w kraju i za granicą dorobek naukowy składa się około 650 prac; są wśród nich syntezy, monografie, prace źródłowe, artykuły, sprawozdania z badań

terenowych oraz recenzje. Za redakcję i współautorstwo pięciotomowej *Historii Syberii* otrzymał w 1973 r. (po raz drugi) Nagrodę Państwową. Odznaczony Orderem Lenina w 1967 r. Członek Akademii Nauk ZSRR, Akademii Brytyjskiej, Akademii Mongolskiej.

Kalendarium

4 marca 1974 r. – Wniosek Rady Wydziału Historycznego przyjęty z inicjatywy Katedry Archeologii

8 kwietnia 1974 r. – Uchwała Senatu; prof. Jan Żak – promotor

25 stycznia 1978 r. – Promocja

Opinia prof. Witolda Hensla (Uniwersytet Warszawski)

[...] Mimo wielkiej uniwersalności zainteresowań głównym obszarem działalności terenowej A.P. Okładnikowa była Syberia, gdzie nieomal cała znajomość pradziejów tego wielkiego obszaru wiąże się z Jego nazwiskiem lub nazwiskami Jego uczniów. Już w latach 1932–1940 prowadził On bardzo intensywne prace nad całą Angarą i w obszarze Przybajkalskim. Wtedy to (w r. 1936) odkrywa słynne stanowisko paleolityczne BURET. Obok prac terenowych i pisarskich związanych z pradziejami Syberii interesuje się On również innymi obszarami Azji Radzieckiej i w latach 1937–1939 na zlecenie Instytutu Historii Kultury Materialnej Akademii Nauk rozkopuje słynne dziś stanowisko środkowopaleolityczne zawierające m.in. grób dziecka neandertalskiego w Teszik-Tasz w Środkowej Azji (Uzbecka SRR). Prace w Środkowej Azji znalazły swoją późniejszą kontynuację w latach 50-tych w badaniach terenowych w Turkmenii, Kirgizji i Tadżykistanie, gdzie po raz pierwszy udało się stworzyć zarys pradziejów epoki kamiennej tego obszaru.

[...] A.P. Okładnikow jest wybitnym znawcą syberyjskiej sztuki naskalnej, której liczne skupiska zostały zbadane podczas wieloletnich prac teoretycznych. Naskalne ryty i malowidła reprezentują sztukę społeczeństwa od późnego neolitu (Szyszkino) do okresu współczesnego. Bogato udokumentowane monografie poszczególnych prowincji, Jego pióra, stanowią wybitne osiągnięcia badawcze [...].

Logiczną konsekwencją wieloletnich prac na Syberii są zainteresowania amerykańskimi A.P. Okładnikowa, znajdujące m.in. swój wyraz w głębokim znawstwie archeologii eskimoskiej, której poświęcona została jedna z ostatnich prac tego badacza (wraz z: N.A. Beregovaja, *Drevnije Poselenia Baranowa Mysa*, Novosibirsk 1971).

Te wielkiej miary osiągnięcia dokonane niekiedy w warunkach prawdziwie wielkiego samozaparcia ze względu na trudne warunki, w jakich pracował, sprawiły, że zyskał on wielki autorytet wśród uczonych ZSRR. [...] Na uwagę zasługuje dalej jego serdeczny i przyjacielski stosunek do uczonych z Polski. Wszystko to uzasadnia moim zdaniem wniosek, by Okładnikowowi nadać tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu im. Mickiewicza w Poznaniu.

AUAM, Rektorat, A. P. Okładnikow, sygn. 716/18/3, k. 139–141.

Promocja prof. Aleksieja P. Okładnikowa. Dyplom hc odczytuje prof. Jan Żak, przewodniczący rektor UAM
prof. Benon Miśkiewicz

L. Surkowski

Ljubomir Durković-Jakšić (1907–1997)

Historyk i bibliotekarz jugosłowiański. Od 1930 roku studiował na Wydziale Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Belgradzie. Po drugim roku studiów otrzymał stypendium rządu Królestwa Jugosławii na dalszą naukę na Uniwersytecie Warszawskim. Studiował również historię i prawo. Tezę doktorską pt. *Petar II Petrović-Njegoš* obronił w 1937 roku na Wydziale Humanistycznym UW. Równocześnie prowadził zajęcia jako lektor języka serbskochorwackiego w Instytucie Wschodnim w Warszawie. Ważną pomocą dydaktyczną był powstały w 1936 r. zarys gramatyki tegoż języka. Przed wybuchem II wojny światowej Durković-Jakšić został powołany na stanowisko zastępcy profesora prawosławnego prawa kanonicznego UW. We wrześniu 1939 roku stanął do walki obronnej jako ochotnik. Po powrocie do Belgradu w marcu 1940 roku przystąpił do organizowania pomocy Polakom (głównie wojskowym w cywilnych ubraniach) podążającym po klęsce wrześniowej z Rumunii, via Jugosławia do Francji. Będąc dyrektorem Biblioteki Patriarchatu Serbskiego stanął do walki przeciwko agresji Wehrmachtu na Jugosławię w 1941 r. Po zakończeniu działań wojennych został powołany na stanowisko docenta, a w roku 1951 profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Belgradzkiego. W roku 1954 podjął pracę w Bibliotece Uniwersyteckiej w Belgradzie jako radca naukowy. W tej roli pozostawał aż do przejścia na emeryturę w 1977 roku, będąc także organizatorem i nieformalnym „ambasadorem” współpracy polsko-jugosłowiańskiej, widocznej zwłaszcza w kontaktach z UAM. Zainteresowania badawcze koncentrował nie tylko wokół dziejów politycznych Jugosławii, ale także był bardzo aktywny jako badacz dziejów książki, czasopiśmiennictwa oraz bibliotekarstwa. Jego dorobek naukowy obejmuje ponad 300 pozycji, w tym 13 książek. Zajmując się dziejami politycznymi Jugosławii, przez całe naukowe życie rozwijał badania nad jednym z najwybitniej-

szych poetów i polityków jugosłowiańskich XIX wieku, Piotrem II Petroviciem Njegošem. Należał do grupy najbardziej znanych historyków jugosłowiańskich, zajmujących się stosunkami polsko-jugosłowiańskimi od XVIII do XX wieku. Niezmiennie wyróżnia się nadal aktualne opracowanie z roku 1971, które w polskim przekładzie z 1977 r. ma tytuł *Z dziejów stosunków jugosłowiańsko-polskich 1772–1840*.

Kalendarium

3 czerwca 1974 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Historycznego

28 marca 1977 r. – Promocja; prof. Czesław Łuczak – promotor

Przemówienie prof. Ljubomira Durkovicia-Jakšicia

[...] Przyjmując to wysokie uznanie ze strony Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza jestem szczęśliwy, że nadarzyła mi się sposobność przypomnienia w tym uroczystym i pamiętnym dla mnie dniu dzisiejszym wydarzenia związanego z imieniem tego Uniwersytetu, imieniem będącym symbolem wolności.

Będę więc mówić o obchodach, które odbyły się w 1865 roku przy grobie Adama Mickiewicza w Paryżu dla uczczenia pięćdziesięciolecia odrodzonego państwa serbskiego, a była to jednocześnie dziesiąta rocznica zgonu wielkiego Wieszczu Narodu Polskiego.

[...] Słowianie, skupieni wówczas w Paryżu, postanowili uroczyście podkreślić znaczenie jubileuszu odrodzenia państwa serbskiego przez zorganizowanie obchodów przy grobie Adama Mickiewicza i złożenie z tej okazji przez Serbów, Polaków i Czechów przysięgi na wierność idei wspólnej walki o wolność.

[...] Wśród kilkudziesięciu Polaków był ogólnie znany i przez wszystkich szanowany Aleksander Chodźko, profesor literatur słowiańskich na tej samej katedrze, którą dawniej zajmował Mickiewicz; byli również członkowie Rady Słowiańskiej Bratniej Pomocy i przedstawiciele prawie wszystkich istniejących stowarzyszeń emigracyjnych.

[...] Przy grobie Mickiewicza pierwszy zabrał głos profesor Chodźko. Wskazując na wielkość poety i moc jego słowa, które szerzyło słowiańskie idee, ze łzami w oczach wyliczył zasługi poety dla Polski, Słowiańszczyzny i ludzkości. Zdaniem mówcy, uzasadnione jest więc połączenie uroczystych obchodów serbskiego jubileuszu z równoczesnym oddaniem hołdu poecie, który prowadził Słowian drogami ku lepszej przyszłości. Dlatego największą cześć oddało mu to braterskie spotkanie u jego mogiły przedstawicieli trzech słowiańskich narodów.

[...] Ten, szczerzy przyjaciel Adama Mickiewicza, powiedział:

„Przyszedłszy tutaj, bracia, oddać hołd naszemu patriarsze, a nie przynieśliśmy nawet skromnego wieńca, by takowy złożyć na jego mogile. Lecz i lepiej się stało. Jakież wieniec godzien byłby ozdobić mogiłę tego wielkiego mistrza? Oto jedynie wieniec serc naszych. On był nam apostołem miłości. Miliony ukochał, Milion imieniem jego! Hej, więc ramię do ramienia. Wieńcem związanych dłoni naszych okolmy mogiłę, a miłość nasza i narodów naszych niechaj uwieńczy pamięć jego!”

W tejże chwili starzec wyciągnął drżące ręce, a obecni Serbowie, Polacy i Czesi pośpieszyli z odzewem na jego wezwanie, padając sobie w objęcia ze łzami w oczach. I tak u mogiły Mickiewicza utworzono żywy wieniec miłości i szacunku. Był to rzeczywiście najlepszy hołd, jaki można było złożyć wielkiej myśli mickiewiczowskiej.

Opisać taką chwilę nie jest łatwo. Odczuwali ją w całej pełni wszyscy obecni, którzy pozdrawiając w myślach Adama Mickiewicza, równocześnie oddawali hołd wszystkim Polakom spoczywającym we francuskiej ziemi wraz ze swoim wieszczem.

[...] Kończąc opis uroczystości, u mogiły Mickiewicza na cześć odrodzenia państwa serbskiego, którą przygotowali Serbowie, Polacy i Czesi na wolnej ziemi francuskiej, przypominamy wypowiedziane wówczas prorocze słowa serbskiego studenta Milana Kujundžicia: „Oby nam co rychło dozwoliło uczcić znów społem pamięć Mickiewicza, lecz nie na obcej, a wolnej polskiej ziemi”. To życzenie w trakcie późniejszych wydarzeń stało się rzeczywistością, wyrazem czego było także utworzenie na wolnej polskiej ziemi Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, z którym teraz współpracuje Uniwersytet Belgradzki i poprzez tę współpracę utrwała w Jugosławii imię wieszca.

Odległy w czasie wyraz tych spełnionych życzeń widzimy i dzisiaj w naszym jugosłowiańsko-polskim spotkaniu na Uniwersytecie, który nosi imię Adama Mickiewicza, i w tym, że na wolnej polskiej ziemi wspominamy wspólnie to wielkie imię, czerpiąc otuchę z ducha wieszczą – bojownika prawdy i wolności.

Ljubomir Durković-Jakšić: uroczystość nadania doktoratu honoris causa UAM 28 III 1977, red. I. Wegner-Maruszewska, Poznań 1979, s. 15–23.

Stoją od lewej profesorowie: Czesław Łuczak, Ljubomir Durković-Jakšić, Benon Miśkiewicz

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REI PUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS STUDIORUM MICKIEWICZIANAE
POSNANIENSIS RECTOR MAGNIFICUS
ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS HISTORICORUM DECANUS
ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

Ljubomirum Durković-Jakšić

LITTERARUM HUMANIORUM DOCTOREM

UNIVERSITATIS STUDIORUM TAURUNI PROFESSOREM ORDINARIUM BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS TAURUNI
CONSILIARIUM INSTITUTI HISTORIAE MOESIAE SUPERIORIS SODALEM INSTITUTI HISTORIAE NIGROMONTANAE ET
SOCIETATIS MATICA SRBSKA NUNCUPATAE SOCIUM RERUM POLITICARUM ET AD CULTUM PERTINENTIIUM SAGA-
CISSIMUM INVESTIGATOREM RATIONUM POLONIAE CUM IUGOSLAVIA PRAECIPUE DUODEVICESIMO ET UNDEVI-
CESIMO SAECULO INTERCEDENTIUM PERITISSIMUM CRUCE POLONIAE RESTITUTAE TERTIAE CLASSIS DECORATUM

QUI DOCTRINAE DE LIBRIS ET BIBLIOTHECIS EXCOLENDAE OPTIMUM SE PRAESTITIT INDAGATOREM
QUI PERMULTIS COMMENTATIONIBUS PUBLICI IURIS FACTIS TOTO ORBE TERRARUM SUMMAM ADEPTUS EST LAUDEM
QUI ANNO MILLESIMO NONGENTESIMO UNDEQUADRAGESIMO IN UNIVERSITATE STUDIORUM VARSAVIENSI PROFESSORIS MUNERE
FUNCTUS EST ET POLONORUM HISTORIAE STUDIORUM ET FORUM DOCTRINAE DE LIBRIS ET BIBLIOTHECIS GLORIAM IN IUGOSLAVIA
PROPAGAVIT
QUI IN INSTITUTO HISTORIAE ET DOCTRINAE DE BIBLIOTHECIS IN UNIVERSITATE STUDIORUM MICKIEWICZIANA POSNANIENSI NEC
NON IN ALIIS SCIENTIARUM SOCIETATIBUS UNA CUM POLONIS VIRIS DOCTIS AMICISSIME OPERATUS EST
QUI IUVENIBUS POLONIS HISTORICIS IN IUGOSLAVIA SESE STUDIIS IMMERGENTIBUS SINGULARI AUXILIO SEMPER VENIT
QUI IN SECUNDO MUNDANO BELLO UT VOLUNTARIUS MILES IN POLONO EXERCITU STIPENDIA MERUIT ET POLONIS PATRIA EMIGRAN-
TIBUS IN IUGOSLAVIA VERAM SINCERAMQUE AMICITIAM PRAEBUIT

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS
UNIVERSITATIS STUDIORUM SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANAE DIE XXVIII MENSIS MARTII ANNO MCMLXXVII

BENNO MICKIEWICZ
RECTOR MAGNIFICUS

CONSTANTINUS KALINOWSKI
RECTOR DECANUS

CESLAUS LUCZAK
PROMOTOR

Guerrero Lopez

Gunnar Hoppe (1914–2005)

Geograf. Studiował na Uniwersytecie w Uppsali, gdzie pod kierunkiem prof. Filipa Hjulströma, twórcy znanej szkoły geograficznej, doktoryzował się w 1945 r. Rychło znalazł się w gronie najbardziej znanych uczonych, o czym m.in. świadczyło powołanie w 1954 r. na kierownika Katedry Geografii Fizycznej Uniwersytetu Sztokholmskiego, zwolnionej przez wybitnego geografa szwedzkiego Hansa Wilhelmssona Ahlmanna. W latach 1966–1974 był prorektorem Uniwersytetu, a kolejne cztery lata rektorem tej uczelni. Zajmował się geografią człowieka na terenie szwedzkiej Laponii. W obszarze jego zainteresowań badawczych znajdowała się recesja lądolodu, problemy morfologii glacialnej dotyczące okresu wielkich zdarzeń klimatycznych, geologicznych i geomorfologicznych, dokonujących się w epoce lodowej. Zrekonstruował rozmiary zlodowaceń na terenach Islandii, Szetlandów i europejskiej Arktyki. Odnoszone sukcesy łączyły się ze stosowaniem zdjęć lotniczych w analizach geograficznych – prof. Hoppe zorganizował ogólnoszwedzkie centrum interpretacji zdjęć lotniczych. Był sekretarzem Szwedzkiego Komitetu Narodowego Geografii (1954–1966), współuczestnicząc w organizacji Kongresu Międzynarodowej Unii Geograficznej w Sztokholmie w 1960 roku. Pełnił funkcje wiceprzewodniczącego Szwedzkiej Narodowej Rady do spraw Badań Naukowych. W 1964 roku został wybrany na członka Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk. W latach 1973–1979 był jej wiceprzewodniczącym, a następnie – do 1981 roku – przewodniczącym. Był niezwykle aktywny w świecie naukowym – przewodniczył Szwedzkiemu Komitetowi Narodowemu Międzynarodowej Dekady Hydrologicznej, Narodowemu Komitetowi do spraw Teledetekcji, Szwedzkiemu Towarzystwu Antropologicznemu i Geograficznemu. Działał także na forum państw europejskich. Pracował w Radzie tzw. Domu Nordyckiego z siedzibą w Reykjavíku, Radzie Skandynawskiego Instytutu Wulkano-

logicznego, Zespole do spraw Teledetekcji z siedzibą w Paryżu. Należał m.in. do Bawarskiej Akademii Nauk, Niemieckiej Akademii Przyrodników Leopoldyna. Przez wiele lat był członkiem Komisji Peryglacyjnej Międzynarodowej Unii Geograficznej. W 1967 roku został powołany na członka Komitetu Redakcyjnego wydawanego w Łodzi „Biuletynu Peryglacyjnego”, w którym pozostał do końca ukazywania się tego cenionego na świecie periodyku (1999).

Kalendarium

1 marca 1976 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi

5 października 1976 r. – Promocja; prof. Stefan Kozarski – promotor

Wniosek o nadanie tytułu

[...] Znany i ceniony jest przyjacielski stosunek Profesora Hoppe do polskich geografów fizycznych i do naszego kraju. W roku 1962 (28 marca) na łamach największej szwedzkiej gazety codziennej „Dagens Nyheter” Profesor Hoppe wystąpił z bardzo ostrym i krytycznym artykułem pt. *Kartor och politik (Atlasy i polityka)*, w którym wypowiedział się przeciwko wpływom zachodnioniemieckim na szwedzkie wydawnictwa kartograficzne objawiającym się w używaniu niemieckich nazw geograficznych i miejscowych na polskich Ziemiach Odzyskanych oraz rysowaniu granic z 1937 roku. Czynił to z odwagą i wielkim przekonaniem w czasach, gdy propaganda zachodnioniemiecka szukała wszelkich dostępnych sposobów, aby sprawa polskich Ziem Zachodnich i Północnych w wydawnictwach państw kapitalistycznych była przedstawiana wyłącznie według rewizjonistycznych koncepcji. Ostra krytyka Profesora Hoppe była bardzo celna i skuteczna, gdyż po roku 1962 w Szwecji nie ukazała się żadna mapa ani atlas, w których Polskę przedstawiano by inaczej niż wymagają tego realia ukształtowane w Europie Środkowej po II wojnie światowej.

Był Profesor Hoppe promotorem kontaktów szwedzkich i polskich geografów fizycznych w okresie powojennym, które rozwinęły się bardzo silnie po Jego pierwszym pobycie w Polsce w r. 1961 podczas Międzynarodowego Kongresu IHQUA i nadal jest gorącym zwolennikiem wymiany doświadczeń. Dał i daje liczne tego dowody:

1. Organizował wykłady polskich geografów na Uniwersytecie Sztokholmskim (np. prof. prof. Dylikowej, Dylika, Jahna, Galona, Kozarskiego i doc. doc. Baranowskiego i Klimka); w planach swoich ma dalsze wykłady gościnne np. prof. Kondrackiego.

2. Współudział w zorganizowaniu międzynarodowych sympozjów na terenie Szwecji (Sztokholm, Abisko) Komisji Morfologii Peryglacjalnej MUG, przychodząc z pomocą w istotny sposób ówczesnemu przewodniczącemu tej Komisji prof. Janowi Dylikowi.

3. Z własnej inicjatywy na koszt strony szwedzkiej zorganizował w Szwecji w roku 1965 (Sztokholm, Uppsala, Torfala) staż naukowy dla 8-osobowej grupy młodych polskich geografów fizycznych, która przeszła przeszkolenie w nowych technikach badawczych.

4. Współpracuje jako członek Komitetu Redakcyjnego w wydawaniu „Biuletynu Peryglacjalnego” jedynego ukazującego się w Polsce międzynarodowego periodyku mieszczącego się w zakresie nauk geograficznych.

5. W r. 1966 był współorganizatorem, a w r. 1974 organizatorem i kierownikiem wyjazdów grup młodych szwedzkich geografów fizycznych do Polski w celu zapoznania się z problematyką badawczą i oryginalnymi polskimi metodami badań geograficznych, które wysoko ceni. U podstaw koncepcji tych wyjazdów do Polski, jak to sam wyjaśniał, leżały również Jego inicjatywy nawiązania bezpośrednich kontaktów młodych geografów polskich i szwedzkich oraz pokazania młodym Szwedom Polski jako kraju wielkiego rozwoju i awansu społeczno-gospodarczego, dla którego jest pełen uznania.

6. W roku 1972 jako jeden ze współinicjatorów wszedł w skład delegacji Szwedzkiej Akademii Nauk, która podpisała umowę o współpracy z Polską Akademią Nauk.

7. Podczas swoich sześciu pobytów w Polsce wygłaszał gościnne wykłady na uniwersytetach w Poznaniu, Łodzi, Krakowie i Toruniu.

8. Pielęgnuje Profesor Hoppe związki z Instytutem Geografii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, gdzie poza wykładami gościnnymi przybywał w celu poznania problematyki ba-

dawczej powiązanej z Jego badaniami, odbycia dyskusji naukowych, pokazania młodym szwedzkim geografom fizycznym stosowanych tutaj metod badawczych, a ponadto umożliwił naszym pracownikom odbycie wykładów i stażów naukowych w Szwecji oraz doprowadził do stałej wymiany publikacji naukowych.

Na podstawie przedstawionego uzasadnienia uprzejmie proszę Obywatela Rektora o przyjęcie kandydatury Profesora dra Gunnara Hoppe do wyróżnienia Go tytułem doctor honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.

Poznań, 14 stycznia 1976 r. Dyrektor Instytutu Geografii UAM – Prof. dr S. Kozarski

AUAM, Doktoraty honoris causa, Hoppe Gunnar, sygn. 897/26, k. 147–150.

Promocja prof. Gunnara Hoppe. Na pierwszym planie od lewej dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi prof. Karol Rotnicki i doktor hc Gunnar Hoppe

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REI PUBLICAE POLONORUM

NOS

UNIVERSITATIS STUDIORUM MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS

ET

ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS BIOLOGIAE ET TERRAE SCIENTIAE DECANUS

ET

PROMOTOR RITE CONSTITUTUS

COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN

VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

GUNNARUM HOPPE

GEOGRAPHIAE DOCTOREM

UNIVERSITATIS STUDIORUM HOLMIENSIS OLIM PRORECTORUM HOC TEMPORE RECTOREM MAGNIFICUM CATHE-
DRAE GEOGRAPHIAE PHYSICAE IN EADEM UNIVERSITATE ILLUSTRISSIMUM MODERATOREM SUECIAE REGIAE
ACADEMIAE SCIENTIARUM PROPRAESIDEM BAVARICAE ACADEMIAE SCIENTIARUM SOCIUM CORRESPONDENTEM
GERMANICAE ACADEMIAE PHYSICORUM LEOPOLDINAE SODALEM SOCIETATIS KONGL. DANSKE VEDENSKABERNES
SELSKAB NUNCUPATAE SOCIUM EXTRANEUM

QUI PRIMUM ANTHROPOGEOGRAPHIAE STUDIIS PROMOVENDIS DEINDE GEOMORPHOLOGIAE GLACIALIS QUAESTIONIBUS GENERALIBUS ET
SINGULIS ENUCLEANDIS TOTUM SE DEDIT PRAECIPUE CUM MORAENAS, QUAE DICUNTUR, FRONTALES TUMULOSAS STRIATASQUE INVESTIGARET
QUI CUM INQUISITIONES ATQUE INVESTIGATIONES SUAS PRIMUM IN SUECIA LAPPONIA SUSCIPIRET TUM CIRCUM MARE NORVEGORUM
CONTINUARET EASDEM LOCUPLETARET, MIRUM QUANTUM ATTULIT AD MAGNITUDINEM CONGLACIANDI IN HIS REGIONIBUS COGNOSCENDAM
QUI IN STUDIIS AD GEOGRAPHIAM SPECTANTIBUS INTERPRETATIONEM IMAGINUM PHOTOTYPICARUM AERONAVIBUS VOLANTIBUS
FACTARUM CUM ADHIBERET HUIUSCE INVESTIGANDI RATIONIS VIM EVIDENTISSIME DEMONSTRAVIT

QUI IN MULTIS SUECIAE ET EXTERARUM GENTIUM COMMISSIONIBUS ATQUE CONSILIIS LITTERARIIS SIVE SECRETARIIS SIVE PRAESIDIS
VICARIIS SIVE SODALIS MUNERIBUS FUNCTUS EST

QUI PLURIMIS DISSERTATIONIBUS IN PRIMIS GEOMORPHOLOGIAE GLACIALIS QUAESTIONES TRACTANTIBUS PUBLICI IURIS FACTIS
SUMMAM TOTO ORBE TERRARUM ADEPTUS EST LAUDEM

QUI AMICITIAM SUAM CUM POLONORUM VIRIS DOCTIS ET POLONA GENTE IUNCTAM POLONORUM FINES IN OCCIDENTE RECUPERA-
TOS ET POLONAM IN HIS REGIONIBUS GEOGRAPHICAM SIMILITER ATQUE LOCALEM NOMINATIONEM DEFENDENDO MAXIME PROBAVIT

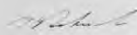
QUI DE NECESSITUDINIBUS CUM SUECIA ET POLONIA VIRIS DOCTIS CONIUNGENDIS NEC NON ARTIUM CONTAGIONIBUS INSTITU-
ENDIS ET CONVENTIONE INTER SUECIAM ET POLONIAM SCIENTIARUM ACADEMIAM FACTA OPTIME EST MERITUS

QUI SCHOLIS POSNANIAL HABENDIS ET IUVENUM POLONORUM GEOGRAPHORUM MENTIBUS EXCOLENDIS SUMMAM DILIGENTIAM CUM
ADHIBERET INSTITUTI GEOGRAPHIAE IN UNIVERSITATE MICKIEWICZIANA POSNANIENSI FIDELIUM AMICUM ET HOSPITEM GRATISSIMUM SE
PRAESTITIT

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS
UNIVERSITATIS STUDIORUM SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE V MENSI OCTOBRI ANNO MCMLXXVI

CAROLUS ROTNICKI
H. T. DECANUS

BENNO MICKIEWICZ
H. T. RECTOR MAGNIFICUS

STEPHANUS KOZARSKI
PROMOTOR

2000. GAB. 140100 - 17113

Janusz Pij...

Janusz Pajewski (1907–2003)

Historyk, absolwent UW, od 1958 r. prof. zwyczajny; w 1955 r. jako dziekan Wydziału Filozoficzno-Historycznego zaproponował nadanie poznańskiemu uniwersytetowi imienia Adama Mickiewicza. Jego doktorat (1929) i habilitacja (1933) dotyczyły relacji polsko-węgiersko-tureckich XVI wieku. W 1936 r. zostaje sekretarzem naukowym *Encyklopedii nauk politycznych*; podejmuje wykłady w Wyższej Szkole Dziennikarskiej, a w 1938 r. w Szkole Nauk Politycznych. W czasie wojny uczestniczy w tajnym nauczaniu. Od końca 1940 r. czynny w Biurze Informacyjno-politycznym ZWZ. W powstaniu warszawskim traci rodziców i cały dobytek. Tuż po wojnie pełni funkcję wicedyrektora Biura do spraw Repatriacji w MSZ. Od końca 1946 r. mieszka w Poznaniu, pracuje na Uniwersytecie i w Instytucie Zachodnim. Publikuje ważne książki *Niemcy w czasach nowożytnych (1517–1939)*, *Niemcy na przełomie XIX i XX wieku* (1947, 1948) oraz „*Mitteleuropa*”. *Studia z dziejów imperializmu niemieckiego w dobie pierwszej wojny światowej* (1959). Przygotowuje podręcznik do historii powszechnej 1871–1918 opublikowany w 1967 r. (10 wydań). Kontynuuje badania nad historią Polski – w relacjach z Turcją i Węgrami XVI wieku (m.in. książka *Buńczuk i koncerz* (1960), a zwłaszcza odrodzenia Polski po I wojnie światowej, m.in. *Odbudowa państwa polskiego 1914–1918* (1978). Ostatnie wielkie dzieło to *Pierwsza wojna światowa 1914–1918* (od 1991 r. 4 wydania). Aktywność naukowa Profesora będącego na emeryturze legła u podstaw ustanowienia przez władze UAM lauru *Palmae Universitatis Studiorum Posnaniensis*. J. Pajewski był pierwszym wyróżnionym w 1995 r. Ceniony, błyskotliwy wykładowca i popularyzator historii. Zasłużony dla Miasta Poznania (1997). Odznaczony m.in. Krzyżami: Oficerskim, Komandorskim i Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski; Rycerz komandorii papieskiego Orderu Świętego Sylwestra (1992). Doktor hc Uniwersytetu w Strasburgu (1976).

Kalendarium

2 maja 1977 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Historycznego

24 października 1977 r. – Promocja; prof. Antoni Czubiński – promotor

Przemówienie prof. Janusza Pajewskiego

[...] Tak jak każdemu chyba historykowi, tak i mnie życie narzuciło własne spojrzenie na przeszłość i własne jej rozumienie. Nie tylko „*Historia est magistra vitae*”, ale – i to w wyższym stopniu – „*vita est magistra historiae*”. Każde pokolenie ma inny do przeszłości stosunek i inne stawia jej pytania. Ze szczególną mocą występować to musi u pokolenia, do którego należę. Mój obraz przeszłości, moja wizja przeszłości wiąże się ściśle z faktem, że przeszedłem przez życie w czasach bardzo ciekawych, w czasach, które ulegały zasadniczym, szybkim przemianom; bez przesady powiedzieć mogę, że żyłem w trzech co najmniej epokach dziejowych. Jako dziecko widziałem w Wiedniu relikw feudalizmu, widziałem ostatniego w dziejach prawdziwego monarchę „z Bożej łaski”, cesarza Franciszka Józefa jadącego powozem ulicami „jedynego miasta cesarskiego”, witanego z oznakami nadzwyczajnej czci przez publiczność. Pamiętam rodzinne moje miasto Warszawę w pierwszych dniach pierwszej wojny światowej.

Pamiętam dobrze najwspanialszą manifestację narodową, jaką dane mi było widzieć – wielki pochód 3 Maja 1916 roku w Warszawie, pierwszą taką jawną manifestację na ulicach Warszawy od roku 1792. Widziałem rozbijanie żołnierzy niemieckich w stolicy w dniu 11 listopada 1918 r. W sobotę 9 grudnia 1922 r. długie godziny wyczekiwałem na ulicy Wiejskiej przed gmachem Sejmu na rezultat elekcji prezydenckiej, gdy Zgromadzenie Narodowe wybrało w piątym głosowaniu Gabriela Narutowicza pierwszym prezydentem Rzeczypospolitej. W tydzień później, 16 grudnia, przeżywałem wielką tragedię narodową – zamordowanie prezydenta, tę zbrodnię haniebną a wyjątkowo bezmyślną. Żywo mam w oczach i w pamięci dzień 3 Maja 1923 roku — odsłonięcie pomnika księcia Józefa na Placu, wów-

czas jeszcze Saskim w Warszawie. Po uroczystym odsłonięciu prezydent Rzeczypospolitej Stanisław Wojciechowski, a obok niego marszałek Piłsudski i przybyły dnia poprzedniego i właśnie mianowany marszałkiem Polski Ferdynand Foch siedzieli na fotelach przed pomnikiem i przyjmowali defiladę wojska i organizacji społecznych. Pamiętam wzruszającą dla mnie scenę, gdy przed pomnik nadeszła niewielka grupa, może 20 może 30 weteranów – powstańców 1863 r. Prezydent Wojciechowski wstał z fotela i zdjął cylinder z głowy, a na ten widok marszałkowie Foch i Piłsudski stanęli na baczność. [...]

Rok 1933, proces brzeski, sala Sądu Okręgowego w pałacu Paca w Warszawie. Była to słynna mowa, którą Witos rozpoczął słowami: „Wysoki Sądzie! Byłem szefem rządu obalonego przez zamach”. Po zakończeniu mowy prezes Sądu zarządził przerwę, a wówczas odbyła się wspaniała demonstracja – tłum, elita społeczeństwa – duchowni różnych wyznań, profesorowie Uniwersytetu, sędziowie Sądu Najwyższego cisnęli się do ławy oskarżonych, aby uścisnąć dłoń Wielkiego Chłopa.

Pamiętam straszne dni okupacji hitlerowskiej i pamiętam Wyzwolenie.

Wszystkie te wydarzenia przeżywałem gorąco, a to musiało wywrzeć wpływ na mnie jako na historyka i znaleźć wyraz w moich pracach. Stosunek mój do przeszłości, zarówno dalekiej jak bliskiej, jest uczuciowy, nie znaczy to wszakże, że jest bezkrytyczny. Zawsze pracowałem usilnie, aby zabarwienie uczuciowe wyrażające się w żywym związku z przeszłością, nie osłabiło niezbędnego badaczowi krytycyzmu. Czy mi się to powiodło i w jakiej mierze, nie do mnie sąd o tym należy. Myślę w każdym razie, że uczuciowy stosunek uczonego do przedmiotu jego badań nie jest dla sumiennego badacza, mającego poczucie odpowiedzialności, przeszkodą w badaniach; powinien być pomocą. [...]

Janusz Pajewski: uroczystość nadania doktoratu honoris causa UAM, 24 X 1977, red. D. Kawczyńska, Poznań 1979, s. 22–24.

Uroczystość promocji. Doktor honoris causa prof. Janusz Pajewski przyjmuje gratulacje od promotora
prof. Antoniego Czubińskiego

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REI PUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS STUDIORUM MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS

ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS HISTORICORUM DECANUS

ET
PROMOTOR RITE CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU

IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM
IANUSSIUM PAJEWSKI
PHILOSOPHIAE DOCTOREM

IN UNIVERSITATE STUDIORUM VARSAVIENSI AD GRADUM DOCTORIS HABILITATI PROMOTUM UNIVERSITATIS STUDIORUM POSNANIENSIS PROFESSOREM VICARIUM EXTRAORDINARIUM ORDINARIUM ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS LITTERARUM HUMANIORUM IN UNIVERSITATE NOSTRA ALIQUANDO DECANUM COLLEGII STUDIIS HISTORICIS PROVEHENDIS IN ACADEMIA SCIENTIARUM POLONA INSTITUTI SOCIUM SOCIETATUM SCIENTIARUM VARSAVIENSIS ET POSNANIENSIS SODALEM INSTITUTI REBUS AD OCCIDENTEM SPECTANTIBUS CURANDIS POSNANIAE CONDITI SOCIUM IN SOCIETATE EUROPAEA STUDIIS HISTORIAE CONTEMPORANEA EXCOLENDIS DESTINATA PRAESIDIS VICARII PARTIBUS FUNGENTEM UNIVERSITATIS STUDIORUM STRASBURGENSIS HONORIS CAUSA DOCTOREM

QUI PRIMOS LITTERATI LABORIS ANNOS IN HISTORIA RERUM POLITICARUM SAECULI SEXTI DECIMI PERVESTIGANDA SUMMA CUM LAUDE CONSUMPSIT

QUI POST BELLUM CONFECTUM RATIONES INTER POLONOS ET GERMANOS INTERCEDENTES ACCURATISSIME PERSCRUTATUS MULTIS ATQUE EGREGIIS COMMENTATIONIBUS PUBLICI IURIS FACTIS TOTO ORBE TERRARUM DOCTRINAL ET INGENII CONSEQUITUS EST GLORIAM

QUI DE DISCIPULIS EDUCANDIS ET PROMOVENDIS OPTIME MERITUS RES OMNIUM NATIONUM SAECULO UNDECIMESIMO EXEUNTE VICESIMOQUE INEUNTE GESTAS IN LIBRO HISTORIAE STUDIOIS DICATO COMPLEXUS EST

QUI IUVENIBUS STUDIA HISTORICA SUSCIPIENTIBUS SINGULARI AUXILIO SEMPER VENIT OPTIMUMQUE STUDIOSORUM SE PRAESTITIT FAUTOREM

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS UNIVERSITATIS STUDIORUM SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE XXIV MENSIS OCTOBRIIS ANNO MCMLXXVII

BENNO MIŚKIEWICZ
R. T. RECTOR MAGNIFICUS

CONSTANTINUS KALINOWSKI
R. T. DECANUS

ANTONIUS CZUBIŃSKI
PROMOTOR

R. K.

Roger Asselineau (1915–2002)

Poeta, historyk literatury, prof. Sorbony, wybitny znawca literatury Stanów Zjednoczonych XIX i XX wieku. Żołnierz resistance; pamięć o ucieczce z więzienia hitlerowskiego oraz roli Stanów Zjednoczonych w wyzwoleniu Francji towarzyszyły mu emocjonalnie – jako twórcy i uczonemu. Pierwszy tomik poezji *Traduit de Moi-Même* opublikował w 1949 r. pod pseudonimem; dalsze pod własnym nazwiskiem. Przełomowe znaczenie miał kontakt z poezją i twórczością Walta Whitmana (1819–1892), zaliczanego do prekursorów współczesnej literatury amerykańskiej, ojca „wiersza wolnego” oraz skandalizujących utworów (np. *Żdźbła trawy*, ang. *Leaves of Grass*, 1855) epatujących erotyką, płodnością, pierwotnym charakterem popędu seksualnego i homoseksualizmu, humanistyczną wiarą w harmonię wszechświata. Pierwsze analizy jemu poświęcone z 1952 r. zostały pogłębione w dysertacji powstałej dwa lata później *L'évolution de Walt Whitman après la première édition des Feuilles d'herbe*. W krótkim czasie R. Asselineau stał się najbardziej znanym badaczem, tłumaczem i interpretatorem dorobku amerykańskiego wieszczka. Wokół niego oraz powstałego w 1955 r. przy Uniwersytecie Iowa projektu badawczego i periodyku „Walt Whitman”, skupili się badacze, tłumacze i wielbiciel twórczości Whitmana, dla których profesor Sorbony był autorytetem, mentorem i doradcą, niezwykle aktywnym członkiem międzynarodowej grupy badawczej. Tom XX tego pisma z 2002 r. w dużej części został jemu poświęcony (*In Memoriam: Tributes to Roger Asselineau, 1915–2002*). Bibliothèque Nationale de France podając bibliografię Asselineau wymienia m.in. 26 książek, 28 redakcji naukowych, 42 promotorstwa dysertacji, 21 wstępów. W zestawieniu tym zwraca uwagę szerokość zainteresowań, bowiem w tytułach przewija się plejada nazwisk od poety Edgara A. Poe, poprzez prace poświęcone innym luminarzom literatury amerykańskiej, jak Washington Irving,

John J. Hector de Crèvecoeur, Ernest Hemingway, Robert Frost, Sherwood Anderson, Nathaniel Hawthorne, Theodore Dreiser, Jack London, Tennessee Williams. Skoncentrowany na współredagowaniu kwartalnika „Walt Whitman”, należał także do zespołu redakcji „Etudes Anglaises”. Od 1987 r. był honorowym członkiem Modern Language Association of America.

Kalendarium

2 maja 1977 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Wydziału Filologicznego

22 sierpnia 1977 r. – Promocja; prof. Jacek Fisiak – promotor

Po promocji prof. Roger Asselineau w towarzystwie prorektora UAM prof. Stefana Kozarskiego

Q. F. F.

F. Q. S.

SUMMIS AUSPICIIS SERENISSIMAE REI PUBLICAE POLONORUM
NOS
UNIVERSITATIS MICKIEWICZIANAE POSNANIENSIS
RECTOR MAGNIFICUS
ET
ORDINIS PROFESSORUM FACULTATIS PHILOLOGAE DECANUS
ET
PROMOTOR LEGITIME CONSTITUTUS
COMMUNI OMNIUM UNIVERSITATIS ORDINUM CONSENSU
IN
VIRUM CLARISSIMUM AC DOCTISSIMUM

ROGERUM ASSELINEAU

BRITANNICARUM LITTERARUM DOCTOREM

AMERICANARUM LITTERARUM IN SORBONICA PARISIIS PROFESSOREM ORDINARIUM AMERICANARUM LITTERARUM IN UNIVERSITATE LUGDUNI ET IN UNIVERSITATE STATE UNIVERSITY OF NEW YORK IN ALBANY ET IN UNIVERSITATE UNIVERSITY OF CALIFORNIA IN DAVIS NUNCUPATA OLIM PROFESSOREM CATHEDRAE PHILOLOGIAE BRITANICAE IN UNIVERSITATE PARISIENSI MODERATOREM INSTITUTI STUDIIS LITTERARUM ET CULTUS AMERICA SEPTENTRIONALIS PROMOVENDIS DESTINATI DIRECTOREM COMMENTARIORUM ETUDES ANGLAISES DICTORUM EDITOREM CONSILII EDITORUM IN IAPONIA FRANCOGALLIA CIVITATIBUSQUE FOEDERATIS AMERICA SEPTENTRIONALIS SOCIUM EUROPAEAE ET FRANCOGALLICAE SOCIETATIS STUDIIS AMERICANARUM LITTERARUM EXCOLENDIS DEDITAE ALIQUANDO PRAESIDEM NUNC PRAESIDEM HONORIS CAUSA MULTARUM SOCIETATUM SCIENTIARUM ET CONSILII ASSOCIATION OF UNIVERSITY PROFESSORS OF ENGLISH VOCATI SODALEM

QUI SCHOLIS HABENDIS SUMMAM DILIGENTIAM CUM ADHIBERET BRITANNICARUM LITTERARUM PERITISSIMI GLORIAM ADEPTUS EST ET IN MULTIS UNIVERSITATIBUS AMERICA BRITANNIAE BELGICAE BATAVIAE NORVEGIAE GERMANIAE HELVETIAE ITALIAE REGNI TUNITANI NUMIDIAE CAMERUNI SENEGALI CANADIAE POLONIAE INVITATUS LEGIT

QUI PERMULTIS DISSERTATIONIBUS ET LIBRIS PUBLICI IURIS FACTIS EXIMIAM IN LITTERIS ASSECUTUS EST LAUDEM QUI DE AMICITIA CUM POLONIS VIRIS DOCTIS IUNGENDA NEC NON CONIUNCTIONIBUS LITTERARIIS CONSOCIANDIS OPTIME MERITUS EST

HONORIS CAUSA DOCTORIS

NOMEN ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN EIUSQUE REI FIDEM HASCE LITTERAS
UNIVERSITATIS STUDIORUM SIGILLO SANCIENDAS CURAVIMUS

DATUM POSNANIAE DIE XXII MENSIS AUGUSTI ANNO MCMLXXVII

BENNO MIKIEWICZ
R. T. RECTOR MAGNIFICUS

EDUARDUS PIEŚCİKOWSKI
R. T. DECANUS

HYACINTHUS FISIĄK
PROMOTOR

Harry Hall Sisler

Harry Hall Sisler *(1917–2006)*

Chemik amerykański. Absolwent Stanowego Uniwersytetu w Ohio (1936), doktoryzował się w 1939 r. na Uniwersytecie Illinois. W latach 1942–1946 był profesorem na Uniwersytecie w Kansas, a następnie na Stanowym Uniwersytecie w Ohio. Od 1956 r. przez 30 lat był związany z Uniwersytetem Floryda w Gainesville. Pełnił tam funkcję dyrektora Instytutu Chemii (1956–1968), dziekana Wydziału Przyrodniczego (1968–1970) i wiceprezydenta Uniwersytetu (1970–1973). Jego działalność naukowa obejmowała wiele dziedzin, zwłaszcza chemię związków azotu oraz innych pierwiastków V grupy układu okresowego. Ścisłe kontakty prof. Sislera z przemysłem doprowadziły do opracowania wielu patentów i wdrożonych do praktyki rozwiązań. Dorobek naukowy obejmował prace z pogranicza chemii nieorganicznej i organicznej. Był autorem prawie dwustu oryginalnych prac eksperymentalnych oraz syntez i monografii omawiających takie zagadnienie, jak: chemia ogólna, chemia analityczna, reakcje chemiczne w rozpuszczalnikach niewodnych. Ponadto opracował szereg obszernych haseł o charakterze encyklopedycznym. Pozycję chemika o autorytecie w skali światowej uzyskał także jako autor prac poświęconych doskonaleniu nauczania chemii na poziomie uniwersyteckim. Był członkiem licznych towarzystw naukowych, w tym Amerykańskiego Towarzystwa Chemicznego. Za działalność naukową otrzymał szereg nagród i odznaczeń naukowych, m.in. Szwedzki Order Gwiazdy Północy. Był rzecznikiem polsko-amerykańskiej współpracy naukowej prowadzącej do wymiany naukowców, m.in. uczonych z Poznania.

Kalendarium

17 grudnia 1976 r. – Wniosek Rady Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii

2 maja 1977 r. – Uchwała Senatu; prof. Krzysztof Golankiewicz – promotor

25 października 1977 r. – Promocja

Laudacja prof. Krzysztofa Golankiewicza

[...] Profesor Sisler swoją działalność naukową rozpoczął w 1938 roku, kiedy to ukazały się jego pierwsze dwie publikacje poświęcone własnościom nitrylosulfonianu potasu oraz strukturalnym i chemicznym podobieństwom nadtlenu wodoru hydroksylaminy i hydrazyny. Publikacje te zapoczątkowały długą serię prac poświęconych głównie chemii azotu.

[...] W 1943 roku profesor Sisler opracowuje szereg reakcji z zastosowaniem ciekłego amoniaku. Wymienię tutaj takie zagadnienia, jak amonolizę pochodnych sześciowartościowego chromu, redukcję pochodnych sześciowartościowego chromu, czy też absorpcję tlenu przez sód w ciekłym amoniaku. Szczególne zainteresowanie w tym okresie wzbudziły prace profesora Sislera w dziedzinie badania faz układów dwu i więcej składnikowych.

[...] Wiele uwagi profesor Sisler poświęcał reakcjom molekularnej addycji związków chromu, tytanu i azotu. Badania w tej dziedzinie opublikowane w szeregu pracach wyjaśniły liczne kontrowersje i pozorne sprzeczności. W połowie lat pięćdziesiątych profesor Sisler rozpoczyna szeroko zakrojone badania nad chemią pochodnych chloroaminy. Badania te dotyczą zarówno zagadnień syntezy chloroaminy, jak też własności i reaktywności.

Profesor Sisler w swoich badaniach konsekwentnie dąży do ustalenia ścisłego podobieństwa i różnic chemicznych pomiędzy pokrewnymi pierwiastkami i związkami chemicznymi. Dlatego też w zakres swoich zainteresowań stopniowo włącza chemię związków boru, fosforu i arsenu. [...] Profesor Sisler obok intensywnej pracy eksperymentalnej bardzo dużo czasu poświęcił opracowaniom monograficznym. W 2. 4. 5. 7. i 8 tomie „Inorganic Synthesis” znajduje się cała seria opracowań profesora Sislera. Niezależnie od tego w latach 1949– 1968 ukazało się 11 książek profesora Sislera, poświęconych zarówno zagadnieniom monograficznym, jak też nowoczesnym metodom nauczania chemii. Zarówno badania na-

ukowe profesora Sislera, jak też działalność organizacyjna i dydaktyczna zyskały mu ogromne uznanie w samych Stanach Zjednoczonych, jak też i za granicą. Profesor Sisler był wielokrotnie zapraszany z wykładami do czołowych uniwersytetów amerykańskich i europejskich oraz z wykładami plenarnymi na konferencje i zjazdy naukowe. Nazwisko profesora Sislera jest uwidocznione w szeregu encyklopediach biograficznych amerykańskich i światowych. Szczególnie bliskie kontakty wiążą profesora Sislera z naszym krajem, a w nim z naszym Uniwersytetem. Profesor Sisler był promotorem podpisania wieloletniej umowy o współpracy pomiędzy Uniwersytetem Florydzkim i naszym Uniwersytetem. Dzięki tej umowie wielu młodych pracowników nauki naszego Uniwersytetu mogło przez szereg miesięcy prowadzić swoje badania w doskonałych laboratoriach Uniwersytetu Florydzkiego, a pracownicy i studenci amerykańscy gościli u nas, zapoznając się z możliwościami i poziomem naszych badań.

Harry H. Sisler: uroczystość nadania doktoratu honoris causa UAM 25 X 1977, red. A. Mischke, Poznań 1981.

Promocja prof. Harry'ego H. Sislera. Od lewej rektor UAM prof. Benon Miśkiewicz, prof. Harry H. Sisler, tłumacz Witold Skowroński

Janusz

Jean-Pierre Ebel (1920–1992)

Biolog molekularny i biochemik francuski. Studia chemiczne na paryskiej Sorbonie przerwała wojna. Aktywny w ruchu oporu, współtworzył podziemny uniwersytet strasburski w Vichy. Aresztowany w 1943 roku przez Gestapo, przeżył obozy: Ravensbrück, Buchenwald i Dora. Po zakończeniu wojny ukończył studia i podjął pracę naukową w Uniwersytecie w Strasburgu, gdzie przeszedł wszystkie szczeble kariery akademickiej. Należał do współorganizatorów Instytutu Biologii Molekularnej i Komórkowej tamtejszego uniwersytetu. Był także inicjatorem, współzałożycielem oraz wieloletnim dyrektorem renomowanego Instytutu Biologii Molekularnej i Komórkowej Narodowego Centrum Badań Naukowych (Centre National de la Recherche Scientifique – CNRS) w Strasburgu. Ośrodek ten rozwinął się w prężne centrum badań makrocząsteczkowych mechanizmów ekspresji genetycznej i zyskał w tej dziedzinie rangę jednego z wiodących w skali światowej. Jego dynamiczny lider prowadził badania nad strukturą i funkcją makrocząsteczek uczestniczących w ekspresji informacji genetycznej. Zajmował się również biologiczną funkcją polifosforanów, ustalił pierwszorzędową strukturę 16S i 23S RNA z rybosomów *Escherichia coli*. W poważnym i liczącym się w świecie naukowym dorobku znajduje się ponad 100 prac i rozpraw. Prowadził ożywioną działalność w przestrzeni organizacji nauki – w licznych francuskich i międzynarodowych towarzystwach naukowych, był członkiem m.in.: Francuskiej Akademii Nauk, Francuskim Towarzystwie Biochemicznym, PAN, Międzynarodowej Unii Biochemicznej. W latach 1957–1977 pełnił funkcję przewodniczącego Federacji Europejskiej Towarzystw Biochemicznych. Był znany ze swych sympatii do Polski, które wiązały się z pobytem w obozie w Ravensbrück, który przeżył – jak twierdził – dzięki pomocy kilku Polaków. Po wojnie uważał, że pomagając Polakom, „spłaca tylko dług”. Odegrał znaczącą rolę w kształceniu polskich biochemików oraz w rozwoju współpracy polsko-francuskiej w dziedzinie biologii molekularnej.

Kalendarium

19 grudnia 1977 r. – Wniosek Rady Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi

4 czerwca 1979 r. – Uchwała Senatu; prof. Jacek Augustyniak – promotor

26 lutego 1980 r. – Promocja

Opinia prof. Włodzimierza Ostrowskiego (Akademia Medyczna im. Mikołaja Kopernika w Krakowie)

Prof. J.-P. Ebela znam osobiście od wielu lat. Jest wybitnym biochemikiem Francji, wykazującym systematyczną działalność naukową na polu biologii molekularnej, jak również społeczną na rzecz międzynarodowych zrzeszeń biochemików Europy i świata. Posiada również uznany wkład w walkę z okupantem hitlerowskim w okresie ostatniej wojny, a obecnie występuje między innymi w Międzynarodowej Unii Biochemicznej jako rzecznik praw społecznych i dążeń do wolności ludów uciśnionych np. w Południowej Afryce, co miałem okazję osobiście stwierdzić.

W pracy badawczej prof. J.-P. Ebel zdobył uznanie świata nauki za osiągnięcia w dziedzinie struktury transportujących kwasów rybonukleinowych roślinnych oraz mechanizmu działania enzymów aktywujących aminokwasy w procesie biosyntezy białka. Obecnie prof. J.-P. Ebel i jego współpracownicy w Instytucie Biologii Molekularnej, Narodowego Centrum Badań Naukowych w Strasburgu rozwijają owocne badania nad strukturą rybozomalnych kwasów rybonukleinowych oraz mechanizmu interakcji tych polinukleotydów z białkami rybozomów. Badania te ocenione z uznaniem przez specjalistów posiadają zasadnicze znaczenie dla zrozumienia podstawowego procesu biologicznego toczącego się w każdej komórce, jakim jest biosynteza białek i enzymów.

Prof. J.-P. Ebel utrzymuje ściśle kontakty z Polakami i nastawiony jest życzliwie do naszego kraju. Brał kilkakrotnie udział w konferencjach i zjazdach specjalistycznych organizowanych w Polsce, a do swej pracowni chętnie przyjmuje naszych stypendystów i pracowników nauki, otaczając ich życzliwą opieką.

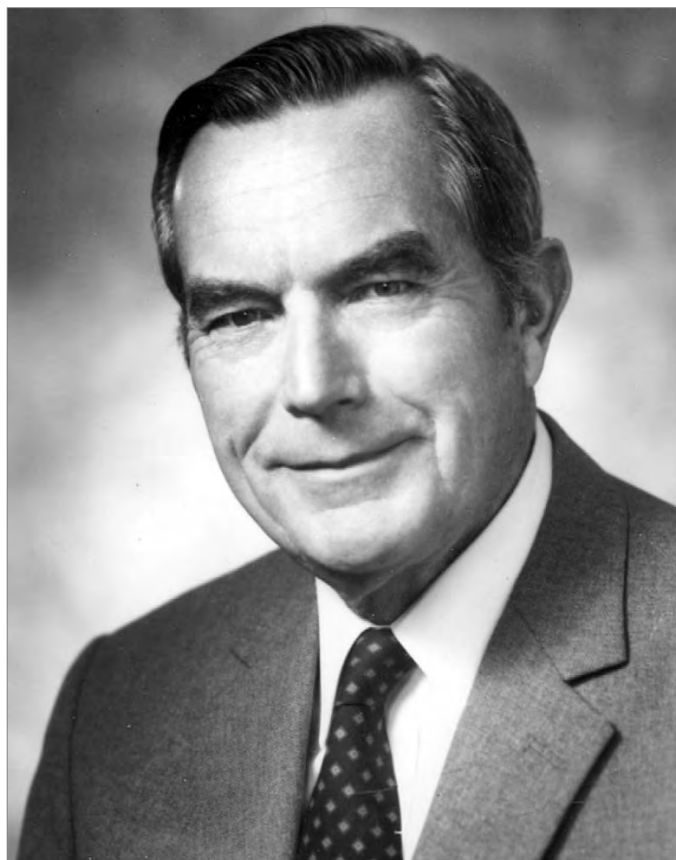
Uważam, że prof. J.-P. Ebel, jako postać wybitna we współczesnej biochemii, oraz jako przyjaciel Polski i Polaków w pełni zasługuje na najwyższe wyróżnienie, jakie może dać społeczność naukowa. Stwierdzam przeto, że wniosek Uniwersytetu im. A. Mickiewicza jest uzasadniony i całkowicie go popieram.

Kraków, 9 października 1978 r.

AUAM, Rektorat, Jean-Pierre Ebel, sygn. 716/18/4, k. 221–222.

Rektor UAM prof. Benon Miśkiewicz wręcza dyplom honoris causa prof. J. P. Ebelowi w obecności promotora prof. Jacka Augustyniaka

Nelson J. Leonard

Nelson Jordan Leonard (1916–2006)

Amerykański chemik i biochemik. W 1937 r. ukończył Uniwersytet Lehigh. Studia z zakresu chemii kontynuował w Anglii, gdzie w 1940 r. uzyskał stopień master of science na Uniwersytecie w Oksfordzie. Doktorat obronił w 1942 r. w Uniwersytecie Columbia i na prawie pół wieku związał się z Uniwersytetem Illinois. W latach 1943–1955 karierę naukową łączył z muzyczną – jako solista baryton występował ze znanymi orkiestrami symfonicznymi Chicago i St. Louis. Od 1955 r. – już jako członek National Academy of Sciences, poważnie rozszerzył zainteresowania badawcze, które obejmowały chemię produktów naturalnych, chemię związków heterocyklicznych i mechanizmy reakcji; badał chemię nukleotydów, związki biologicznie czynne, czynniki wzrostowe w fizjologii roślin, a także stereochemię aktywnych miejsc enzymów. Odkrył nowe metody wykrywania oddziaływań międzycząsteczkowych, przede wszystkim w chemii bioorganicznej. Opublikował ponad 400 prac naukowych i był twórcą ośmiu patentów. Po przejściu na emeryturę pozostał czynny naukowo jako współpracownik California Institute of Technology. Był członkiem wielu amerykańskich i europejskich towarzystw naukowych. Demonstrował sympatię do Polski, m.in. jako zagraniczny członek PAN (od 1977 r.) przyjmował polskich chemików w podległych mu laboratoriach; fundował stypendia. Zaliczany do elity chemików XX wieku.

Doktor honoris causa uniwersytetów: Lehigh (1963), Illinois (1988).

Kalendarium

3 grudnia 1979 r. – Uchwała Senatu na wniosek Rady Naukowej Instytutu Chemii

30 września 1980 r. – Promocja; prof. Krzysztof Golankiewicz – promotor

Aneks I

Spis doktoratów honoris causa UAM z lat 1968–1972, których procedura została przerwana

- Lew Władimirowicz Czerepnin (1905–1977), historyk, profesor Uniwersytetu Moskiewskiego,
uchwała Senatu – 21 grudnia 1968 r.
- László Kádár (1908–1989), geograf, dyrektor Instytutu Geograficznego w Debreczynie,
uchwała Senatu – 21 grudnia 1968 r.
- Aleksander Isaakovič Kitajgorodskij (1914–1985), fizyk, profesor Uniwersytetu Moskiewskiego,
uchwała Senatu – 21 grudnia 1968 r.
- Kazimierz Kumaniecki (1905–1977), filolog klasyczny, profesor Uniwersytetu Warszawskiego,
uchwała Senatu – 21 grudnia 1968 r.
- Paweł Nedo (1908–1984), etnograf, profesor Uniwersytetu w Lipsku,
uchwała Senatu – 21 grudnia 1968 r.
- Aleksander Valkanov (1904–1971), dyrektor Instytutu Zoologicznego Bułgarskiej Akademii Nauk,
uchwała Senatu – 21 grudnia 1968 r.
- René Chocholle (1915–1986), kierownik Laboratorium Neurofizjologii w Paryżu,
uchwała Senatu – 10 lutego 1969 r.
- Václav Vaněček (1905–1985), prawnik, profesor Uniwersytetu w Pradze,
uchwała Senatu – 10 lutego 1969 r.
- Antoni Zygmund (1900–1992), matematyk, profesor Uniwersytetu w Chicago,
uchwała Senatu – 10 lutego 1969 r.
- Władysław Szafer (1886–1970), botanik, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego,
uchwała Senatu – 27 marca 1969 r.
- Stanislav Landa (1898–1981), profesor Wyższej Szkoły Chemiczno-Technologicznej w Pradze,
uchwała Senatu – 7 grudnia 1970 r.
- Ignacy Malecki (1912–2004), specjalista elektroakustyki, profesor Politechniki Warszawskiej,
uchwała Senatu – 7 lutego 1972 r.

Włodzimierz Dorofiejewicz Koroljuk (1921-1981), profesor Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki Akademii Nauk ZSRR,
uchwała Senatu – 8 maja 1972 r.

Iwan Iwanowicz Kostjuszko (ur. 1919), profesor Instytutu Słowianoznawstwa i Bałkanistyki Akademii Nauk ZSRR,
uchwała Senatu – 8 maja 1972 r.

Aneks II

Obwieszczenie promocji prof. Alfreda Ohanowicza

Czczigodny Panie Profesorze
Panowie Doktorzy honorowi naszego Uniwersytetu
Jego Magnificencje Panowie Rektorowie
Koleżanki i Koledzy
Szanowni zebrani uczestnicy naszej uroczystości

My, Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, podajemy niniejszym do publicznej wiadomości, że na podstawie art. 82 ustawy o Szkołach Wyższych z dnia 5 listopada 1958 roku (Dz.U. nr 68, poz. 336) Wysoki Senat Akademicki naszego Uniwersytetu w dniu 7 grudnia 1964 roku nadał profesorowi zwyczajnemu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, profesorowi Alfredowi Ohanowiczowi stopień naukowy doktora honoris causa.

Uchwała Senatu Akademickiego została podjęta jednogłośnie na wniosek Rady Wydziałowej Wydziału Prawa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza i następnie zatwierdzona pismem Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 marca 1965 r. na mocy tejże samej ustawy. Tym samym wspomniana pierwszej uchwała Senatu Akademickiego i uchwała Rady Wydziałowej Wydziału Prawa stały się prawomocne.

Korzystając z naszych uprawnień wyznaczaliśmy dzień dzisiejszy 11 marca 1965 roku jako dzień uroczystej promocji prof. Alfreda Ohanowicza na doktora honorowego naszego Uniwersytetu.

Podając to wszystko do wiadomości tutaj zebranych, witamy w imieniu Wysokiego Senatu Akademickiego i naszym własnym przybyłym tutaj osobiście Prof. Alfreda Ohanowicza i prosimy Go, by zechciał od nas przyjąć ten wysoki stopień naukowy w dowód uznania Jego szczególnych zasług dla rozwoju nauki polskiej, w dowód uznania Jego wychowawczych i nauczycielskich zabiegów koło licznej rzeszy studentów, magistrantów i doktorantów prawa, w dowód uznania wszystkich Jego poczynąń organizacyjnych i obywatelskich świadczonych całemu społeczeństwu polskiemu w toku długiego, czynnego i ofiarnego życia.

Składając Mu ten dowód naszego uznania prosimy Go, aby zechciał przyjąć od nas ten widomy znak naszej czci, aby w dalszym ciągu pomagał nam rozśławiać imię naszej Uczelni, opromienione pracą i zasługą tylu już wybitnych jej doktorów honorowych i profesorów.

Życzymy Mu także na chwilę obecną i na długie jeszcze lata zadowolenia z osiągniętych już wyników i pomnożenia ich dalszymi wielkimi i twórczymi osiągnięciami naukowymi i społecznymi.

Obecnie prosimy kolejno Dziekana Wydziału Prawa Adama Łopatkę, a następnie promotora prof. Józefa Górskiego o zabranie głosu, celem zapoznania wszystkich tutaj zebranych z działalnością prof. Alfreda Ohanowicza, która skłoniła i Senat Akademicki i Wydział Prawa do nadania Mu stopnia doktora honorowego naszego Uniwersytetu.

Dano i podano do wiadomości dnia 11 III 1965 r.

Gerard Labuda

AUAM, Rektorat, Alfred Ohanowicz, sygn. 367/7, k. 25–26.

Aneks III

Ramowy program nadania doktoratu honoris causa z 1965 roku

§ 1. W uroczystościach biorą udział: Senat w togach, promowany, promotor i zaproszeni goście. Rektor, Dziekan Wydziału, do którego należy promowany, następnie promotor i promowany zajmują miejsca przed Senatem. Na stole składa się dyplom doktorski.

§ 2. Uroczystość zagaja krótkim przemówieniem Rektor, ogłaszając nadanie doktoratu. Następnie zabiera głos Dziekan Wydziału, wygłaszając zwięzłą kolaudację promowanego (charakterystyka osiągnięć).

§ 3. Po wygłoszeniu tego przemówienia: Rektor, promowany i promotor podchodzą do stołu (wszyscy wstają). Promotor odczytuje tekst dyplomu promocyjnego po polsku. Rektor wręcza dyplom promotorowi, który go przekazuje z kolei promowanemu. (Wszyscy wracają na miejsca).

§ 4. Promowany zabiera głos i wygłasza przemówienie lub referat naukowy (wg własnego uznania).

§ 5. Po przemówieniu promowanego Rektor zamyka uroczystość.

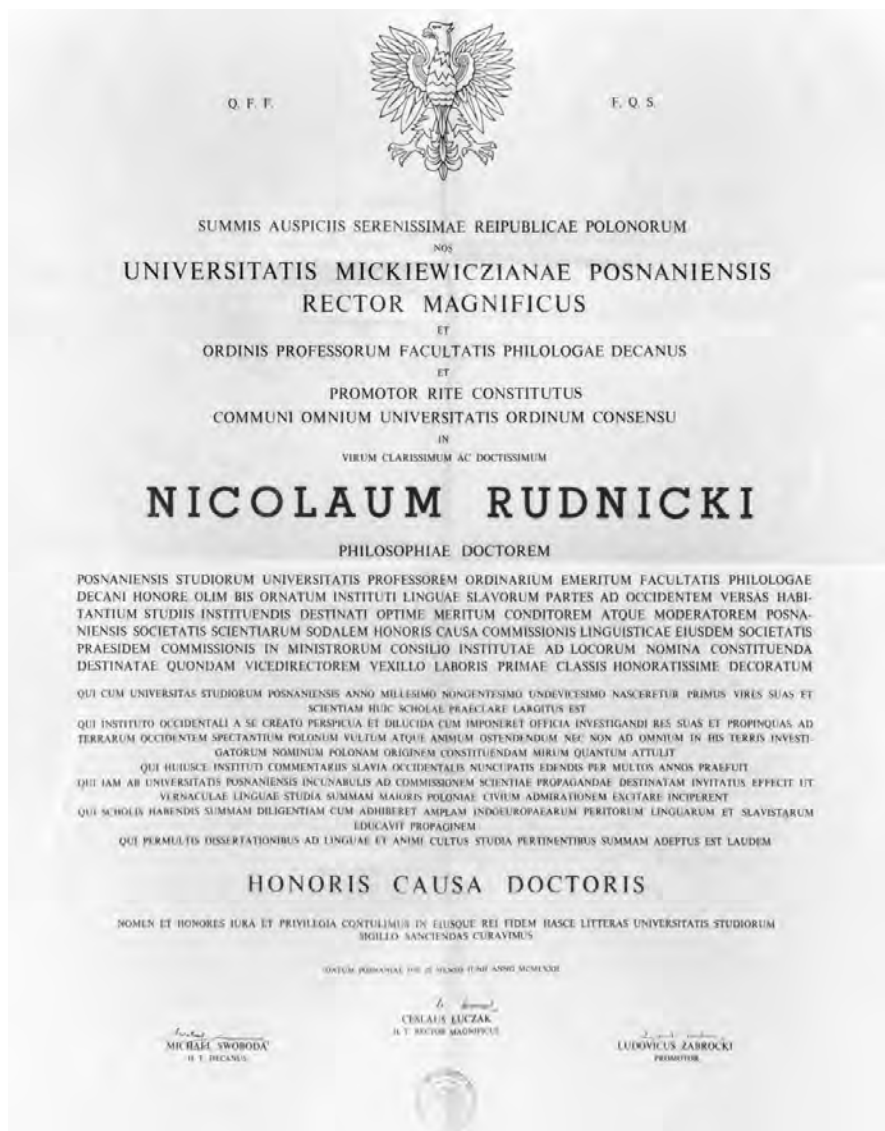
Poznań, 1 marca 1965 r.

Rektor
Prof. dr Gerard Labuda

AUAM, Rektorat, Alferd Ohanowicz, sygn. 367/7, k. 27.

Aneks IV

Dyplom doktora honoris causa prof. Mikołaja Rudnickiego – tekst łaciński i polski

Oby było szczęśliwe, z dobrą wróżbą i fortunne*
Pod najwyższymi auspicjami Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej
My
Rektor Magnificus Poznańskiego Uniwersytetu Mickiewiczowskiego
oraz
Dziekan Wydziału Filologicznego
i Promotor prawnie ustanowiony
za wspólną zgodą wszystkich Wydziałów
na
Męża najznakomitszego i najbardziej uczonego

Mikołaja Rudnickiego

Doktora Filozofii
Profesora zwyczajnego w stanie spoczynku Uniwersytetu Poznańskiego Wydziału Filologicznego
Dwukrotnie niegdyś ozdobionego godnością dziekańską,
jak najbardziej zasłużonego założyciela Instytutu Zachodnio-Słowiańskiego, poświęconego
badaniom językowym.
Moderatora Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i tegoż
Towarzystwa Członka Honorowego oraz
Przewodniczącego Komisji Językoznawczej
Wiceprzewodniczącego Komisji Ustalania Nazw Miejscowości
i Obiektów Fizjograficznych przy Prezydium Rady Ministrów
i z największymi honorami ozdobionego orderem Sztandaru Pracy
Pierwszej Klasy
który w 1919 r. gdy Uniwersytet Poznański powstawał – pierwszy siły swoje i wiedzę tej Uczelni
w znakomity sposób ofiarował, który wskazując Instytutowi Zachodniemu, założonemu przez siebie jasne
i przewidujące zadania, mające na celu sprawy własne i pokrewne – przywrócił badanym nazwom polski
wygląd i treść, wykazując ich polski początek w zadziwiającej ilości,
który liczne lata stał na czele czasopisma „Slavia Occidentalis” organu tegoż Instytutu,
który w początkach Uniwersytetu Poznańskiego, zaproszony do Komisji dla Upowszechniania Nauki
dokonał tego, że studia ojczystego języka poczęły budzić najwyższy podziw obywateli Wielkopolski, który
ćwiczeniami prowadzonymi z najwyższą pilnością wykształcił szeroki zastęp następców, doświadczonych
indoeuropeistów i sławistów
który nader licznymi rozprawami w zakresie lingwistyki
osiągnął najwyższą chwałę
Honoris Causa Doctora
imię i honory prawa i przywileje przenieśliśmy
i postaraliśmy się na potwierdzenie tego faktu wydać niniejszy
dokument opatrzone pieczęcią naszego Uniwersytetu.
Dane w Poznaniu 28 czerwca 1972 r.

Podpisani

Michał Swoboda
tego czasu Dziekan

Czesław Łuczak
tego czasu Rektor Magnificus

Ludwik Zabrocki
Promotor

* Przekład jest wiernym przedrukiem maszynopisu znajdującego się w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu (Papiery Mikołaja Rudnickiego, sygn. 3559).

Dodać jeszcze należy następującą informację:

*Memoriał do ówczesnego legalnego rządu polskiego, ustalający zachodnie granice Polski w tym kształcie, w jakim się obecnie znajdują, wniesiony w 1944 r. z okupowanej, ale jeszcze przed powstaniowej Warszawy, pod pseudonimem „Pan Wojciech” za pośrednictwem do Bożeny Stelmachowskiej, Profesora Etnografii na Uniwersytecie Toruńskim**.*

^{**} Tekst kursywą najprawdopodobniej sporządzony przez zainteresowanego.

Bibliografia

I. Źródła

1. Archiwalia

Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Doktoraty honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
Protokoły posiedzeń Senatu Uniwersytetu Poznańskiego/Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1951–1979;
Protokoły posiedzeń rad wydziałów Uniwersytetu Poznańskiego/Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1951–1979.

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

Archiwum Adolfa Chybińskiego, rkp. 805;
Papiery Mikołaja Rudnickiego, sygn. 2881; 3559.

Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu

Materiały Michała Ćwirko-Godyckiego, P. III-119;
Materiały Zdzisława Grota, P. III-77;
Materiały Witolda Jakóbczyka, P. III-78;
Materiały Józefa Kostrzewskiego, P. III-51;
Materiały Henryka Łowmiańskiego, P. III-97;
Materiały Władysława Orlicza, P. III-91;
Materiały Stefana Saskiego, P. III-62;
Materiały Kazimierza Tymienieckiego, P. III-40;
Materiały Macieja Wiewiórowskiego, P. III-140.

Rektorat UAM

Doktorzy honoris causa UAM.

2. Źródła drukowane

Aleksiej Pawłowicz Okładnikow – uroczystość nadania doktoratu Honoris Causa UAM: 25 I 1978,
red. B. Tyranowska, Poznań 1979.

Harry H. Sisler: uroczystość nadania doktoratu honoris causa UAM 25 X 1977, red. A. Mischke, Poznań 1981.

Janusz Pajewski: uroczystość nadania doktoratu honoris causa UAM, 24 X 1977, red. D. Kawczyńska, Poznań 1979.

Kronika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1957–1983.

Kronika Uniwersytetu Poznańskiego: za rok szkolny 1945–1954/55, Poznań 1958.

Labuda G., *Henryk Łowmiański*, „Nauka Polska”, 1964, nr 5–6.

Ljubomir Durković-Jakšić: uroczystość nadania doktoratu honoris causa UAM 28 III 1977, red. I. Wegner-Maruszewska, Poznań 1979.

Steinhaus H., *Między duchem a materią pośredniczy matematyka*, Warszawa – Wrocław 2000.

Znamierowski C., *Rozważania o państwie, prawie i życiu publicznym; wstęp i dobór tekstów* M. Smolak, Poznań 2010.

3. Źródła ikonograficzne

Archiwum Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu

Zbiory fotograficzne

Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Doktoraty honoris causa Uniwersytetu Poznańskiego, sygn. V.

Biblioteka Jagiellońska

Papiery Adolfa Chybińskiego.

Biblioteka Ośrodka Kultury Francuskiej w Warszawie

Zbiory fotograficzne.

PAN Archiwum w Warszawie

Zbiory fotograficzne: X-154-001; XIV-43-002; XXXII-74-003.

Universitätsarchiv Halle-Wittenberg

Heinz Tillmann: Rep. 40-I, T 19; Friedrich Wolf: Rep. 40-I, W 53.

University of Saskatchewan, University Archives & Special Collections

Photograph Collection, A-2750.

Zbiory prywatne Dagmar Falk

Zbiory prywatne Davida L. Jonesa

Zbiory prywatne Aleksandry Kosickiej-Pajewskiej

Zbiory prywatne Ewy Ziółkowskiej

Zbiory prywatne rodziny Oleschów z Kolonii

Zbiory własne Wydziału Prawa i Administracji UAM

II. Opracowania wykorzystane

- Chemia na Uniwersytecie w Poznaniu 1919–1999*, red. W. Bergandy, A. Burewicz, H. Gulińska, B. Marciniak, Poznań 1999.
- Ćwirko-Godycki M., *Profesor Jan Czekanowski*, „Przegląd Antropologiczny”, 1965, XXXI(2), s. 211–233.
- Duda R., *Lwowska Szkoła Matematyczna*, Wrocław 2007.
- Duda R., Weron A., *Wrocławska szkoła matematyczna*, [w:] *Wrocławskie środowisko akademickie. Twórcy i ich uczniowie 1945–2005*, Wrocław 2007.
- Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu*, T. 1, *Historia*; T. 2, *Biografie*, pod red. M. Marciniaka, Poznań 2012.
- Dzieje Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu 1919–1969*, pod red. Z. Grota, Poznań 1972.
- Janusz Pajewski – człowiek i uczony. Materiały z sesji naukowej w stulecie urodzin profesora Janusza Pajewskiego, 7–8 maja 2007 r.*, red. nauk. A. Kosicka-Pajewska, T. Schramm, Poznań 2007.
- Klanowski T., Kubiak S., *Materiały bibliograficzne i prasowe do historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 1919–1964*, Poznań 1965.
- Kociński J., Szczepan Szczeniowski, „Nauka Polska”, nr 3, 1973.
- Krawiec B., *Polityka nadawania doktoratów honoris causa na Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1945–1989*, „Sobótka. Śląski kwartalnik historyczny”, 1991, nr 4.
- Kurnatowska Z., *Józef Kostrzewski na tle swoich czasów*, „Przegląd Archeologiczny”, 1985, t. 33.
- Łazuga W., *Profesor. Rzecz o Januszu Pajewskim*, Poznań 1997.
- Maciejewski J., *Dzieje poznańskiej polonistyki uniwersyteckiej 1842–1988*, Poznań 1992.
- Malinowski A., *Życie i działalność Jana Czekanowskiego*, [w:] *Teoria i empiria w polskiej szkole antropologicznej. W 100-lecie urodzin Jana Czekanowskiego*, red. J. Piontek i in., Poznań 1985.
- Markiewicz H., *Jean Fabre (13 grudnia 1904–25 sierpnia 1975)*, „Pamiętnik Literacki”, 1976, z. 2.
- Miśkiewicz B., *Pół wieku Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 1919–1969*, Poznań 1969.
- Miśkiewicz B., *Uniwersytet Poznański. Fakty, refleksje, wspomnienia*, Poznań 1983.
- Munera litteraria: księga ku czci profesora Romana Pollaka*, kom. red. W. Dworzaczek et al., Poznań 1962.
- Murawski R., Pogonowski J., *Badania logiczne prowadzone w Uniwersytecie Poznańskim w latach 1945–1955*, „Investigationes Linguisticae”, 2006, vol. XIV.

- Nowaczyk B., *Gunnar Hoppe 24.12.1914–24.01.2005*, [w:] *Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu*, T. 2, *Biografie*, pod red. M. Marciniaka, Poznań 2012.
- Paulsson T., *Slawiści z Lund na polskiej ziemi*, „Prace komisji historii nauki PAU”, t. 11, 2012.
- Poczet członków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk 1857–2007*, pod red. A. Pihan-Kijasowej, Poznań 2008.
- Poczet rektorów Almae Matris Posnaniensis*, red. T. Schramm, Poznań 2004.
- Portrety uczonych polskich: 51 sylwetek humanistów*, wybór A. Biernacki, Kraków 1974.
- Profesor Henryk Łowmiański – życie i dzieło: materiały z sesji naukowej, poświęconej dziesiątej rocznicy śmierci Uczonego (Poznań, 7–8 X 1994 r.)*, pod red. A. Kijasa i K. Pietkiewicza, Poznań 1995.
- Profesorowie Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego 1808–2008*, pod red. G. Bałtrusajtys, Warszawa 2008.
- Radwański Z., *Alfred Ohanowicz. Ojciec poznańskiej cywilistyki*, Poznań 2006.
- Roman Pollak – Giovanni Maver. Korespondencja (1925–1969)*, wstęp i oprac. M. Rabenda, red. nauk. B. Judkowiak, Poznań 2013.
- Rostropowicz J., *Śląski był jego językiem ojczystym [Reinhold Olesch, 1910–1990]*, [w:] *Śląsk bogaty różnorodnością – kultur, narodów i wyznań. Historia lokalna na przykładzie wybranych powiatów, miast i gmin*, pod red. K. Klucznioka, Czerwionka-Leszczyny 2004.
- Sandorski J., *Bohdan Winiarski. Prawo, polityka, sprawiedliwość*, Poznań 2004.
- Siemaszko J., *Knut Olof Falk, wielki przyjaciel Polski*, www.wigry.win.pl/kwartalnik/nr12_knut.htm, dostęp 17 IV 2015.
- Smolak M., *Czesław Znamierowski. W poszukiwaniu sprawnego państwa*, Poznań 2007.
- Śródka A., *Uczni polscy XIX–XX stulecia*, t. 1–4, Warszawa 1994–1998.
- „Tgoli chole Mestor”: *Gedenkschrift für Reinhold Olesch*, hrsg. von Renate Lachmann [et al.], Köln 1990.
- Urbańczyk S., *Reinhold Olesch (1910–1990)*, „Język Polski”, T. LXXII, z. 2–3, 1992.
- Weron A., *Hugo Steinhaus (1887–1972)*, „PAUza Akademicka – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności”, nr 151, 19 I 2012.
- Winowicz K., *Adolf Eustachy Chybiński*, [w:] *Muzykologia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 1974–1999. Tradycje, działalność i dokumentacja*, pod red. M. Jabłońskiego, D. Jasińskiej, J. Stęszewskiego, Poznań 1999.
- Witczak T., *Roman Pollak (31 lipca 1886–23 lutego 1972)*, „Pamiętnik Literacki”, 1972, z. 3.
- Wybitni historycy wielkopolscy*, pod red. J. Strzelczyka, Poznań 2010.
- Zagórski Z., *Mikołaj Rudnicki (6 XII 1881–28 VI 1978)*, „Slavia Occidentalis”, 1979, t. 36.

Zarys dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Poznaniu 1919–2004, pod red. K. Krasowskiego, Poznań 2004.

Ziemiński Z., *Czesława Znamierowskiego wkład do rozwoju poznańskiego Wydziału Prawa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 1994, z. 3.

Żak J., *Aleksiej Pawłowicz Okładnikow (1908–1981)*, „Folia Praehistorica Posnaniensia”, t. I, 1984.

Indeks nazwisk

Agosti Giorgio, 91
Ahlmann Hans Wilhelmsson, 153
Ajdukiewicz Kazimierz, 45
Aleksiejew Michaił Pawłowicz, 11, 129, 138
Anderson Sherwood, 166
Asselineau Roger, 165, 166
Augustyniak Jacek, 174, 175

Balzer Oswald, 53
Bałtruszajtys Grażyna, 190
Banach Stefan, 47
Bańcerowski Jerzy, 16
Baranowski Stanisław, 155
Barański Zbigniew, 130
Bardach Juliusz, 72
Barycz Henryk, 35
Baudeau Nicolas, 36
Beregovaja Nina Aleksandrovna, 145
Bergandy Wróciśława, 189
Bialecka Mirka, 17
Białobrzeski Czesław, 117
Biernacki Andrzej, 190
Blagojević Borislav, 12, 113
Bodniak Stanisław, 93
Bouvier-Ajam Maurice, 10, 81–83
Buczowski Stefan, 55
Buddensieg Hermann, 85, 87
Bujak Franciszek, 31
Burewicz Andrzej, 16, 189

Castellan Georges, 12, 105–107
Celichowski Zygmunt, 31
Chajjam Omar, 86
Chocholle René, 179

Chodyncki Kazimierz, 31, 32, 71
Chodźko Aleksander, 148
Chotkiewicz Gnat Martynowicz, 89
Chotkiewicz Władimir Ignatiewicz, 9, 89
Chybiński Adolf, 7, 8, 16, 19, 20, 187, 188, 190
Clarotti Giorgio, 91
Compton Arthur Holly, 117
Crèvecoeur Hector John de, 166
Czekanowski Jan, 14, 39–43, 189
Czerepnin Lew Władimirowicz, 179
Czubiński Antoni, 102, 105, 106, 160, 162

Ćirić Jovan, 17
Ćwirko-Godycki Michał, 187, 189

Damiani Enrico, 91
Dembiński Bronisław, 31
Diderot Denis, 57
Długosz Jan, 25
Dmowski Roman, 29, 124
Drapich Wit, 12
Dreiser Theodore, 166
Drozdowski Jan, 19
Druto Jan, 10
Duda Roman, 189
Dupont de Némours Pierre Samuel, 36
Durković-Jakšić Ljubomir, 147, 150, 188
Dworzaczek Włodzimierz, 93, 189
Dylik Jan, 155
Dylikowa Anna, 155

Ebel Jean-Pierre, 173–175
Eichendorff Joseph, 86
Erazm z Rotterdamu, 35

Fabre Jean, 57, 189
Falk Dagmar, 17, 188
Falk Knut Olof, 59, 60, 190
Fischer Jérémié, 17
Fisiak Jacek, 127, 166
Foch Ferdinand, 15, 124, 161
Frost Robert, 166

Galon Rajmund, 13, 155
Goethe Johann Wolfgang, 85, 86
Golankiewicz Krzysztof, 170, 177
Górski Józef, 54, 55, 182
Górski Władysław, 55
Grot Zdzisław, 12, 187, 189
Gulczyński Andrzej, 16
Gulińska Hanna, 189

Habsburg Franciszek Józef, 160
Hartwig Julia, 10
Hawthorne Nathaniel, 166
Hemingway Ernest, 166
Hensel Witold, 144
Hilbert Dawid, 47
Hjulström Filip, 153
Hobbes Thomas, 65
Honecker Erich, 141
Honecker Margot, 10, 141
Hoppe Gunnar, 153–156, 190
Hume David, 66

Włakowiczówna Kazimiera, 10
Irving Washington, 165

Jagiełło Władysław, 25
Jahn Alfred, 155
Jakimowicz Roman, 25
Jakóbczyk Witold, 187
Jastrun Mieczysław, 85
Jazdon Andrzej, 17
Jobert Ambroise, 11, 35–37
Jones David L., 17, 188
Jones Richard Norman, 13, 111

Judkowiak Barbara, 91, 190

Kádár László, 179
Karłowicz Mieczysław, 19
Kasprowicz Jan, 66
Kawczyńska Danuta, 161, 188
Kijas Artur, 16, 190
Kiparsky Valentin, 11, 137, 138
Kitajgorodskij Aleksander Isaakovič, 179
Klaflkowski Alfons, 26, 32, 34, 43, 63
Klein Feliks, 47
Klimek Kazimierz, 155
Knapowska Wisława, 31
Kochanowski Jan, 91
Kochanowski Piotr, 91
Kociński Jerzy, 189
Kondracki Jerzy, 155
Kopernik Mikołaj, 13
Koroljuk Włodzimierz Dorofiejewicz, 180
Koroniak Henryk, 16
Kosicka-Pajewska Aleksandra, 188, 189
Kossinna Gustaf, 23
Kosłuszko Iwan Iwanowicz, 180
Kostrzewski Józef, 14, 23, 25, 26, 187, 189
Kozarski Stefan, 13, 154–156, 166
Krasowski Krzysztof, 16, 17, 191
Krawiec Beata, 11, 13, 189
Krupp Fryderyk, 105
Kuczyński Wieńczysław, 77
Kujundzić Milan, 149
Kumaniecki Kazimierz, 179
Kuraszkiewicz Władysław, 60, 86, 87, 134, 138
Kurnatowska Zofia, 189

Labuda Gerard, 12, 55, 72, 182, 183, 188
Lachmann Renate, 190
Landa Stanislav, 179
Lapis Bohdan, 17
Lelewel Joachim, 72
Leonard Nelson Jordan, 177
Leszczyński Stanisław, 57
Leśniewski Stanisław, 67

Liske Ksawery, 31
 List Fryderyk, 81, 82
 London Jack, 166
 Loria Stanisław, 117
 Ludwiczak Witalis, 55, 66, 67, 82, 83, 114

Łazuga Waldemar, 189
 Łokietek Władysław, 72
 Łopatka Adam, 55, 66, 67, 109, 182
 Łowmiański Henryk, 30, 71–74, 187, 188, 190
 Łuczak Czesław, 12, 83, 120, 148, 150, 185

Machnienko Aleksander Charitonowicz, 109
 Maciejewski Jarosław, 189
 Malecki Ignacy, 179
 Malinowski Andrzej, 189
 Malsburg Karol, 7
 Marchesani Pietro, 91
 Marciniak Bronisław, 17, 189
 Marciniak Marek, 189, 190
 Marion Léo, 79
 Markiewicz Henryk, 189
 Marks Karol, 85
 Marshall Alfred, 66
 Martin Rudolf, 39
 Matuszewski Józef, 11, 36
 Maver Giovanni, 91
 Mączyński Jan, 134
 McIntosh Angus, 127
 Mecklenburg-Strelitz Adolf Fryderyk, 39
 Mickiewicz Adam, 57, 85, 86, 97, 129, 130, 148–150, 159
 Mikkola Jooseppi, 137
 Mikołajczyk Stanisław, 125
 Mill John Stuart, 65
 Mischke Anna, 171, 188
 Miśkiewicz Benon, 12, 87, 145, 150, 171, 175, 189
 Moore George Edward, 66
 Morawski Kalikst, 57
 Morawski Kazimierz, 30
 Mozart Wolfgang Amadeus, 50

Murawski Roman, 189
 Mury Gilbert, 81
 Muszyński Heliodor, 141

Narutowicz Gabriel, 160
 Nawrocik Wojciech, 17
 Nedo Paweł, 179
 Nitsch Kazimierz, 59
 Njegoš Piotr Petrović, 147, 148
 Nowaczyk Bolesław, 190
 Nowakowski Zygmunt, 55

Ochlewski Tadeusz, 16
 Ochmański Jerzy, 72, 107
 Ohanowicz Alfred, 14, 16, 53, 55, 181–183, 190
 Okładnikow Aleksiej Pawłowicz, 9, 143–145, 187, 191
 Olesch Reinhold, 6, 11, 17, 133, 134, 138, 190
 Olszewski Henryk, 12
 Orlicz Władysław, 48, 187
 Ostrowski Włodzimierz, 174

Paczkowski Józef, 32
 Paderewski Ignacy Jan, 124
 Pajewski Janusz, 13, 106, 107, 159–162, 188, 189
 Paulsson Terho, 190
 Petri Bernard, 143
 Pieńkowski Stefan, 117
 Pietkiewicz Krzysztof, 190
 Pihan-Kijasowa Alicja, 190
 Piłsudski Józef, 161
 Piontek Janusz, 189
 Poe Edgar Allan, 165
 Pogonowski Jerzy, 189
 Pollak Roman, 13, 91–94, 189, 190
 Poniatowski Stanisław August, 57
 Potocki Jan, 57
 Prus Bolesław, 57

Rabenda Marcin, 190
 Radwański Zbigniew, 16, 55, 190

Rapacki Adam, 10, 11
Robinson Mary, 10
Rostropowicz Joanna, 190
Rotnicki Karol, 156
Rozmaryn Stefan, 63
Rozwadowski Jan Michał, 124
Rudnicki Mikołaj, 14, 123, 124, 184, 185, 187, 190
Russell Bertrand, 66
Rutkowski Jan, 31
Ryffert Halina, 89, 94, 118, 120

Sandorski Jan, 11, 190
Saski Stefan, 187
Sawicki Stanisław, 59
Schiller Fryderyk, 86
Schramm Tomasz, 189, 190
Szczaniecki Michał, 36, 37
Seeckt Hans, 105
Siemaszko Jerzy, 190
Sisler Harry Hall, 169–171
Skałkowski Adam, 31
Skibicki Monika, 17
Skłodowska-Curie Maria, 10
Skowroński Witold, 171
Słowacki Juliusz, 57, 85
Smolak Marek, 15, 67, 188, 190
Spinoza Baruch, 66
Spławiński-Lehr Tadeusz, 59
Stalin Józef, 125
Starościak Jerzy, 109
Steinhaus Hugo, 47, 48, 50, 188, 190
Stelmachowska Bożena, 125, 186
Stelmachowski Andrzej, 55
Strzelczyk Jerzy, 17, 190
Suszko Jerzy, 97
Swoboda Michał, 92, 185
Szafer Władysław, 179
Szczeniowski Szczepan, 117–120, 189
Szubnikow Lew, 89
Szymanowski Karol, 19
Szymborska Wisława, 10

Śródka Andrzej, 190

Tasso Torquato, 91
Tillmann Heinz, 101–103
Trąpczyński Witold, 69
Trubiecki Mikołaj, 133
Tukidydes, 25
Turgieniew Iwan, 129
Twardowski Kazimierz, 45, 48
Tyc Teodor, 32
Tymieniecki Kazimierz, 14, 24, 25, 29, 30, 32, 71, 187

Urbańczyk Stanisław, 20, 134, 190

Valkanov Aleksander, 179
Vaněček Václav, 179
Vasmer Max, 133, 137

Walczak Bogdan, 17
Wegner-Maruszewska Iwona, 150, 188
Wengerek Edmund, 55, 66
Weron Aleksander, 189, 190
Whitman Walt, 165
Wiewiórowski Maciej, 79, 98, 111, 187
Wikarjak Jan, 82, 83, 86, 87, 92, 94, 98, 107
Williams Tennessee, 166
Winiarski Bohdan, 10, 11, 190
Winowicz Krystyna, 190
Witczak Tadeusz, 190
Witos Wincenty, 161
Wojciechowski Stanisław, 161
Wojciechowski Zygmunt, 66
Wolf Friedrich, 77
Wrzosek Adam, 31
Wundt Wilhelm, 66, 67
Wyspiański Stanisław, 57

Zabrocki Ludwik, 124, 185
Zagórski Zygmunt, 190
Zdzitowiecki Jan, 69
Ziemiński Zygmunt, 66, 67, 191

Ziółkowska Ewa, 188

Znamierowski Czesław, 14, 15, 65–67, 188, 190,
191

Zygmund Antoni, 12, 13, 179

Żak Jan, 144, 145, 191

Żeleński-Boy Tadeusz, 57

Żeromski Stefan, 57

WYDAWNICTWO NAUKOWE

WYDAWNICTWO NAUKOWE

UNIwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

ul. A. Fredry 10, 61-701 Poznań
tel. 61 829 46 46
e-mail: wydnauk@amu.edu.pl
www.press.amu.edu.pl